

EUROPEJSKI BANK CENTRALNY

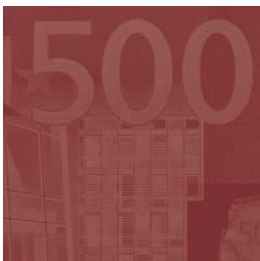
RAPORT O KONWERCENCJI MAJ 2006

BCE ECB EZB EKT EKP

EUROPEJSKI BANK CENTRALNY

RAPORT O KONWERCENCJI MAJ 2006

W 2006 roku
wszystkie
publikacje EBC
będą przedstawiały
motyw z banknotu 5€.

© Europejski Bank centralny 2006

Adres

Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurt am Main, Niemcy

Adres do korespondencji

Postfach 16 03 19
60066 Frankfurt am Main
Niemcy

Telefon

+49 69 1344 0

Serwis internetowy

<http://www.ecb.int>

Faks

+49 69 1344 6000

Teleks

411 122 ecb d

Wszystkie prawa zastrzeżone. Zezwala się na wykorzystanie materiałów zawartych w raporcie do celów edukacyjnych i niekomercyjnych pod warunkiem podania źródła.

Data ostateczną przekazania danych zawartych w raporcie był 28 kwietnia 2006 r.

ISSN 1725-9444 (druk)
ISSN 1725-9657 (Internet)

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE I PODSUMOWANIA DLA POSZCZEGÓLNYCH KRAJÓW	
WPROWADZENIE	6
PODSUMOWANIA DLA POSZCZEGÓLNYCH KRAJÓW	7
ROZDZIAŁ I	
BADANIE KONWERCENCJI GOSPODARCZEJ	
1 STRUKTURA ANALIZY	12
2 ANALIZA KRAJU	
2.1 Litwa	20
2.1.1 Sytuacja cenowa	20
2.1.2 Sytuacja budżetowa	22
2.1.3 Kurs walutowy	23
2.1.4 Długoterminowe stopy procentowe	24
2.1.5 Spis tabel i wykresów	26
2.2 Słowenia	36
2.2.1 Sytuacja cenowa	36
2.2.2 Sytuacja budżetowa	38
2.2.3 Kurs walutowy	39
2.2.4 Długoterminowe stopy procentowe	41
2.2.5 Spis tabel i wykresów	42
ANEKS	
METODYKA STATYSTYCZNA STOSOWANA PRZY OBLICZANIU WSKAŹNIKÓW KONWERCENCJI	52
ROZDZIAŁ 2	
ZGODNOŚĆ USTAWODAWSTWA KRAJOWEGO Z TRAKTATEM	
1 WPROWADZENIE	
1.1 Uwagi ogólne	62
1.2 Państwa członkowskie objęte derogacją i konwergencja prawna	62
1.3 Struktura oceny prawnej	62
2 ZAKRES DOSTOSOWAŃ	
2.1 Obszary dostosowań	62
2.2 Zgodność a harmonizacja	63
3 NIEZALEŻNOŚĆ KRAJOWYCH BANKÓW CENTRALNYCH	
3.1 Niezależność banku centralnego	64
3.1.1 Niezależność funkcjonalna	64
3.1.2 Niezależność instytucjonalna	65
3.1.3 Niezależność personalna	66
3.1.4 Niezależność finansowa	67
3.2 Poufność	69
4 ZAKAZ FINANSOWANIA ORAZ UPRIWILEJOWANEGO DOSTĘPU	
4.1 Zakaz finansowania ze środków banku centralnego	69
4.2 Zakaz uprzywilejowanego dostępu	71
5 JEDNOLITA PISOWNIA EURO	72
6 INTEGRACJA PRAWNA KRAJOWYCH BANKÓW CENTRALNYCH W RAMACH EUROSISTEMU	
6.1 Cele polityki gospodarczej	73
6.2 Zadania	73
6.3 Postanowienia finansowe	74
6.4 Polityka kursowa	74
6.5 Współpraca międzynarodowa	74
6.6 Inne zagadnienia	75
7 OCENA KRAJU	
7.1 Litwa	75
7.2 Słowenia	78
GLOSARIUSZ	83

SKRÓTY

PAŃSTWA

BE	Belgia	LU	Luksemburg
CZ	Czechy	HU	Węgry
DK	Dania	MT	Malta
DE	Niemcy	NL	Holandia
EE	Estonia	AT	Austria
GR	Grecja	PL	Polska
ES	Hiszpania	PT	Portugalia
FR	Francja	SI	Słowenia
IE	Irlandia	SK	Słowacja
IT	Włochy	FI	Finlandia
CY	Cypr	SE	Szwecja
LV	Łotwa	UK	Zjednoczone Królestwo (Wielka Brytania)
LT	Litwa		

INNE

CPI	wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych
EBC	Europejski Bank Centralny
ECU	Europejska Jednostka Walutowa
EIW	Europejski Instytut Walutowy
ERM	mechanizm kursów walutowych
ESA 95	Europejski System Rachunków Narodowych i Regionalnych z 1995 r.
ESCB	Europejski System Banków Centralnych
EUR	euro
EURIBOR	stopa procentowa kredytów międzybankowych w strefie euro
FRA	transakcje terminowe na stopę procentową
HICP	zharmonizowany wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych
KBC	krajowy bank centralny
M3	agregat monetarny
MFW	Międzynarodowy Fundusz Walutowy
MIF	monetarna instytucja finansowa
MOP	Międzynarodowa Organizacja Pracy
NBP	Narodowy Bank Polski
OECD	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju
PKB	produkt krajowy brutto
UE	Unia Europejska
UGW	Unia Gospodarcza i Walutowa
WIG	Warszawski Indeks Giełdowy

Zgodnie z przyjętą we Wspólnocie praktyką, państwa członkowskie UE wymienione są w niniejszym raporcie w porządku alfabetycznym według nazw w językach poszczególnych państw.

**WPROWADZENIE
I PODSUMOWANIA DLA
POSZCZEGÓLNYCH
KRAJÓW**

WPROWADZENIE

Euro zostało wprowadzone do obiegu 1 stycznia 1999 r. w pierwszych 11 krajach członkowskich, natomiast 1 stycznia 2001 r. – w Grecji. Po rozszerzeniu Unii Europejskiej (UE) o dziesięć nowych państw członkowskich 1 maja 2004 r., 13 państw członkowskich wciąż jeszcze nie w pełni uczestniczy w Unii Gospodarczej i Walutowej (UGW). Niniejszy Raport o konwergencji przygotowano na wniośki o dokonanie oceny wyników państwa przedłożone przez Słowenię (w dniu 2 marca 2006 r.) oraz Litwę (w dniu 16 marca 2006 r.). Przedstawiając niniejszy raport EBC spełnia wymogi art. 122 ust. 2 w związku z art. 121 ust. 1 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską („Traktatu”) dotyczące obowiązku składania Radzie Unii Europejskiej („Radzie UE”) przynajmniej raz na dwa lata, bądź na wniosek państwa członkowskiego objętego derogacją, sprawozdania „w sprawie postępów dokonanych przez państwa członkowskie w wypełnianiu ich zobowiązań w zakresie urzeczywistnienia unii gospodarczej i walutowej”. Ten sam mandat został udzielony Komisji Europejskiej, tak więc Radzie UE zostały przedłożone równoległe dwa raporty.

Europejski Bank Centralny (EBC) wykorzystuje ramy stosowane w poprzednich Raportach o konwergencji sporządzanych przez EBC i Europejski Instytut Walutowy (EIW) do oceny stopnia trwałej konwergencji gospodarczej osiągniętego w dwóch wspomnianych krajach, w celu zapewnienia zgodności ustawodawstwa krajowego z Traktatem oraz oceny zgodności z wymogami ustawowymi, które muszą spełnić krajowe banki centralne, aby mogły stać się integralną częścią Eurosystemu (konwergencja prawna).

Ocena procesu konwergencji w dużym stopniu zależy od jakości i rzetelności analizowanych danych statystycznych. Opracowywanie i prezentacja danych statystycznych, w szczególności statystyki finansów publicznych, nie mogą być uzależnione od względów politycznych. W celu zapewnienia odpowiednich mechanizmów kontrolnych

podczas opracowania statystyk państwa członkowskie powinny przede wszystkim przeprowadzić dokładną analizę jakości i rzetelności własnych danych statystycznych, a także wprowadzić minimalne standardy w dziedzinie statystyki. Standardy te powinny wzmacniać niezależność, rzetelność i odpowiedzialność krajowych urzędów statystycznych, a także przyczynić się do poprawy wiarygodności statystyki finansów publicznych (zob. aneks statystyczny do rozdziału 1).

Niniejszy Raport o konwergencji składa się z dwóch rozdziałów. W rozdziale 1 opisano podstawowe aspekty i wyniki badania konwergencji gospodarczej. W rozdziale 2 omówiono zgodność ustawodawstwa Litwy i Słowenii, w tym statutów ich banków centralnych, z art. 108 i 109 Traktatu oraz Statutem Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego.

PODSUMOWANIA DLA POSZCZEGÓLNYCH KRAJÓW

LITWA

W okresie referencyjnym 12-miesięczna średnia stopa inflacji HICP na Litwie wyniosła 2,7%; był to poziom nieco wyższy od wartości referencyjnej określonej w Traktacie. Najnowsze dane wskazują jednak, że w najbliższych miesiącach należy oczekiwać stopniowego wzrostu 12-miesięcznej średniej stopy inflacji HICP.

Analiza danych historycznych wskazuje, że inflacja mierzona wzrostem cen konsumpcyjnych na Litwie utrzymywała się przez większość okresu ostatnich pięciu lat na stosunkowo niskim poziomie. Sprzyjało temu ukierunkowanie polityki pieniężnej na osiągnięcie stabilności cen, przede wszystkim dzięki ustanowieniu systemu izby walutowej (ang. *currency board*) stanowiącego kotwicę dla oczekiwań inflacyjnych. Pomimo względnie silnego realnego tempa wzrostu PKB odnotowano niski poziom inflacji. Poziom ten odzwierciedlał jednak również w znacznym stopniu prowadzoną przez Litwę strategię kursową oraz związane z tym zmiany nominalnego efektywnego kursu walutowego. Początkowo, gdy w ramach izby walutowej lit litewski był sztywno związany z dolarem amerykańskim, ceny importowe spadły na skutek silnej aprecjacji dolara. Gdy w 2002 r. lita sztywno związano z euro, ceny importowe spadły wskutek silnej aprecjacji euro w stosunku do pozostałych walut. Odnotowana między 2002 r. a pierwszą połową 2004 r. deflacja wynikała głównie z działania czynników zewnętrznych oraz rosnącej konkurencji na niektórych rynkach krajowych. Od 2001 r. realne tempo wzrostu PKB pozostaje na stosunkowo wysokim poziomie, stymulowane głównie wysokim popytem wewnętrznym, który pozwolił na zmniejszenie bezrobocia. Tempo wzrostu przeciętnych wynagrodzeń znacznie wzrosło w ostatnich latach, natomiast tempo wzrostu jednostkowych kosztów pracy zostało zahamowane do 2004 r. dzięki silnemu wzrostowi wydajności pracy, po czym w 2005 r. wzrosło do 3,8%. Z analizy najnowszych trendów wynika, że w 2005 r.

średnia roczna stopa inflacji HICP wyniosła 2,7%. Roczna stopa inflacji HICP wzrosła do poziomu 3,5% w styczniu 2006 r., a następnie spadła do 3,1% w marcu.

Istnieje szereg czynników stwarzających zagrożenie wzrostu inflacji na Litwie w najbliższych latach. Po pierwsze, ceny gazu dla gospodarstw domowych były w 2005 r. wciąż o około połowę niższe od średnich cen europejskich, natomiast dostosowanie wysokości akcyzy na paliwa, tytoń i alkohol do poziomu stosowanego w UE jeszcze się nie zakończyło. Harmonizacja podatku akcyzowego na wyroby tytoniowe wpłynie na wzrost inflacji łącznie o 2 punkty procentowe do 2010 r. Po drugie, dynamiczny wzrost produkcji stymulowany silnym tempem wzrostu kredytów i niskimi stopami procentowymi oraz pojawiające się ograniczenia na rynku pracy niosą ze sobą ryzyko zwiększenia się jednostkowych kosztów pracy i – co za tym idzie – cen krajowych. Chociaż według przewidywań wynikiem oczekiwanych podwyżek cen nośników energii, podatków pośrednich oraz cen kontrolowanych mają być odosobnione jednorazowe szoki cenowe, ich połączenie z dynamicznym wzrostem gospodarczym i kurczącym się rynkiem pracy zwiększa ryzyko wystąpienia efektów drugiej rundy, a tym samym większego i prawdopodobnie również przedłużającego się wzrostu inflacji. Ponadto w nadchodzących latach na poziom inflacji będzie miał prawdopodobnie wpływ proces doganiania bardziej rozwiniętych gospodarek, ale skala tego wpływu jest trudna do oszacowania.

W 2005 r. Litwa odnotowała deficyt budżetowy na poziomie 0,5% PKB, czyli znacznie poniżej wartości referencyjnej. W kraju tym nie występuje obecnie nadmierny deficyt. Prognozy Komisji Europejskiej na rok 2006 przewidują nieznaczny wzrost deficytu do poziomu 0,6% PKB. W 2005 r. wskaźnik długu publicznego spadł do poziomu 18,7% PKB; prognozy na rok 2006 r. przewidują jego wzrost do 18,9% PKB – nadal znacznie poniżej wartości referencyjnej wynoszącej 60% PKB.

W programie konwergencji średniookresowy docelowy poziom deficytu określono na 1% PKB. Uwzględniając pozostałe czynniki fiskalne, wskaźnik deficytu w latach 2004 i 2005 nie przekroczył wskaźnika inwestycji publicznych do PKB.

Według najnowszych prognoz Komitetu Polityki Gospodarczej UE oraz Komisji Europejskiej¹ wzrost wydatków netto związanych ze starzeniem się społeczeństwa na Litwie będzie umiarkowany i do 2050 r. wyniesie 1,4 punktu procentowego PKB. Wynika to częściowo z przeprowadzenia reformy systemu emerytalnego. Należy jednak zachować ostrożność w ocenach, ponieważ rzeczywisty rozwój sytuacji demograficznej, gospodarczej i finansowej może okazać się mniej korzystny niż zakładany w prognozach.

Litewski lit uczestniczy w mechanizmie ERM II od około 22 miesięcy, czyli krócej niż dwa lata do momentu przeprowadzania oceny przez EBC. Przez część okresu referencyjnego poprzedzającego wejście do ERM II kurs lita utrzymywał się na stabilnym poziomie późniejszego kursu centralnego w stosunku do euro. Litwa przystąpiła do ERM II z funkcjonującym systemem izby walutowej. Była to forma jednostronnego zobowiązania, bez dodatkowych obowiązków ze strony EBC. Od momentu przystąpienia do ERM II kurs lita utrzymuje się na poziomie kursu centralnego. Litwa nie przeprowadziła z własnej inicjatywy dewaluacji kursu centralnego lita w stosunku do euro. Choć mechanizm izby walutowej zakładał aktywność Lietuvos bankas na rynkach walutowych, wolumen transakcji walutowych netto przeprowadzonych z litewskimi bankami komercyjnymi utrzymywał się na niskim poziomie. Realny kurs lita (zarówno dwustronny względem euro, jak i w ujęciu efektywnym) utrzymuje się nieco powyżej poziomu historycznej średniej. Pomiary te należy jednak interpretować z ostrożnością, ponieważ w okresie referencyjnym Litwa przechodziła na gospodarkę rynkową, co utrudnia historyczną ocenę zmian realnego kursu walutowego. Pomimo to deficyt na rachunku obrotów

bieżących i na rachunku kapitałowym utrzymuje się na stosunkowo wysokim poziomie – w 2005 r. wyniósł 5,6% PKB. Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych netto pokrył nieco ponad połowę tego deficytu.

Średni poziom długoterminowych stóp procentowych w okresie referencyjnym wyniósł 3,7%, czyli poniżej wartości referencyjnej dla kryterium stopy procentowej. Zbliżał się on do poziomu średniej rentowności obligacji w strefie euro i odzwierciedlał wiarygodność przyjętego systemu izby walutowej oraz optymizm rynku dotyczący ogólnej sytuacji gospodarczej i fiskalnej na Litwie.

Podsumowując, w celu zapewnienia wysokiego stopnia trwałej konwergencji duże znaczenie będzie miała dla Litwy odpowiednia realizacja zacieśnionej polityki fiskalnej służąca ograniczeniu ryzyka rosnącej popytowej presji inflacyjnej. Restrykcyjna polityka fiskalna będzie również wspomagać działania zmierzające do konsolidacji fiskalnej. Ponadto należy uważnie monitorować silne tempo wzrostu kredytów i wysoki deficyt na rachunku obrotów bieżących, gdyż mogą one wskazywać na potencjalne zaburzenia równowagi gospodarczej. Istotne będą również dalsze działania na rzecz zwiększania konkurencji na rynkach produktów, dalsza liberalizacja sektorów regulowanych, wdrożenie odpowiedniej polityki płac odzwierciedlającej wzrost produktywności i rozwój sytuacji w państwach konkurencyjnych, oraz dalsza poprawa funkcjonowania rynku pracy. Działania te będą sprzyjać osiągnięciu stabilności cen oraz wspierać konkurencyjność i zatrudnienie.

Konstytucja Litwy oraz ustawa o Lietuvos bankas zostały ostatnio znowelizowane,

¹ *The impact of ageing on public expenditure: projections for the EU25 Member States on pensions, health care, education and unemployment transfers (2004-2050)* (Wpływ starzenia się społeczeństw na poziom wydatków publicznych: projekcje dla 25 państw członkowskich UE dotyczące emerytur i rent, opieki zdrowotnej, opieki długoterwałej, edukacji oraz wypłat zasiłków dla osób bezrobotnych na lata 2004–2050), Komitet Polityki Gospodarczej i Komisja Europejska, 2006.

a pozostałe ustawy: ustawa o działalności emisyjnej, ustawa zmieniająca nazwę i nominały waluty, ustawa o pieniądzu oraz ustawa o wiarygodności lita zostały uchylone. W wyniku ostatnich nowelizacji konstytucja Litwy oraz ustawa o Lietuvos bankas są zgodne z postanowieniami Traktatu oraz wymogami Statutu dotyczącymi trzeciego etapu Unii Gospodarczej i Walutowej.

SŁOWENIA

W okresie referencyjnym 12-miesięczna średnia stopa inflacji HICP na Słowenii wyniosła 2,3%; był to poziom niższy od określonej w Traktacie wartości referencyjnej dla kryterium stabilności cen. Najnowsze dane wskazują, że w najbliższych miesiącach 12-miesięczna średnia stopa inflacji HICP utrzyma się na stabilnym poziomie.

Analiza danych historycznych wskazuje, że Słowenia odnotowuje niską inflację stosunkowo od niedawna. Inflacja mierzona wzrostem cen konsumpcyjnych na Słowenii spadła znacznie pomiędzy rokiem 1995 a 2005. Jest to wynikiem szeregu istotnych decyzji politycznych, przede wszystkim wprowadzenia w 2001 r. nowych ramowych zasad polityki pieniężnej, której głównym celem stało się utrzymanie stabilności cen, oraz przystąpienia w czerwcu 2004 r. do mechanizmu ERM II. Po przystąpieniu do ERM II Banka Slovenije wykorzystywała operacje swapów walutowych dla banków komercyjnych, aby utrzymać stabilny kurs tolara w stosunku do euro, utrzymując jednocześnie krajowe stopy procentowe na poziomie wyższym niż stopy w strefie euro. Polityka ta, która doprowadziła do dużej różnicy pomiędzy krótkoterminową stopą procentową Słowenii a stopami w strefie euro, ułatwiła proces dezinflacji. Przez większość analizowanego okresu zmiany inflacji należy rozpatrywać w kontekście dość wysokiego realnego tempa wzrostu PKB oraz względnie stabilnych warunków na rynku pracy. Przeciętne wynagrodzenia rosły stosunkowo szybko (od 2000 r. wzrost ten jest

jednak wolniejszy), natomiast od 2001 r. jednostkowe koszty pracy stopniowo spadały. Ostatnie trendy wskazują, że średnia roczna stopa inflacji HICP osiągnęła poziom 2,5% w 2005 r. W 2006 r. roczna stopa inflacji HICP wyniosła 2,6% w styczniu, a następnie spadła do 2,0% w marcu.

Z możliwych do przewidzenia czynników, które będą wpływać na wzrost inflacji na Słowenii należy wspomnieć o harmonizacji podatku akcyzowego na wyroby tytoniowe. Nastąpi ona w trzech etapach do roku 2008, co przełoży się na wzrost stopy inflacji HICP o 0,5 punktu procentowego. Bezpośredni wpływ na wzrost inflacji (szacowany na 0,7 punktu procentowego w 2007 r.) może mieć przewidywana w budżecie Słowenii podwyżka podatku VAT od 1 stycznia 2007 r. Można wskazać także kilka innych czynników zwiększających ryzyko wzrostu inflacji. Po pierwsze, wynikają one ze względnie silnego popytu krajowego, w szczególności w kontekście coraz szybszego tempa wzrostu kredytów i postępującej zbieżności stóp procentowych. Po drugie, związane są z podwyżką cen kontrolowanych oraz zanikającym efektem zwiększonej konkurencji wpływającym na spadek cen. Do wspomnianych czynników należą również te związane z podwyżkami płac i ewentualnymi efektami drugiej rundy wynikającymi z niedawnego wzrostu cen energii. Ponadto w nadchodzących latach na poziom inflacji będzie miał prawdopodobnie wpływ proces doganiania bardziej rozwiniętych gospodarek, ale skala tego wpływu jest trudna do oszacowania.

W 2005 r. Słowenia odnotowała deficyt budżetowy na poziomie 1,8% PKB, czyli znacznie poniżej wartości referencyjnej. Kraj ten nie znajduje się obecnie w sytuacji nadmiernego deficytu. Prognozy Komisji Europejskiej na 2006 r. przewidują niewielki wzrost deficytu do poziomu 1,9% PKB. W 2005 r. wskaźnik długu publicznego spadł do poziomu 29,1% PKB; prognozy na rok 2006 przewidują jego wzrost do 30,5% PKB – nadal znacznie poniżej wartości referencyjnej 60% PKB. Biorąc pod uwagę przewidywaną

w programie konwergencji sytuację budżetową, konieczna będzie dalsza konsolidacja służąca osiągnięciu określonego w tym programie średniookresowego deficytu na docelowym poziomie 1% PKB. Uwzględniając pozostałe czynniki fiskalne, wskaźnik deficytu w latach 2004 i 2005 nie przekroczył wskaźnika inwestycji publicznych do PKB.

Według najnowszych projekcji Komitetu Polityki Gospodarczej UE oraz Komisji Europejskiej² wzrost wydatków związanych ze starzeniem się społeczeństwa w Słowenii będzie znaczny i do 2050 r. wyniesie 9,7 punktu procentowego PKB. Działania zmierzające do rozwiązania tego problemu należy podjąć odpowiednio wcześniej. Zadanie to będzie ułatwione, jeśli w ramach finansów publicznych zapewniona zostanie możliwość podjęcia odpowiednich działań, zanim sytuacja demograficzna ulegnie pogorszeniu.

Tolar słoweński uczestniczy w mechanizmie ERM II od około 22 miesięcy, czyli krócej niż dwa lata do momentu przeprowadzania oceny przez EBC. Przez część okresu referencyjnego przed przystąpieniem do ERM II tolar ulegał stopniowej deprecjacji w stosunku do euro. W chwili przystąpienia Słowenii do ERM II kurs ustalono na poziomie 239,64 tolarów za euro, czyli zgodnie z aktualnym wówczas kursem rynkowym. Po przystąpieniu do ERM wycofano się z polityki deprecjacji tolara względem euro. W ramach mechanizmu ERM II Słowenia nie przeprowadziła z własnej inicjatywy dewaluacji kursu centralnego tolara w stosunku do euro i zdołała utrzymać jego kurs na poziomie zbliżonym do kursu centralnego, utrzymując jednocześnie krajowe krótkoterminowe stopy procentowe na poziomie wyższym niż poziom stóp w strefie euro. Wykorzystując swapy walutowe Banka Slovenije utrzymywała zmienność kursu waluty na bardzo niskim poziomie. W celu ograniczenia akumulacji kwoty otwartych transakcji swapowych, od czasu do czasu dokonywano zakupów walut w formie transakcji bezwarunkowych (ang. *outright*) zakładając, że ogólny wysoki poziom zakupów netto walut zrównoważy potencjalną

presję na wzrost kursu tolara. W kwietniu 2006 r. realny kurs tolara (zarówno dwustronny względem euro, jak i w ujęciu efektywnym) był zbliżony do historycznej średniej z okresu od stycznia 1996 r. oraz od momentu wprowadzenia euro. Jeżeli chodzi o sytuację zewnętrzną, Słowenia od dziesięciu lat odnotowuje zrównoważone saldo na rachunkach obrotów bieżących oraz kapitałowym.

W okresie referencyjnym średni poziom długoterminowych stóp procentowych wyniósł 3,8%, czyli znacznie poniżej wartości referencyjnej dla kryterium stopy procentowej. Długoterminowe stopy procentowe stale zbliżały się do poziomu średniej rentowności obligacji w strefie euro, odzwierciedlając przede wszystkim zaufanie rynku do prowadzonej przez Banka Slovenije polityki pieniężnej i kursowej oraz do perspektyw ogólnego rozwoju sytuacji gospodarczej i fiskalnej w Słowenii.

Podsumowując, w celu zapewnienia wysokiego stopnia trwałej konwergencji duże znaczenie dla Słowenii będzie mieć wejście na ścieżkę konsolidacji fiskalnej, co pozwoli również na ograniczenie potencjalnej presji popytowej, oraz polityka umiarkowanego wzrostu płac, odzwierciedlającego wzrost wydajności pracy oraz rozwój sytuacji w krajach konkurencyjnych. Zasadnicze znaczenie ma także kontynuacja reform strukturalnych. W szczególności zwiększenie elastyczności rynku pracy (poprzez dezindeksację) oraz kontynuacja liberalizacji gospodarki, której skutkiem będzie zwiększenie konkurencji na rynkach produktów, pomogą stworzyć warunki sprzyjające utrzymaniu stabilności cen.

W wyniku ostatnich nowelizacji ustawy o Banku Slovenije statut Banka Slovenije jest zgodny z wymogami Traktatu i Statutu dotyczącymi trzeciego etapu Unii Gospodarczej i Walutowej.

² *The impact of ageing on public expenditure: projections for the EU25 Member States on pensions, health care, education and unemployment transfers (2004-2050)*, Komitet Polityki Gospodarczej i Komisja Europejska, 2006.

ROZDZIAŁ I

**BADANIE
KONWERGENCJI
GOSPODARCZEJ**

1 STRUKTURA ANALIZY

W celu zbadania stanu konwergencji gospodarczej na Litwie i w Słowenii – dwóch państwach członkowskich, które złożyły taki wniosek – EBC stosuje jednolitą strukturę analizy, która jest wykorzystywana w odniesieniu do obu krajów po kolei. Jej podstawą są: po pierwsze, postanowienia Traktatu i ich zastosowanie przez EBC w odniesieniu do cen, sald budżetowych i wskaźników zadłużenia, kursów walutowych, długoterminowych stóp procentowych oraz innych czynników; po drugie, wiele dodatkowych wskaźników ekonomicznych, retrospektywnych i prognozowanych, uważanych za przydatne przy bardziej szczegółowej analizie trwałości konwergencji. Prezentowane poniżej ramki od 1 do 4 przypominają w skrócie postanowienia Traktatu i przedstawiają zarys założeń metodycznych, według których postanowienia te są realizowane przez EBC.

W celu zapewnienia ciągłości i równego traktowania, podstawą niniejszego raportu są zasady przyjęte w poprzednich raportach opublikowanych przez Europejski Instytut Walutowy (EIW) i EBC. W szczególności w odniesieniu do kryteriów konwergencji EBC stosuje kilka zasad przewodnich. Po pierwsze, poszczególne kryteria są interpretowane i stosowane w sposób rygorystyczny. Zasada ta wynika bezpośrednio z głównego celu powyższych kryteriów, którym jest zagwarantowanie, że do strefy euro wejdą wyłącznie takie państwa członkowskie, w których panują warunki gospodarcze sprzyjające utrzymaniu stabilności cen i spójności gospodarczej strefy. Po drugie, kryteria konwergencji stanowią spójną oraz integralną całość i jako takie muszą być spełnione jednocześnie – Traktat wymienia je równorzędnie i nie sugeruje żadnej hierarchii. Po trzecie, muszą być spełnione przy uwzględnieniu aktualnych danych. Po czwarte, powinny być stosowane w sposób

konsekwentny, przejrzysty i prosty. Należy ponownie podkreślić, że zgodność z kryteriami konwergencji musi mieć charakter trwały, a nie tymczasowy. Z tego powodu w analizie poszczególnych krajów tak wiele uwagi poświęcono zagadnieniu trwałości konwergencji.

W związku z powyższym przegląd sytuacji gospodarczej w analizowanych krajach ma charakter retrospektywny i zasadniczo obejmuje ostatnich dziesięć lat. Pozwala to lepiej określić, w jakim stopniu obecne wyniki są rezultatem rzeczywistych zmian strukturalnych, co z kolei pozwala na lepszą ocenę trwałości konwergencji gospodarczej. Jednocześnie należy wziąć pod uwagę fakt, że zachodzący w większości nowych państw członkowskich UE proces transformacji może wywierać znaczny wpływ na dane historyczne tych krajów. W odpowiednim stopniu i zakresie została również zastosowana perspektywa prognostyczna. W tym kontekście należy zwrócić szczególną uwagę na istotną zależność pomiędzy trwałością korzystnych procesów gospodarczych a właściwymi i przynoszącymi trwałe efekty reakcjami strategicznymi na obecne i przyszłe wyzwania. Ogólnie rzecz biorąc podkreśla się, że zapewnienie trwałości konwergencji gospodarczej zależy zarówno od osiągnięcia silnej pozycji wyjściowej, jak i od polityki prowadzonej już po przyjęciu euro.

Jednolita struktura analizy jest stosowana indywidualnie do obu państw członkowskich poddanych badaniu. Zgodnie z postanowieniami art. 121 Traktatu, analizy wyników gospodarczych poszczególnych państw członkowskich powinny być rozpatrywane oddzielnie.

Postanowienia Traktatu i ich zastosowanie przez EBC w odniesieniu do sytuacji cenowej przedstawiono w ramce 1.

Ramka I

SYTUACJA CENOWA**1 Postanowienia Traktatu**

Art. 121 ust. 1 tiret pierwsze Traktatu wymaga:

„osiągnięcia wysokiego stopnia stabilności cen; będzie to wynikało ze stopy inflacji zbliżonej do istniejącej w co najwyżej trzech Państwach Członkowskich, które mają najlepsze rezultaty w dziedzinie stabilności cen”.

Art. 1 Protokołu w sprawie kryteriów konwergencji określonych w art. 121 ust. 1 Traktatu stanowi, że:

„Kryterium stabilności cen określone w art. 121 ust. 1 tiret pierwszym Traktatu oznacza, że Państwo Członkowskie ma trwały poziom stabilności cen, a średnia stopa inflacji, odnotowana w tym państwie w ciągu jednego roku poprzedzającego badanie, nie przekracza o więcej niż 1,5 punktu procentowego inflacji trzech Państw Członkowskich o najbardziej stabilnych cenach. Inflacja mierzona jest za pomocą wskaźnika cen artykułów konsumpcyjnych na porównywalnych podstawach, z uwzględnieniem różnic w definicjach krajowych”.

2 Zastosowanie postanowień Traktatu

W kontekście niniejszego raportu EBC stosuje postanowienia Traktatu w sposób przedstawiony poniżej:

- po pierwsze, w odniesieniu do „średniej stopy inflacji [...] w ciągu jednego roku poprzedzającego badanie”, stopę inflacji obliczono na podstawie zmian ostatniej dostępnej 12-miesięcznej średniej wartości zharmonizowanego wskaźnika cen konsumpcyjnych (HICP) w stosunku do średniej wartości tego indeksu w bezpośrednio poprzedzającym okresie 12 miesięcy. Jeśli zatem chodzi o stopę inflacji, okres referencyjny uwzględniany w niniejszym raporcie obejmuje okres od kwietnia 2005 r. do marca 2006 r.;
- po drugie, stosując zapis o „najwyżej trzech Państwach Członkowskich o najbardziej stabilnych cenach”, na którego podstawie definiuje się wartość referencyjną, wykorzystano nieważoną średnią arytmetyczną stóp inflacji następujących trzech krajów UE o najniższej stopie inflacji: Szwecji (0,9%), Finlandii (1,0%) i Polski (1,5%). W rezultacie średnia stopa inflacji wynosi 1,1%, a wartość referencyjna (po dodaniu 1,5% punktu procentowego) – 2,6%.

Inflację zmierzono na podstawie indeksu HICP opracowanego w celu przeprowadzenia oceny porównawczej procesu konwergencji w kategoriach stabilności cen (zob. aneks statystyczny do rozdziału 1). W części statystycznej niniejszego raportu podano w celach informacyjnych wartość średniej stopy inflacji w strefie euro.

W celu umożliwienia bardziej szczegółowej analizy trwałości sytuacji cenowej, średnia stopa inflacji HICP w 12-miesięcznym okresie referencyjnym od kwietnia 2005 r. do marca 2006 r. oceniana jest na tle wyników państw członkowskich w kategorii stabilności cen w ostatnich dziesięciu latach. W tym kontekście zwraca się uwagę na ukierunkowanie polityki pieniężnej, a w szczególności na to, czy priorytetem władz monetarnych było osiągnięcie i utrzymanie stabilności cen, oraz na udział innych obszarów polityki gospodarczej w realizacji tego celu. Brany jest również pod uwagę wpływ otoczenia makroekonomicznego na stabilność cen. Sytuacja cenowa jest analizowana na tle uwarunkowań popytu i podaży, ze szczególnym uwzględnieniem m.in. czynników kształtujących jednostkowe koszty pracy i ceny importowe. Na koniec analizuje się

trendy innych istotnych indeksów cen (w tym wskaźnika HICP z wyłączeniem cen nośników energii i żywności nieprzetworzonej, krajowego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych CPI, wskaźnika CPI z wyłączeniem zmian netto podatków pośrednich, deflatora spożycia prywatnego, deflatora PKB i cen producentów). Przedstawia się również perspektywy rozwoju sytuacji cenowej w najbliższej przyszłości, z uwzględnieniem prognoz najważniejszych organizacji międzynarodowych i uczestników rynku. Ponadto omawia się aspekty strukturalne istotne dla utrzymania warunków sprzyjających stabilności cen po przyjęciu euro.

Postanowienia Traktatu i ich zastosowanie przez EBC w odniesieniu do sytuacji budżetowej, wraz z kwestiami proceduralnymi, przedstawiono w ramce 2.

Ramka 2

SYTUACJA BUDŻETOWA

1 Postanowienia Traktatu

Art. 121 ust. 1 tiret drugie Traktatu wymaga:

„stabilnej sytuacji finansów publicznych; będzie to wynikało z sytuacji budżetowej, która nie wykazuje nadmiernego deficytu budżetowego w rozumieniu art. 104 ust. 6”.

Art. 2 Protokołu w sprawie kryteriów konwergencji określonych w art. 121 Traktatu, stanowi, że kryterium to:

„oznacza, że w czasie badania Państwo Członkowskie nie jest objęte decyzją Rady zgodnie z art. 104 ust. 6 niniejszego Traktatu, stwierdzającą istnienie nadmiernego deficytu”.

Art. 104 określa procedurę stwierdzenia nadmiernego deficytu. W myśl art. 104 ust. 2 i 3 Komisja sporządza raport w sytuacji, gdy państwo członkowskie nie spełnia wymogów dyscypliny budżetowej, w szczególności jeżeli:

(a) stosunek planowanego lub rzeczywistego deficytu budżetowego do PKB przekracza wartość referencyjną (określoną w Protokole w sprawie procedury dotyczącej nadmiernego deficytu jako 3% PKB), chyba że:

– stosunek ten zmniejszył się znacznie oraz w sposób stały i osiągnął poziom bliski wartości referencyjnej,

– lub przekroczenie wartości referencyjnej ma charakter wyjątkowy oraz tymczasowy i stosunek ten pozostaje bliski wartości referencyjnej.

(b) stosunek długu publicznego do PKB przekracza wartość referencyjną (określoną w Protokole w sprawie procedury dotyczącej nadmiernego deficytu jako 60% PKB), chyba że stosunek ten zmniejsza się dostatecznie i zbliża się do wartości referencyjnej w zadowalającym tempie.

Raport sporządzony przez Komisję musi również uwzględniać fakt, czy deficyt budżetowy przekracza publiczne wydatki inwestycyjne, a także wszystkie inne istotne czynniki, w tym średniookresową sytuację gospodarczą i budżetową państwa członkowskiego. Komisja może także sporządzić raport, jeżeli dojdzie do wniosku, że pomimo spełnienia kryteriów w państwie członkowskim występuje ryzyko nadmiernego deficytu. Raport Komisji jest opiniowany przez Komitet Ekonomiczno-Finansowy. Ostatecznie, zgodnie z art. 104 ust. 6 Rada UE, na podstawie zaleceń Komisji i po rozpatrzeniu wszelkich uwag zgłoszonych przez zainteresowane państwo członkowskie, decyduje – stanowiąc większością kwalifikowaną i na podstawie wszechstronnej oceny – czy w państwie członkowskim występuje nadmierny deficyt.

2 Zastosowanie postanowień Traktatu

W celu zbadania konwergencji EBC wyraża swój pogląd na temat sytuacji budżetowej. EBC bada pod kątem trwałości podstawowe wskaźniki dotyczące sytuacji budżetowej w okresie od 1996 r. do 2005 r., rozważa perspektywy i wyzwania dla finansów publicznych oraz koncentruje się na związkach pomiędzy zmianami deficytu i zadłużenia.

W myśl art. 104 EBC, w przeciwieństwie do Komisji, nie odgrywa oficjalnej roli w procedurze dotyczącej nadmiernego deficytu. Raport EBC wskazuje jedynie, czy dany kraj podlega takiej procedurze.

Mając na uwadze zapis Traktatu mówiący o tym, że wskaźnik zadłużenia przekraczający 60% powinien „zmniejszać się dostatecznie i zbliżać się do wartości odniesienia w zadowalającym tempie” EBC analizuje dotychczasowe i przyszłe tendencje wskaźnika zadłużenia.

Analiza sytuacji budżetowej oparta jest na danych opracowanych na podstawie rachunków narodowych, zgodnie z europejskim systemem rachunków ESA 1995 (zob. również aneks statystyczny do rozdziału 1). Większość danych liczbowych przedstawionych w niniejszym raporcie została dostarczona przez Komisję w kwietniu 2006 r. i dotyczy sytuacji finansów publicznych w latach 1996-2005, jak również prognoz Komisji na 2006 r.

Jeśli chodzi o trwałość finansów publicznych, wynik odnotowany w roku referencyjnym 2005 jest analizowany na tle wyników państw członkowskich osiąganych w ostatnich dziesięciu latach. Punktem wyjścia jest analiza zmian wskaźnika długu publicznego w tym okresie, jak również czynników leżących u podstaw tych zmian, tj. różnicy między nominalnym wzrostem PKB a stopami procentowymi, salda pierwotnego oraz dostosowania deficytu do długu. Taka perspektywa pozwala uzyskać informacje na temat skali wpływu sytuacji makroekonomicznej, a szczególnie wspólnego oddziaływania tempa wzrostu gospodarczego i stóp procentowych na dynamikę zadłużenia. Pozwala również uzyskać więcej informacji na temat odzwierciedlonych w saldzie pierwotnym

działań związanych z konsolidacją budżetu oraz na temat roli odgrywanej przez nadzwyczajne czynniki uwzględnione w dostosowaniu deficytu do długu. Analizowana jest również struktura długu publicznego ze szczególnym uwzględnieniem udziału długu o krótkim terminie zapadalności i długu denominowanego w walutach obcych, oraz zmiany tych pozycji w czasie. Porównanie wartości tych udziałów z bieżącym poziomem wskaźnika zadłużenia obrazuje wrażliwość sald budżetowych na zmiany kursów walutowych i stóp procentowych.

Na następnym etapie analizowane są zmiany wskaźnika deficytu. Warto w tym miejscu przypomnieć, że zmiana wskaźnika deficytu za dany rok jest zazwyczaj wynikiem działania wielu różnorodnych czynników. Dzieli się je często na „efekty cykliczne” które są odbiciem zmian deficytu w odpowiedzi na wahania koniunktury, oraz „efekty niecykliczne”, które uznaje się często za odzwierciedlające strukturalne lub trwałe zmiany polityki budżetowej. Jednakże efekty niecykliczne wyliczone w tym raporcie nie muszą w pełni odzwierciedlać strukturalnej zmiany sytuacji budżetowej, ponieważ obejmują one również

skutki rozwiązań politycznych i czynników nadzwyczajnych, które mają jedynie krótkotrwały wpływ na saldo budżetowe. W raporcie szczegółowo przeanalizowano również dotychczasowe tendencje kształtowania się wydatków i wpływów budżetowych, a także określono ogólne obszary przyszłej konsolidacji.

W odniesieniu do przyszłości, w raporcie zaprezentowano krajowe plany budżetowe i najnowsze prognozy Komisji Europejskiej na 2006 r. z uwzględnieniem średniookresowej strategii polityki budżetowej odzwierciedlonej w programach konwergencji. Uwzględniono również ocenę projekcji dotyczących osiągnięcia celu średniookresowego przewidzianego w Pakcie Stabilności i Wzrostu. Zaakcentowano przy tym długoterminowe wyzwania dla trwałości sald budżetowych, szczególnie te związane z problemem niekapitałowych publicznych systemów emerytalnych w związku ze zmianami demograficznymi i gwarancjami rządowymi.

Postanowienia Traktatu oraz ich zastosowanie przez EBC w odniesieniu do kursu walutowego przedstawiono w ramce 3.

Ramka 3

KURS WALUTOWY

1 Postanowienia Traktatu

Art. 121 ust. 1 tiret trzecie Traktatu nakazuje:

„poszanowanie zwykłych marginesów wahań kursów przewidzianych mechanizmem wymiany walut Europejskiego Systemu Walutowego przez co najmniej dwa lata, bez dewaluacji w stosunku do waluty innego Państwa Członkowskiego”.

Art. 3 Protokołu w sprawie kryteriów konwergencji określonych w art. 121 Traktatu stanowi, że:

„Kryterium udziału w mechanizmie kursów walut Europejskiego Systemu Walutowego, określonego w art. 121 ust. 1 tiret trzecim [...] Traktatu oznacza, że Państwo Członkowskie stosowało normalne granice wahań, przewidziane w mechanizmie kursów walut Europejskiego

Systemu Walutowego, bez poważnych napięć przynajmniej na przez dwa lata przed badaniem. W szczególności, Państwo Członkowskie nie zdevaluowało dwustronnego centralnego kursu swojej waluty wobec żadnej innej waluty Państwa Członkowskiego z własnej inicjatywy przez ten sam okres”.

2 Zastosowanie postanowień Traktatu

W odniesieniu do stabilności kursu walutowego EBC sprawdza, czy dany kraj uczestniczył w mechanizmie ERM II (który od stycznia 1999 r. zastąpił mechanizm ERM) przez okres co najmniej dwóch lat przed analizą stopnia konwergencji, bez poważnych napięć, w szczególności bez dewaluacji w stosunku do euro. W przypadkach krótszych okresów uczestnictwa, zmiany kursu walutowego są analizowane w dwuletnim okresie referencyjnym, podobnie jak w poprzednich raportach.

Ocena stabilności kursu walutowego w stosunku do euro koncentruje się na tym, czy kurs walutowy znajdował się blisko kursu centralnego w ERM II przy uwzględnieniu czynników, które mogły spowodować aprecjację, co jest zgodne z podejściem stosowanym w przeszłości. W tym względzie, szerokość pasma wahań w ERM II nie wywiera negatywnego wpływu na ocenę kryterium stabilności kursu walutowego.

Ponadto, zagadnienie braku „poważnych napięć” jest rozpatrywane poprzez (a) badanie stopnia odchylenia kursów walutowych od kursów centralnych w ERM II wobec euro, (b) zastosowanie wskaźników takich jak zmienność kursu walutowego względem euro oraz jej trend, jak również różnice krótkoterminowych stóp procentowych w stosunku do strefy euro i ich zmiany oraz (c) badanie roli, jaką odegrały interwencje na rynku walutowym.

Wszystkie dwustronne kursy walutowe dla okresu referencyjnego od maja 2004 r. do kwietnia 2006 r. są oficjalnymi kursami referencyjnymi EBC (zob. aneks statystyczny do rozdziału 1).

Litwa i Słowenia były uczestnikami mechanizmu ERM II od 28 czerwca 2004 r., czyli przez okres krótszy niż dwa lata przed badaniem przez EBC. Kursy ich walut wobec euro zostały przedstawione za okres od 29 kwietnia 2004 r. do 28 kwietnia 2006 r.

Oprócz nominalnego kursu walutowego względem euro, skrótownemu przeglądowi poddano także dane istotne dla trwałości bieżącego kursu walutowego. Trwałość tę określa się na podstawie analizy zmian realnych

dwustronnych i efektywnych kursów walutowych, elementów bilansu płatniczego (takich jak rachunek bieżący, kapitałowy i finansowy) oraz międzynarodowej pozycji inwestycyjnej netto danego kraju w dłuższych okresach. Z uwagi na integrację rynków, analizie poddawany jest również udział strefy euro w łącznym handlu zagranicznym danego kraju.

Postanowienia Traktatu oraz ich zastosowanie przez EBC w odniesieniu do długoterminowych stóp procentowych przedstawiono w ramce 4.

DŁUGOTERMINOWE STOPY PROCENTOWE

1 Postanowienia Traktatu

Art. 121 ust. 1 tiret czwarte Traktatu wymaga:

„trwałego charakteru konwergencji osiągniętej przez Państwo Członkowskie i jego udziału w mechanizmie wymiany walut europejskiego systemu walutowego, co odzwierciedla się w poziomach długoterminowych stóp procentowych”.

Art. 4 Protokołu w sprawie kryteriów konwergencji określonych w art. 121 Traktatu stanowi, że:

„Kryterium konwergencji stóp procentowych określone w art. 121 ust. 1 tiret czwartym Traktatu oznacza, że w ciągu jednego roku przed badaniem Państwo Członkowskie posiadało średnią nominalną długoterminową stopę procentową nieprzekraczającą więcej niż o dwa punkty procentowe stopy procentowej trzech Państw Członkowskich o najbardziej stabilnych cenach. Stopy procentowe oblicza się na podstawie długoterminowych obligacji państwowych lub porównywalnych papierów wartościowych, z uwzględnieniem różnic w definicjach krajowych”.

2 Zastosowanie postanowień Traktatu

W ramach niniejszego raportu EBC stosuje postanowienia Traktatu w sposób następujący:

- po pierwsze, „średnia nominalna długoterminowa stopa procentowa” odnotowana w „ciągu jednego roku przed badaniem” jest obliczana jako średnia arytmetyczna z ostatnich 12 miesięcy, dla których dostępne są dane statystyczne dotyczące wskaźnika HICP. Okres referencyjny analizowany w niniejszym raporcie obejmuje okres od kwietnia 2005 r. do marca 2006 r.
- po drugie, sformułowanie „trzech Państw Członkowskich o najbardziej stabilnych cenach”, którego użyto dla zdefiniowania wartości referencyjnej odnosi się do nieważonej średniej arytmetycznej długoterminowych stóp procentowych tych samych trzech krajów UE, z których dane posłużyły do obliczenia wartości referencyjnej dla kryterium stabilności cen (zob. ramka 1). W okresie referencyjnym przyjętym w niniejszym raporcie długoterminowe stopy procentowe tych trzech krajów wyniosły 3,3% (Szwecja), 3,3% (Finlandia) i 5,0% (Polska); w rezultacie średnia stopa procentowa wynosi 3,9%, a wartość referencyjna (po dodaniu 2 punktów procentowych) – 5,9%.

Pomiaru stóp procentowych dokonano na podstawie dostępnych zharmonizowanych długoterminowych stóp procentowych, które obliczono w celu zbadania stopnia konwergencji (zob. aneks statystyczny do rozdziału 1).

Jak wspomniano powyżej, Traktat wyraźnie odwołuje się do „trwałego charakteru konwergencji” znajdującego odzwierciedlenie w poziomie długoterminowych stóp procentowych. W związku z tym zmiany w okresie referencyjnym od kwietnia 2005 r. do marca 2006 r. są analizowane na tle przebiegu zmian długoterminowych stóp procentowych w ostatnich dziesięciu latach (lub w okresie, dla którego dane są dostępne) oraz głównych czynników leżących u podstaw różnic w stosunku do długoterminowych stóp procentowych w strefie euro.

Na koniec art. 121 ust. 1 Traktatu wymaga, aby niniejszy raport uwzględnił kilka innych istotnych czynników, a mianowicie: stan rozwoju ECU, wyniki integracji rynków, sytuację i zmiany salda rachunków bieżących oraz ocenę zmian jednostkowych kosztów pracy i innych wskaźników cen. Czynniki te są analizowane w następnym rozdziale przy omówieniu poszczególnych kryteriów. Z uwagi na wprowadzenie euro w dniu 1 stycznia 1999 r. nie omówiono szczegółowo sytuacji w zakresie ECU.

Dane statystyczne wykorzystywane przy stosowaniu kryteriów konwergencji zostały udostępnione przez Komisję Europejską (zob. również aneks statystyczny do rozdziału 1 oraz tabele i wykresy), we współpracy z EBC w przypadku długoterminowych stóp procentowych. Dane dotyczące konwergencji odnoszące się do zmian cen i długoterminowych stóp procentowych obejmują okres do marca 2006 r. – ostatniego miesiąca, za który dostępne były wartości zharmonizowanego wskaźnika cen konsumpcyjnych (HICP). W niniejszym raporcie dane dotyczące kursów walutowych obejmują okres do 28 kwietnia 2006 r., natomiast dane dotyczące sytuacji budżetowej – do 2005 r. Wzięto również pod uwagę prognozy pochodzące z innych źródeł oraz najnowsze programy konwergencji obu wspomnianych państw członkowskich, a także inne informacje uznane za istotne dla analizy przyszłej trwałości konwergencji.

Dane zawarte w niniejszym raporcie o konwergencji obejmują okres do 28 kwietnia 2006 r.

2 ANALIZA KRAJU

2.1 LITWA

2.1.1 SYTUACJA CENOWA

W okresie referencyjnym od kwietnia 2005 r. do marca 2006 r. 12-miesięczna średnia stopa inflacji HICP na Litwie wynosiła 2,7%, a zatem znalazła się nieznacznie powyżej wartości referencyjnej 2,6% dla kryterium stabilności cen (zob. tabela 1). Jednakże na podstawie najnowszych informacji oczekiwać można stopniowego wzrostu 12-miesięcznej średniej stopy inflacji HICP w nadchodzących miesiącach.

Analiza danych historycznych wskazuje, że inflacja HICP gwałtownie spadła w drugiej połowie lat 90., z około 25% w 1996 r. do około 1,5% w 1999 r. Średnio inflacja pozostawała na tym niskim poziomie do połowy 2002 r., kiedy to wykazała wartość ujemną w wyniku działania szeregu specyficznych czynników. Należały do nich niższe ceny w sektorze telekomunikacyjnym wynikające z rozległych reform oraz znaczny spadek jednostkowych kosztów pracy i cen importowych. Stopa inflacji przyjęła ponownie dodatnie wartości w połowie 2004 r., a w 2005 r. odnotowano jej dalszy wzrost do 2,7% (zob. wykres 1). Proces dezinflacji po 1996 r. odzwierciedla szereg istotnych decyzji, przede wszystkim zorientowanie polityki pieniężnej na osiągnięcie stabilności cen, co jest nadrzędnym celem zapisanym w ustawie o banku centralnym. W 1994 r. Litwa wprowadziła system izby walutowej, w którym lita najpierw związano z dolarem amerykańskim, a od 2002 r. z euro, co zapewniało zakotwiczenie oczekiwań inflacyjnych. Niski poziom inflacji na Litwie na początku lat 2000. wynikał w znacznym stopniu z litewskiej strategii kursowej i związanych z nią zmian nominalnego efektywnego kursu walutowego. Silna aprecjacja dolara amerykańskiego w relacji do szeregu innych walut w latach 1999 i 2000 miała znaczny wpływ na obniżenie cen importowych na Litwie. Od momentu powiązania lita z euro w 2002 r. ceny importowe na Litwie spadały do 2004 r. wskutek silnej aprecjacji euro w relacji

do innych walut. Proces dezinflacji wspierany był także przez politykę fiskalną, reformy zwiększające konkurencję na rynkach produktów, postępującą liberalizację rynku finansowego i reformy rynku pracy. Z kolei okres deflacji od 2002 r. do pierwszej połowy 2004 r. wynikał głównie z czynników zewnętrznych i wzrostu konkurencji na niektórych rynkach w kraju.

Obniżenie inflacji pod koniec lat 90. osiągnięto pomimo stosunkowo silnego wzrostu realnego PKB. Na skutek kryzysu rosyjskiego i jego wpływu na litewski sektor eksportowy, w 1999 r. realny PKB wykazał ujemną dynamikę, co przyczyniło się do spadku inflacji (zob. tabela 2). Po kryzysie rosyjskim w gospodarce litewskiej szybko nastąpiło ożywienie i od 2001 r. ponownie zaczęto odnotowywać stosunkowo wysokie tempo wzrostu, stymulowanego głównie przez krajowy popyt. Dynamiczny wzrost gospodarczy w połączeniu z emigracją pomógł znacznie zmniejszyć bezrobocie – z 16,5% w 2001 r. do 8,2% w 2005 r. W tej sytuacji wzrost przeciętnego wynagrodzenia przyspieszył z 3,8% w 2001 r. do 8,7% w 2005 r. Wzrost jednostkowych kosztów pracy, będący odbiciem procesów zachodzących w obszarze płac i wydajności pracy, w latach 2000-2001 był ujemny. Przybrał on ponownie wartości dodatnie w ostatnich kilku latach i wzrósł z poziomu 1,0% w 2004 r. do 3,8% w 2005 r. Ceny importowe w badanym okresie wahały się dość znacznie, głównie pod wpływem zmian kursu walutowego i cen ropy naftowej, lecz stopa ich zmian pozostawała ujemna przez cały okres 2001-2004. Deflator importu wzrósł do 8,2% w 2005 r., głównie w wyniku wyższych cen nośników energii, które zwiększały presję inflacyjną. Odmiennie niż całkowita inflacja HICP, inflacja HICP z wyłączeniem nieprzetworzonej żywności i nośników energii wykazuje w ostatnich latach niższą i bardziej stabilną dynamikę (zob. tabela 2).

W 2005 r. średnia roczna stopa inflacji HICP wyniosła 2,7%. W styczniu 2006 r. roczna stopa inflacji HICP wzrosła do 3,5%, a następnie spadła do 3,1% w marcu (zob. tabela 3a). W 2005 r.

największy udział w inflacji miały nośniki energii, żywność i usługi. W porównaniu z poprzednim rokiem najbardziej wzrósł udział sektora usługowego w całkowitej inflacji – prawie o jeden punkt procentowy w 2005 r. Lietuvos bankas szacuje, że zmiany netto podatków pośrednich i cen kontrolowanych zwiększyły inflację w 2005 r. o około 0,8 punktu procentowego. Wzrost inflacji na początku 2006 r. stanowił w znacznym stopniu odbicie rosnących cen usług i towarów przemysłowych z wyłączeniem nośników energii. Obecna sytuacja w zakresie inflacji powinna być rozważana z uwzględnieniem bardzo dynamicznych warunków gospodarczych. W czwartym kwartale 2005 r. wzrost realnego PKB przyspieszył, osiągając roczną stopę 8,7%, co dało średnią stopę wzrostu dla 2005 r. na poziomie 7,5%. Wzrost produkcji jest stymulowany przez popyt krajowy, będący częściowo odzwierciedleniem niskich stóp procentowych i dynamicznego wzrostu kredytów, a ujemny udział eksportu netto we wzroście gospodarczym zaczął stopniowo zanikać w wyniku znacznego wzrostu eksportu. Duża dynamika zagregowanego popytu i odpływów migracyjnych wpłynęła także na rynek pracy, gdzie wielu krajowych producentów zgłasza niedobór siły roboczej, zwłaszcza wykwalifikowanej, co prowadzi do spadku bezrobocia.

Patrząc w przyszłość, stopniowe przekładanie się podwyżek cen importowanego gazu na początku 2006 r. na pozostałe ceny łącznie będzie miało bezpośredni wpływ na wzrost inflacji rzędu 0,4 punktu procentowego na przestrzeni roku. Istnieje kilka czynników sprzyjających wzrostowi inflacji. Po pierwsze, poziom cen gazu dla gospodarstw domowych na Litwie w 2005 r. wciąż wynosił zaledwie około 50% cen w strefie euro¹. W związku z tym należy oczekiwać dalszych dostosowań cen energii. Po drugie, harmonizacja podatku akcyzowego na paliwo, tytoń i alkohol do poziomu UE nie została jeszcze zakończona. Zwłaszcza harmonizacja podatku akcyzowego na wyroby tytoniowe, która musi zostać przeprowadzona do 1 stycznia 2010 r., będzie

miała istotny skumulowany wpływ na wzrost inflacji rzędu 2 punktów procentowych w ciągu najbliższych kilku lat, poczynając od 2007 r. Ponadto widoczny obecnie dynamiczny wzrost produkcji, napędzany przez bardzo wysoki wzrost kredytów, niskie stopy procentowe oraz pojawiające się niedobory podaży pracy wskazują na istnienie ryzyka dalszego wzrostu jednostkowych kosztów pracy i – na poziomie bardziej ogólnym – cen krajowych. Chociaż spodziewane podwyżki cen nośników energii, podatków pośrednich i cen kontrolowanych mają w założeniu skutkować tylko jednorazowymi szokami cenowymi, splot takich szoków w warunkach bardzo wysokiego wzrostu gospodarczego i kurczącej się siły roboczej oznacza ryzyko wystąpienia efektów drugiej rundy, a co za tym idzie, bardziej istotnego i długotrwałego wzrostu inflacji. Patrząc dalej w przyszłość, zważywszy na utrzymujący się stosunkowo niski poziom PKB per capita i niski poziom cen na Litwie w porównaniu do strefy euro (zob. tabela 2), na inflację w nadchodzących latach może mieć także wpływ proces doganiania bardziej rozwiniętych gospodarek. Skala tego wpływu jest jednak trudna do oszacowania.

Środowisko sprzyjające trwałej stabilności cen na Litwie wymaga m.in. wdrożenia odpowiednio zaostrzonej polityki fiskalnej, która pomogłaby zrównoważyć presję inflacyjną wywołaną czynnikami popytowymi. Równie ważne będzie wzmocnienie krajowej polityki zwiększania konkurencyjności na rynkach produktów oraz przeprowadzenie liberalizacji sektorów regulowanych. Niezbędne będą także udoskonalenia w funkcjonowaniu rynku pracy, zważywszy, że utrzymywaniu się wysokiej stopy bezrobocia na Litwie towarzyszą niedobory siły roboczej na rynku pracy o charakterze regionalnym lub sektorowym. Podwyżki płac powinny odzwierciedlać wzrost wydajności pracy i uwzględniać rozwój sytuacji w krajach konkurujących z Litwą.

¹ Ceny importowe gazu zależne są od długoterminowych umów zawartych z pojedynczym dużym dostawcą gazu.

2.1.2 SYTUACJA BUDŻETOWA

W roku referencyjnym 2005 saldo budżetowe wykazywało deficyt w wysokości 0,5% PKB, czyli znacznie poniżej wartości referencyjnej dla tego wskaźnika wynoszącej 3%. Wskaźnik długu publicznego do PKB wyniósł 18,7%, a zatem pozostawał znacznie poniżej wartości referencyjnej 60% (zob. tabela 4). W porównaniu z poprzednim rokiem wskaźnik deficytu budżetowego zmniejszył się o 1,0 punkt procentowy, a wskaźnik długu publicznego – o 0,8 punktu procentowego. W 2006 r. według prognoz Komisji Europejskiej wskaźnik deficytu ma nieznacznie wzrosnąć do poziomu 0,6%, a wskaźnik długu publicznego ma osiągnąć wartość 18,9%. W latach 2004-2005 wskaźnik deficytu nie przekraczał wskaźnika publicznych wydatków inwestycyjnych do PKB. Litwa nie znajduje się w sytuacji nadmiernego deficytu.

Patrząc z dłuższej perspektywy, w latach 1996-2005 wskaźnik długu publicznego wykazał skumulowany wzrost o 4,2 punktu procentowego (zob. wykres 2a i tabela 5). Początkowo wzrost był stopniowy, z poziomu 14,5% w 1996 r. do 16,8% w 1998 r., lecz w 1999 r. przyspieszył gwałtownie do 23,0%. W 2000 r. wskaźnik wzrósł do 23,6%, po czym zaczął stopniowo spadać, osiągając poziom 18,7% w 2005 r. Jak pokazano bardziej szczegółowo na wykresie 2b, do 2000 r., a zwłaszcza w 1997 r. do wzrostu długu publicznego przyczyniał się deficyt pierwotny. Głównymi czynnikami stojącymi za redukcją wskaźnika zadłużenia w latach 2000-2004 było dostosowanie deficytu do długu, będące odzwierciedleniem wpływów z prywatyzacji oraz zysków z aktualizacji wyceny długu publicznego denominowanego w walutach obcych (zob. tabela 6). Przebieg zjawisk obserwowany w połowie lat 90. i na początku lat 2000. można traktować jako dowód bliskiego związku pomiędzy deficytem pierwotnym i niekorzystną dynamiką zadłużenia, bez względu na wyjściowy poziom długu, który w przypadku Litwy był stosunkowo niski. W tym kontekście warto zauważyć, że udział długu

publicznego o krótkoterminowej zapadalności w latach 1997-2000 systematycznie spadał. W latach 2004-2005 udział ten zwiększył się kumulatywnie o 5,7 punktów procentowych. Udział zadłużenia o krótkim terminie zapadalności jest zauważalny, lecz biorąc pod uwagę poziom wskaźnika długu, saldo budżetowe jest stosunkowo niewrażliwe na zmiany stóp procentowych. Chociaż udział długu publicznego denominowanego w walutach obcych jest wysoki, ponad 95% długu jest denominowane w euro – walucie stanowiącej kotwicę dla systemu izby walutowej przyjętego przez Litwę. W związku z tym saldo budżetu jest niewrażliwe na zmiany kursów walut innych niż kurs euro do lita.

Począwszy od 1996 r. przebieg wskaźnika deficytu do PKB był początkowo zmienny, a następnie uległ poprawie (zob. wykres 3a i tabela 7). W 1996 r. wynosił 3,6%, zaś w 1997 r. osiągnął szczytową wartość 11,4%. Za tym wzrostem stała głównie zmiana sposobu księgowania zwrotów skonfiskowanego majątku oraz odszkodowań z tytułu strat poniesionych podczas przejścia z rubla na lita. Wskaźnik deficytu spadł następnie do 3,0% w 1998 r. oraz 2,9% w 1999 r., po czym ponownie wzrósł do 3,6% w 2000 r. W kolejnych latach poziom deficytu stopniowo poprawił się do 1,2% w 2003 r., pogorszył do 1,5% w 2004 r., a następnie znów poprawił do poziomu 0,5% w 2005 r. Jak pokazano bardziej szczegółowo na wykresie 3b, zgodnie z szacunkami Komisji Europejskiej czynniki cykliczne wywarły stosunkowo niewielki wpływ na zmiany salda budżetowego w ostatnich latach. Czynniki niecykliczne miały zasadniczo neutralny wpływ na saldo finansów publicznych. Dostępne dane wskazują, że działania doraźne nie miały istotnego wpływu na deficyt w latach 2004-2005.

Przechodząc do analizy trendów innych wskaźników fiskalnych, wykres 4 i tabela 7 pokazują, że wskaźnik wydatków publicznych ogółem wzrósł do ponad 50% w 1997 r., lecz ustabilizował się na poziomie około 40% w latach 1998-2000. Po 2000 r. wskaźnik ten

zmałał w efekcie ograniczenia wydatków w relacji do PKB we wszystkich najważniejszych kategoriach, osiągając poziom 33,2% w 2003 r. i utrzymując się na zasadniczo stabilnym poziomie 33,4% w 2004 r. i 33,7% w 2005 r. Ogółem, w 2005 r. wskaźnik wydatków był o 4,2 punktu procentowego niższy niż w 1996 r. Wpływy budżetowe w relacji do PKB zwiększyły się wyraźnie w 1997 r., po czym spadły, aby wykazać ponowny wzrost w 2005 r. Ogółem w latach 1996-2005 wpływy zmałały o 1,2 punktu procentowego.

Litewska średniookresowa strategia polityki fiskalnej przedstawiona w programie konwergencji na lata 2006-2008 z grudnia 2005 r. różni się od prognoz Komisji przedstawionych w tabeli 4 i przewiduje deficyt budżetowy na poziomie 1,4% PKB w 2006 r., w porównaniu z szacowanym na 1,5% PKB deficytem w 2005 r., oraz dług publiczny na poziomie 19,9% PKB. Wskaźniki dochodów i wydatków ogółem mają, według prognoz, pozostać zasadniczo niezmiennione w porównaniu z wartościami za 2005 r. przedstawionymi w programie. Nie ma obecnie dowodów na wpływ działań doraźnych w budżecie na 2006 r. Według prognoz w 2007 r. wskaźnik deficytu ma zmniejszyć się do 1,3%, a wskaźnik długu publicznego ma pozostać na poziomie zbliżonym do 2006 r. Program konwergencji precyzuje, że średniookresowym celem określonym w Pakcie Stabilności i Wzrostu będzie deficyt na poziomie 1% PKB.

Jeśli chodzi o potencjalny poziom wskaźnika długu publicznego w przyszłości, obecne tendencje wskazują, że w przewidywalnej przyszłości dług publiczny wzrośnie, lecz zostanie utrzymany poniżej progu 60% PKB.

Jak przedstawiono w tabeli 8, zauważalne skutki przyniesie proces starzenia się społeczeństwa. Zgodnie z ostatnimi prognozami Komitetu Polityki Gospodarczej UE oraz Komisji Europejskiej², na Litwie spodziewany jest umiarkowany wzrost netto wydatków publicznych związanych ze starzeniem się ludności, na poziomie 1,4 punktu procentowego

PKB do 2050 r., co odzwierciedla po części wprowadzone w przeszłości reformy systemu emerytalnego. Tym niemniej należy zachować ostrożność w ocenie, gdyż zachodzące zjawiska demograficzne, gospodarcze oraz finansowe mogą okazać się mniej korzystne niż zakładano w projekcjach.

W kwestii przyszłych wyzwań dla polityki fiskalnej uzasadnione jest odpowiednie zacieśnienie polityki fiskalnej w celu zahamowania wzrostu zagregowanego popytu w sytuacji wysokiego deficytu na rachunku obrotów bieżących Litwy i rosnącej dynamiki kredytów, a także w celu zmniejszenia presji inflacyjnej. Od strony strukturalnej, finansowanie dodatkowych wydatków w drodze poprawek budżetowych budzi obawy co do konsekwencji w realizacji budżetu.

2.1.3 ZMIANY KURSU WALUTOWEGO

Lit litewski uczestniczy w mechanizmie ERM II od 28 czerwca 2004 r., czyli od 22 miesięcy z dwuletniego okresu referencyjnego, trwającego od maja 2004 r. do kwietnia 2006 r. (zob. tabela 9a). Po wnikliwej analizie adekwatności i trwałości systemu izby walutowej na Litwie przed wejściem lita do ERM II, kraj ten przystąpił do mechanizmu kursowego zachowując ten system jako jednostronne zobowiązanie, które nie nakłada żadnych dodatkowych obowiązków na EBC. Przyjęto standardowe pasmo wahań wynoszące $\pm 15\%$ wokół kursu centralnego 3,45280 lita za 1 euro.

Przez część okresu referencyjnego poprzedzającego wejście do ERM II kurs lita utrzymywał się na stabilnym poziomie późniejszego kursu centralnego w stosunku do euro. Po przystąpieniu do ERM II kurs litewskiej waluty był nadal stabilny i nie wykazywał odchylenia od kursu centralnego

2 *The impact of ageing on public expenditure: projections for the EU25 Member States on pensions, health care, education and unemployment transfers (2004-2050)*, Komitet Polityki Gospodarczej i Komisja Europejska, 2006.

względem euro, co odzwierciedla niezmienną politykę kursową Litwy w ramach systemu izby walutowej (patrz tabela 9a i wykres 5). W ramach mechanizmu ERM II Litwa nie przeprowadziła z własnej inicjatywy dewaluacji kursu centralnego swojej waluty w stosunku do euro. Choć system izby walutowej zakładał z definicji aktywność Lietuvos bankas na rynkach walutowych, wolumen transakcji walutowych netto przeprowadzonych przez Lietuvos bankas z litewskimi bankami komercyjnymi utrzymał się na niskim poziomie. Rozpiętości krótkoterminowych stóp procentowych w stosunku do trzymiesięcznej stopy EURIBOR uległy w okresie referencyjnym zmniejszeniu z poziomu 0,6 punktu procentowego w okresie trzymiesięcznym kończącym się w lipcu 2004 r. do poziomu bliskiego zeru w okresie trzech miesięcy kończącym się w kwietniu 2006 r. (patrz tabela 9b).

W dłuższej perspektywie realny kurs lita w kwietniu 2006 r. – szczególnie w ujęciu efektywnym – utrzymywał się (według obliczeń za okres od stycznia 1996 r.) nieco powyżej historycznej średniej, ale mimo to na poziomie zbliżonym do kursu średniego dla okresu po wprowadzeniu euro (zob. tabela 10). Pomiar ten należy jednak interpretować z ostrożnością, ponieważ w okresie referencyjnym Litwa przechodziła na gospodarkę rynkową, co utrudnia historyczną ocenę zmian realnego kursu walutowego. Jeśli chodzi o ogólną sytuację zewnętrzną, Litwa stale odnotowuje wysoki deficyt na rachunku obrotów bieżących oraz kapitałowym; w 1998 r. deficyt ten wzrósł do poziomu 11,7% PKB, w 2002 r. spadł do 4,7% PKB, a w 2005 r. osiągnął poziom 5,6% PKB (patrz tabela 11). Z jednej strony, takie rozmiary deficytu mogą być sygnałem problemów z konkurencyjnością cenową. Z drugiej strony w przypadku gospodarki takiej jak litewska mogą być odzwierciedleniem procesu doganiania bardziej rozwiniętych gospodarek. W ciągu ostatnich dziesięciu lat napływ netto bezpośrednich inwestycji zagranicznych pokrył niespełna połowę wspomnianych deficytów. W 2005 r. po

dłuższym okresie napływu netto odnotowano odpływ netto inwestycji portfelowych. Ponieważ zwiększone potrzeby finansowania zaspokojono w ostatnich latach za pomocą napływu „innych inwestycji”, głównie w postaci pożyczek bankowych, zagraniczne zadłużenie brutto Litwy wzrosło. Międzynarodowa pozycja inwestycyjna netto kraju jest ujemna, przy czym wykazywała tendencję wzrostową w latach 1996-1999, natomiast w późniejszych latach ustabilizowała się na poziomie ok. 35% PKB.

Litwa jest małą otwartą gospodarką, dla której wskaźnik wymiany zagranicznej towarów i usług do PKB wynosi, według najnowszych dostępnych danych, 58,3% dla eksportu oraz 65,3% dla importu. W 2005 r. eksport towarów do strefy euro i do całej UE wyrażony jako udział w eksporcie ogółem wyniósł odpowiednio 28,5% i 65,3%. Analogiczne wielkości dla importu w 2005 r. wyniosły 32,3% oraz 59,0%.

2.1.4 DŁUGOTERMINOWE STOPY PROCENTOWE

W okresie referencyjnym od kwietnia 2005 r. do marca 2006 r. długoterminowe stopy procentowe na Litwie wynosiły średnio 3,7%, a zatem znajdowały się znacznie poniżej wartości referencyjnej 5,9% dla kryterium stóp procentowych (zob. tabela 12).

Długoterminowe stopy procentowe wykazywały tendencję spadkową od 2001 r. (zob. wykres 6a)³. Spadek ten był szczególnie wyraźny w okresie do początku 2002 r., po czym nieco zwolnił tempo. Podobnie różnica pomiędzy długoterminowymi stopami procentowymi na Litwie i ich przeciętną wartością dla strefy euro stosunkowo gwałtownie zmalała i pozostała niska po związaniu lita z euro w ramach systemu izby walutowej w 2002 r. (zob. wykres 6b). W marcu 2006 r. obie stopy znajdowały się na tym samym poziomie. Głównymi czynnikami stojącymi za zmniejszeniem się różnicy

³ Rok 2001 jest pierwszym, dla którego dostępne są dane dotyczące referencyjnej długoterminowej stopy procentowej dla Litwy.

długoterminowych stóp procentowych był korzystny rozwój litewskiej gospodarki i postępy na drodze przechodzenia do modelu gospodarki rynkowej. Wspomnianemu procesowi zmniejszania się różnic sprzyjały także oczekiwania rynkowe co do uczestnictwa Litwy w ERM II w niedalekiej przyszłości, a od czerwca 2004 r. sprawne funkcjonowanie Litwy w tym mechanizmie, przy zachowaniu dotychczasowego systemu izby walutowej. Proces konwergencji stóp procentowych był dodatkowo wspierany przez oczekiwania odnośnie wprowadzenia euro. Podsumowując – fakt, że różnica między długoterminowymi stopami procentowymi na Litwie i w strefie euro zmniejszyła się do niskiego poziomu wskazuje na wiarygodność systemu izby walutowej i zaufanie rynku do zjawisk ogólnogospodarczych i fiskalnych na Litwie.

2.1.5 SPIS TABEL I WYKRESÓW

LITWA

1 SYTUACJA CENOWA

- Tabela 1 Inflacja HICP
Wykres 1 Zmiany cen
Tabela 2 Miary inflacji i wskaźniki pokrewne
Tabela 3 Najnowsze trendy i prognozy inflacji
(a) Najnowsze trendy HICP
(b) Prognozy inflacji

2 SYTUACJA BUDŻETOWA

- Tabela 4 Sytuacja budżetowa
Wykres 2 Dług publiczny brutto
(a) Stany
(b) Zmiany roczne i ich podstawowe czynniki
Tabela 5 Struktura długu publicznego brutto
Wykres 3 Nadwyżka (+) / deficyt (-) budżetowy
(a) Stany
(b) Zmiany roczne i ich podstawowe czynniki
Tabela 6 Dostosowanie deficytu budżetowego do długu publicznego
Wykres 4 Wydatki i dochody budżetowe
Tabela 7 Struktura salda budżetowego
Tabela 8 Projekcje wskaźnika obciążenia demograficznego

3 KURS WALUTOWY

- Tabela 9 (a) Stabilność kursu walutowego
(b) Główne wskaźniki presji na kurs lita litewskiego
Wykres 5 Lit litewski – odchylenie od kursu centralnego w ERM II
Tabela 10 Lit litewski – zmiany realnego kursu walutowego
Tabela 11 Zmiany sytuacji zewnętrznej

4 DŁUGOTERMINOWE STOPY PROCENTOWE

- Tabela 12 Długoterminowe stopy procentowe
Wykres 6 (a) Długoterminowa stopa procentowa
(b) Różnice długoterminowej stopy procentowej i stopy inflacji HICP w stosunku do strefy euro

1 SYTUACJA CENOWA

ROZDZIAŁ 1

BADANIE
KONWERCEN
GOSPODARCZEJ

LITWA

Tabela 1 Inflacja HICP

(roczne zmiany w procentach)

	2005		2006		kwiecień 2005 – marzec 2006
	grudzień	styczeń	lutym	marzec	
Inflacja HICP	3,0	3,5	3,4	3,1	2,7
Wartość referencyjna ¹⁾	-	-	-	-	2,6
Strefa euro ²⁾	2,2	2,4	2,3	2,2	2,3

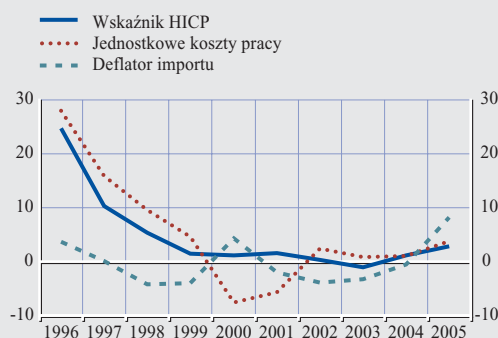
Źródło: Komisja Europejska (Eurostat).

1) Obliczenia za okres od kwietnia 2005 do marca 2006 r. oparte są na nieważonej średniej arytmetycznej rocznych zmian procentowych inflacji HICP w Polsce, Finlandii i Szwecji powiększonej o 1,5 punktu procentowego.

2) Dane dotyczące strefy euro zamieszczono jedynie dla informacji.

Wykres 1 Zmiany cen

(średnie roczne zmiany w procentach)

Źródła: Komisja Europejska (Eurostat) i dane krajowe.

Tabela 2 Miary inflacji i wskaźniki pokrewne

(o ile nie zaznaczono inaczej, roczne zmiany w procentach)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Miary inflacji										
HICP	24,7	10,3	5,4	1,5	1,1	1,6	0,3	-1,1	1,2	2,7
HICP z wyłączeniem żywności nieprzetworzonej oraz energii	-	10,3	4,5	1,7	-1,1	0,1	0,6	0,7	0,7	1,3
CPI	24,6	8,9	5,1	0,8	1,0	1,3	0,3	-1,2	1,2	2,7
CPI z wyłączeniem zmian w podatkach pośrednich	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Deflator spożycia indywidualnego	18,2	9,5	5,4	-0,4	-1,5	2,4	-0,1	-2,7	1,1	3,3
Deflator PKB	20,6	14,0	5,0	-0,6	1,8	-0,5	0,2	-1,1	2,8	5,9
Ceny producentów ¹⁾	-	-	-0,5	1,0	10,2	-0,6	-0,7	-0,7	2,4	5,9
Wskaźniki pokrewne										
Wzrost realnego PKB	4,7	7,0	7,3	-1,7	3,9	6,4	6,8	10,5	7,0	7,5
PKB na mieszkańca według PSN ²⁾ (strefa euro = 100)	31,8	33,5	35,3	34,1	35,1	36,9	38,9	42,2	44,8	.
Porównawczy poziom cen (strefa euro = 100)	33,7	41,4	43,9	45,4	51,7	52,8	54,0	53,4	53,2	.
Luka popytowa ³⁾	-6,3	-3,0	0,0	-5,2	-4,9	-2,5	-1,6	2,1	2,1	2,2
Stopa bezrobocia (%) ⁴⁾	-	14,1	13,2	13,7	16,4	16,5	13,5	12,4	11,4	8,2
Jednostkowe koszty pracy (cała gospodarka)	28,0	15,9	6,8	1,9	-6,5	-5,7	2,4	0,8	1,0	3,8
Przeciętne wynagrodzenie (cała gospodarka)	32,7	23,3	15,5	2,5	1,3	3,8	5,1	8,9	8,2	8,7
Wydajność pracy (cała gospodarka)	3,7	6,4	8,1	0,5	8,3	10,1	2,7	8,0	7,1	4,7
Deflator importu towarów i usług	3,7	0,1	-4,2	-4,0	4,3	-2,0	-3,9	-3,3	-0,5	8,2
Nominalny efektywny kurs walutowy ⁵⁾	3,2	11,3	3,3	2,9	10,8	3,2	4,6	4,9	1,5	-0,8
Podaż pieniądza (M3) ⁶⁾	-3,6	35,7	13,6	7,2	16,1	21,9	17,0	20,1	27,5	30,6
Kredyty z banków ⁶⁾	-10,1	9,5	21,4	9,7	-3,2	24,8	29,4	56,2	40,6	63,5
Ceny akcji (indeks OMX giełdy w Wilnie) ⁶⁾	-	-	-	-	-	-18,5	12,2	105,8	68,2	52,9
Ceny nieruchomości mieszkaniowych	-	-	-	-	-9,6	23,6	9,8	17,8	9,6	50,2

Źródła: Komisja Europejska (Eurostat), dane krajowe (CPI, ceny nieruchomości mieszkaniowych) i Komisja Europejska (luka popytowa).

1) Przemysł ogółem z wyłączeniem budownictwa, sprzedaż krajowa.

2) PSN – parytet siły nabywczej.

3) Jako procent potencjalnego PKB. Znak plus oznacza, że rzeczywisty PKB jest wyższy niż potencjalny.

4) Definicja zgodna z wytycznymi Międzynarodowej Organizacji Pracy.

5) Znak plus oznacza aprecjację, minus – deprecjację waluty.

6) Roczne tempo wzrostu na koniec okresu, zestawione przez EBC.

Tabela 3 Najnowsze trendy i prognozy inflacji

(roczne zmiany w procentach)

(a) Najnowsze trendy HICP

	2005		styczeń	2006	
	listopad	grudzień		luty	marzec
HICP					
Roczna zmiana w procentach	2,9	3,0	3,5	3,4	3,1
Zmiana średniej z ostatnich 3 miesięcy wobec poprzednich 3 miesięcy, w stosunku rocznym, skorygowana sezonowo	5,5	4,5	3,4	3,2	3,1
Zmiana średniej z ostatnich 6 miesięcy wobec poprzednich 6 miesięcy, w stosunku rocznym, skorygowana sezonowo	3,1	3,5	3,9	4,1	3,9

Źródła: Komisja Europejska (Eurostat) i obliczenia EBC.

(b) Prognozy inflacji

	2006	2007
HICP, Komisja Europejska (wiosna 2005 r.)	3,5	3,3
CPI, OECD ¹⁾ (grudzień 2005 r.)	-	-
CPI, MFW (kwiecień 2006 r.)	3,2	2,7
CPI, Consensus Economics (marzec 2006 r.)	2,6	2,3

Źródła: Komisja Europejska, OECD, MFW i Consensus Economics.

1) Litwa nie jest członkiem OECD.

2 SYTUACJA BUDŻETOWA

ROZDZIAŁ 1

BADANIE
KONWERCENCJI
GOSPODARCZEJ

LITWA

Tabela 4 Sytuacja budżetowa

(jako procent PKB)	2004	2005	2006 ¹⁾
Nadwyżka (+)/deficyt (-) budżetowy	-1,5	-0,5	-0,6
Wartość referencyjna	-3,0	-3,0	-3,0
Nadwyżka/deficyt z wyłączeniem nakładów inwestycyjnych ²⁾	2,0	3,0	2,9
Dług publiczny brutto	19,5	18,7	18,9
Wartość referencyjna	60,0	60,0	60,0

Źródła: Komisja Europejska i obliczenia EBC.

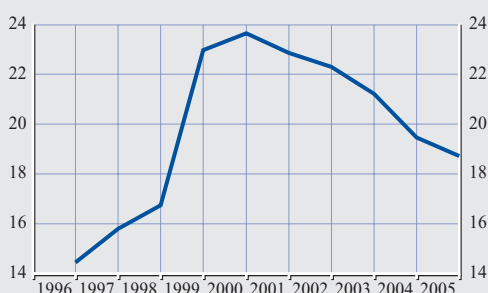
1) Projekcje Komisji Europejskiej.

2) Znak plus oznacza, że deficyt budżetowy jest niższy niż nakłady inwestycyjne.

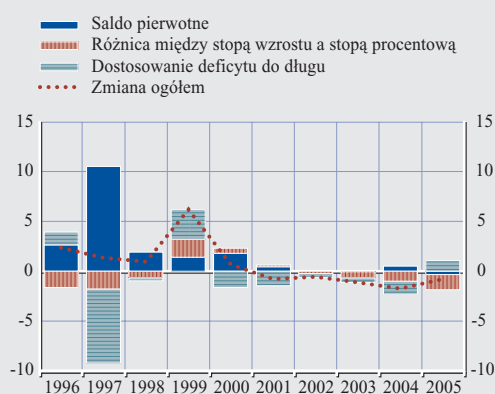
Wykres 2 Dług publiczny brutto

(jako procent PKB)

(a) Stany

(b) Zmiany roczne i ich podstawowe czynniki

Źródła: Komisja Europejska i EBC.

Uwaga: Na wykresie 2 (b) wartości ujemne oznaczają, że dany czynnik wpływa na zmniejszenie wskaźnika długu, natomiast wartości dodatnie oznaczają wpływ na wzrost wskaźnika.

Tabela 5 Struktura długu publicznego brutto

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Dług publiczny ogółem (jako procent PKB)	14,5	15,8	16,8	23,0	23,6	22,9	22,3	21,2	19,5	18,7
Struktura walutowa (% całości)										
W walucie krajowej	30,5	37,3	36,4	23,4	25,9	26,1	33,4	35,2	29,4	29,5
W walutach obcych	69,5	62,7	63,6	76,6	74,1	73,9	66,6	64,8	70,6	70,5
Euro ¹⁾	9,0	9,0	19,6	33,5	40,6	44,5	53,8	54,6	62,5	68,6
Inne waluty obce	60,4	53,8	44,0	43,1	33,5	29,4	12,8	10,2	8,1	1,9
Własność krajowa (% całości)	23,2	39,6	38,9	27,4	32,1	35,3	40,0	39,8	39,5	40,0
Pozostały średni okres do terminu zapadalności (w latach)	5,2	6,0	5,5	5,2	5,0	4,8	5,2	4,1	4,3	4,8
Struktura według okresu zapadalności²⁾ (% całości)										
Krótkoterminowe (do 1 roku włącznie)	24,0	29,1	24,2	15,4	11,3	6,8	5,3	5,0	5,6	10,7
Średnio- i długoterminowe (powyżej 1 roku)	76,0	70,9	75,8	84,6	88,7	93,2	94,7	95,0	94,4	89,3

Źródła: ESBC i Komisja Europejska.

Uwaga: Dane na koniec roku. Różnice pomiędzy kwotami ogółem a sumą składników wynikają z zaokrąglenia.

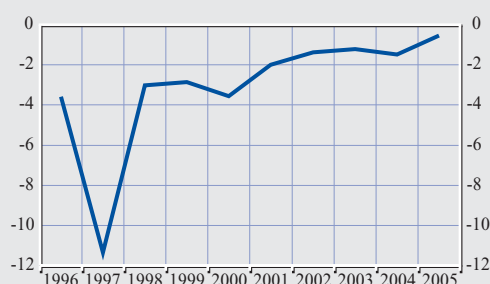
1) Obejmuje dług denominowany w euro, a przed 1999 r. – w ECU lub jednej z walut państw członkowskich, które wprowadziły euro.

2) Pierwotny okres zapadalności.

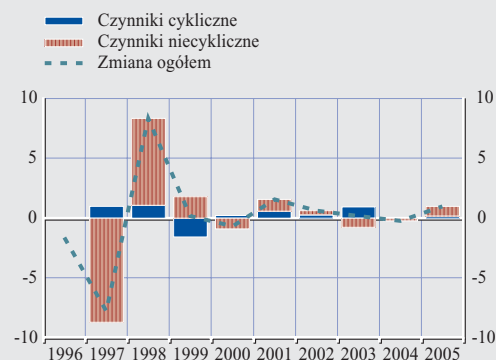
Wykres 3 Nadwyżka (+)/deficyt (-) budżetowy

(jako procent PKB)

(a) Stany

(b) Zmiany roczne i ich podstawowe czynniki

Źródła: Komisja Europejska i obliczenia EBC.

Uwaga: Na wykresie 3 (b) wartości ujemne oznaczają, że dany czynnik wpływa na wzrost deficytu, natomiast wartości dodatnie oznaczają wpływ na jego obniżenie.

Tabela 6 Dostosowanie deficytu budżetowego do długu publicznego

(jako procent PKB)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Zmiana długu publicznego	4,9	4,0	2,7	5,8	1,9	0,5	0,9	0,8	0,2	1,6
Nadwyżka (+)/deficyt (-) budżetowy	-3,6	-11,4	-3,0	-2,9	-3,6	-2,0	-1,4	-1,2	-1,5	-0,5
Dostosowanie deficytu do długu	1,3	-7,4	-0,3	3,0	-1,6	-1,4	-0,4	-0,4	-1,3	1,1
Nabycie (+)/sprzedaż (-) netto aktywów finansowych	1,4	2,3	-1,8	-0,1	0,0	-0,8	0,8	-0,8	-0,7	0,4
Pieniądz gotówkowy w obiegu i depozyty	0,1	1,6	1,4	-2,2	0,5	0,2	1,2	0,9	-0,1	0,3
Kredyty i papiery wartościowe inne niż akcje	1,0	1,0	1,7	2,8	1,0	0,1	0,0	-0,1	-0,3	-0,2
Akcje i inne udziały kapitałowe	0,0	-0,1	-5,0	-1,0	-1,7	-1,0	-0,6	-1,6	-0,6	-0,3
Prywatyzacje	0,0	-0,1	-5,0	-1,0	-1,7	-1,0	-0,6	-1,6	-0,6	-0,3
Dopłaty do kapitału	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Inne	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Pozostałe aktywa finansowe	0,3	-0,2	0,0	0,3	0,3	0,0	0,2	0,1	0,4	0,6
Zmiany w wycenie długu publicznego	0,0	-0,3	0,2	-0,4	-0,6	-0,7	-1,0	-0,5	0,0	0,0
Zyski (-)/straty (+) z tytułu posiadanych środków walutowych	0,5	0,0	0,2	-0,4	-0,6	-0,7	-1,0	-0,4	-0,1	0,1
Pozostałe skutki wyceny ¹⁾	-0,6	-0,3	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0	-0,1	0,0	-0,1
Pozostałe zmiany długu publicznego²⁾	0,0	-9,5	1,4	3,4	-0,9	0,0	-0,2	0,9	-0,6	0,7

Źródła: ESBC i Komisja Europejska.

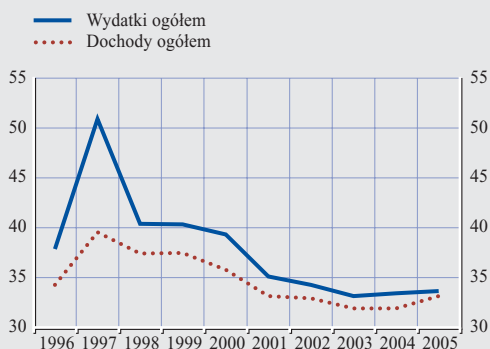
Uwaga: Różnice pomiędzy kwotami ogółem a sumą składników wynikają z zaokrągleń.

1) Obejmują różnice pomiędzy wyceną nominalną a rynkową długu publicznego w momencie emisji.

2) Transakcje dotyczące pozostałych zobowiązań (zobowiązań skarbowych), zmiany klasyfikacji sektorowej i rozbieżności statystyczne. Pozycja ta może również obejmować niektóre przypadki przejęcia długu.

Wykres 4 Wydatki i dochody budżetowe

(jako procent PKB)

Źródło: ESBC.

Tabela 7 Struktura salda budżetowego

(jako procent PKB)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Dochody ogółem	34,3	39,6	37,4	37,5	35,8	33,1	32,9	31,9	31,9	33,1
Dochody bieżące	34,3	39,5	37,4	37,4	35,7	33,1	32,4	31,5	31,5	32,4
Podatki bezpośrednie	8,3	9,0	9,1	9,2	8,4	7,8	7,5	8,0	8,7	9,1
Podatki pośrednie	11,9	14,6	14,0	13,8	12,6	12,2	12,4	11,8	11,1	11,2
Składki na ubezpieczenia społeczne	8,0	8,6	9,1	9,3	9,4	9,0	8,7	8,6	8,7	8,6
Pozostałe dochody bieżące	6,2	7,3	5,1	5,0	5,4	4,1	3,8	3,2	2,9	3,5
Dochody kapitałowe	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,5	0,4	0,5	0,8
Wydatki ogółem	37,9	50,9	40,4	40,3	39,3	35,1	34,3	33,2	33,4	33,7
Wydatki bieżące	32,7	35,4	36,7	36,8	34,7	32,2	30,8	29,7	29,6	30,0
Wynagrodzenia pracowników	10,9	11,4	12,8	13,5	12,7	11,7	11,4	10,8	10,8	10,4
Świadczenia socjalne inne niż rzeczowe	8,9	9,3	10,0	11,4	10,7	10,6	9,3	9,1	9,1	9,0
Zobowiązania z tytułu odsetek	0,9	0,8	1,1	1,4	1,7	1,5	1,3	1,2	0,9	0,8
w tym: z tytułu transakcji swapowych oraz kontraktów terminowych na stopę procentową	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Pozostałe wydatki bieżące	12,0	13,9	12,8	10,4	9,6	8,5	8,8	8,5	8,8	9,7
Nakłady inwestycyjne	5,1	15,5	3,8	3,6	4,6	2,9	3,5	3,4	3,8	3,7
Nadwyżka (+)/deficyt (-)	-3,6	-11,4	-3,0	-2,9	-3,6	-2,0	-1,4	-1,2	-1,5	-0,5
Saldo pierwotne	-2,7	-10,5	-1,9	-1,5	-1,8	-0,5	-0,1	0,0	-0,5	0,3
Nadwyżka/deficyt z wyłączeniem rządowych nakładów inwestycyjnych	-1,1	-9,0	-0,5	-0,3	-1,2	0,2	1,5	1,8	2,0	3,0

Źródła: ESBC i Komisja Europejska.

Uwaga: Różnice pomiędzy kwotami ogółem a sumą składników wynikają z zaokrągleń. Zobowiązania z tytułu odsetek wykazywane zgodnie z procedurą dotyczącą nadmiernego deficytu. Pozycja „z tytułu transakcji swapowych oraz kontraktów terminowych na stopę procentową” jest równa różnicy w oprocentowaniu (deficytowi/nadwyżce) zgodnie z definicją zawartą w procedurze dotyczącej nadmiernego deficytu i w ESA 95. Patrz rozporządzenie (WE) nr 2558/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczące przeklasyfikowania rozliczeń w ramach umów swapowych i kontraktów terminowych na stopę procentową.

Tabela 8 Projekcje wskaźnika obciążenia demograficznego

(w procentach)

	2004	2010	2020	2030	2040	2050
Wskaźnik obciążenia demograficznego (populacja osób w wieku 65 lat i powyżej jako odsetek populacji w wieku 15-64 lat)	22,3	23,4	26,0	33,4	39,3	44,9
Zmiana wydatków publicznych związanych z procesem starzenia się społeczeństwa w porównaniu z 2004 r. (% PKB)	-	-0,7	-0,9	0,3	0,8	1,4

Źródło: *The impact of ageing on public expenditure: projections for the EU25 Member States on pensions, health care, education and unemployment transfers (2004-2050)*. Raport sporządzony przez Komitet Polityki Gospodarczej i Komisję Europejską (DG ECFIN), Komisja Europejska, 2006.

3 KURS WALUTOWY

Tabela 9 (a) Stabilność kursu walutowego

Udział w mechanizmie kursowym ERM II		Tak
Data przystąpienia		28 czerwca 2004 r.
Dewaluacja dwustronnego kursu centralnego z inicjatywy kraju		Nie
Maksymalne odchylenia w górę i w dół ¹⁾	Maksymalne odchylenie w górę	Maksymalne odchylenie w dół
<i>28 czerwca 2004 r. - 19 kwietnia 2006 r.</i>		
Euro	0,0	0,0

Źródło: EBC.

1) Maksymalne procentowe odchylenia od kursu centralnego w ERM II. Dziesięciodniowa średnia ruchoma danych z dziennych notowań giełdowych.

(b) Główne wskaźniki presji na kurs litwa litewskiego

(średnia z 3-miesięcznego okresu kończącego się w danym miesiącu)

	2004		2005				2006	
	lipiec	październik	styczeń	kwiecień	lipiec	październik	styczeń	kwiecień
Zmienność kursu walutowego ¹⁾	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rozpiętość krótkoterminowych stóp procentowych ²⁾	0,6	0,6	0,5	0,4	0,2	0,2	0,1	0,0

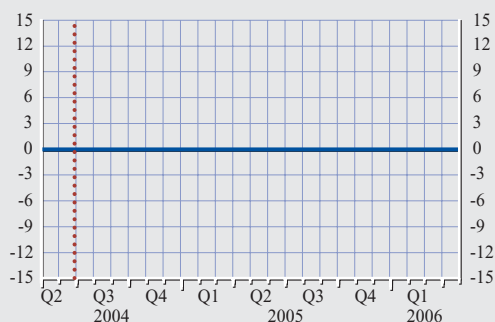
Źródła: Dane krajowe oraz obliczenia EBC.

1) Miesięczne standardowe odchylenie w ujęciu rocznym (jako procent) dziennych zmian procentowych kursu walutowego wobec euro.

2) Różnica (w punktach procentowych) pomiędzy 3-miesięcznymi stopami procentowymi rynku międzybankowego a 3-miesięczną stopą EURIBOR.

Wykres 5 Lit litewski – odchylenie od kursu centralnego w ERM II

(dane dzienne; odchylenie w procentach; od 1 maja 2004 r. do 28 kwietnia 2006 r.)

Źródło: EBC.

Uwaga: Linia pionowa oznacza datę wejścia do mechanizmu ERM II (28 czerwca 2004 r.). Dodatnie/ujemne odchylenie od kursu centralnego oznacza, że waluta jest po silniejszej/słabszej stronie pasma. Dla litwa litewskiego pasmo wahań wynosi $\pm 15\%$. Odchylenia przed 28 czerwca 2004 r. odnoszą się do kursu centralnego litwa ustalonego w chwili wejścia do ERM II.

Tabela 10 Lit litewski – zmiany realnego kursu walutowego

(dane miesięczne; odchylenia w procentach; różne okresy odniesienia do kwietnia 2006 r.)

	Średnia od stycznia 1996 do kwietnia 2006	Średnia od stycznia 1999 do kwietnia 2006
Realny dwustronny kurs walutowy wobec euro ¹⁾	9,5	1,8
<i>Nota:</i>		
Nominalny efektywny kurs walutowy ²⁾	13,8	6,5
Realny efektywny kurs walutowy ^{1), 2)}	11,3	4,4

Źródło: EBC.

Uwaga: Znak plus oznacza aprecjację, a minus – deprecjację.

1) W oparciu o zmiany HICP i CPI.

2) Efektywny kurs walutowy wobec strefy euro, państw członkowskich UE spoza strefy euro i dziesięciu innych głównych partnerów handlowych.

Tabela 11 Zmiany sytuacji zewnętrznej

(o ile nie zaznaczono inaczej, jako procent PKB)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Saldo rachunku bieżącego i kapitałowego	-8,9	-9,9	-11,7	-11,0	-5,9	-4,7	-4,7	-6,4	-6,4	-5,6
Łączne saldo inwestycji										
bezpośrednich i portfelowych ¹⁾	4,2	5,3	8,1	9,1	5,6	5,8	5,1	2,3	3,2	1,1
Saldo inwestycji bezpośrednich	1,9	3,3	8,3	4,4	3,3	3,6	5,0	0,8	2,3	2,6
Saldo inwestycji portfelowych	2,3	2,0	-0,2	4,7	2,3	2,2	0,1	1,5	0,9	-1,5
Międzynarodowa pozycja										
inwestycyjna netto	-13,9	-18,5	-22,5	-34,3	-35,0	-34,6	-32,9	-33,4	-34,7	-35,4
Eksport towarów i usług ²⁾	52,2	53,1	45,7	39,1	44,6	49,8	52,8	51,3	52,2	58,3
Import towarów i usług ²⁾	61,8	63,4	57,2	49,2	50,9	55,2	58,3	57,0	59,2	65,3
Eksport towarów do strefy euro ^{3), 4)}	29,7	27,4	30,4	36,4	32,0	26,7	25,7	27,5	30,4	28,5
Import towarów ze strefy euro ^{3), 4)}	31,8	34,7	36,8	35,3	32,3	34,7	35,4	34,7	35,6	32,3
<i>Nota:</i>										
Eksport towarów w ramach										
25 krajów UE ^{3), 4)}	54,5	50,8	58,8	73,5	74,6	73,4	69,2	62,5	66,9	65,3
Import towarów w ramach										
25 krajów UE ^{3), 4)}	53,6	57,7	60,7	60,0	54,5	54,8	56,5	55,8	63,3	59,0

Źródła: ESBC i Komisja Europejska (Eurostat).

1) Różnice pomiędzy wartością ogółem a sumą składników wynikają z zaokrągleń.

2) Statystyka bilansu płatniczego.

3) Statystyka handlu zagranicznego.

4) Jako procent eksportu/importu ogółem.

4 DŁUGOTERMINOWE STOPY PROCENTOWE

ROZDZIAŁ 1

BADANIE
KONWERCENJI
GOSPODARCZEJ

LITWA

Tabela 12 Długoterminowe stopy procentowe

(w procentach; średnia z obserwacji w całym okresie)

	2005 grudzień	styczeń	2006 luty	marzec	kwiecień 2005 – marzec 2006
Długoterminowa stopa procentowa ¹⁾	3,8	3,6	3,5	3,7	3,7
Wartość referencyjna ²⁾					5,9
Strefa euro ³⁾	3,4	3,4	3,6	3,7	3,4

Źródło: EBC i Komisja Europejska.

1) Długoterminowa stopa procentowa na podstawie rentowności na rynku pierwotnym.

2) Wyliczenia dla okresu od kwietnia 2005 r. do marca 2006 r. są oparte na nieważonej średniej arytmetycznej stóp procentowych w Polsce, Finlandii i Szwecji powiększonej o dwa punkty procentowe.

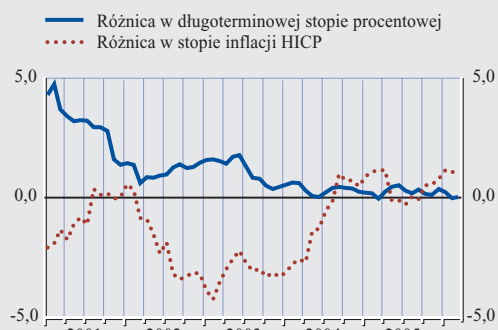
3) Średnia dla strefy euro została podana jedynie dla informacji.

Wykres 6

a) Długoterminowa stopa procentowa
(średnie miesięczne w procentach)

b) Różnica długoterminowej stopy procentowej i stopy inflacji HICP w stosunku do strefy euro
(średnie miesięczne w punktach procentowych)

Źródła: EBC i Komisja Europejska.

2.2 SŁOWENIA

2.2.1 SYTUACJA CENOWA

W okresie referencyjnym od kwietnia 2005 r. do marca 2006 r. stopa inflacji HICP w Słowenii wynosiła przeciętnie 2,3%, czyli poniżej wartości referencyjnej 2,6% dla kryterium stabilności cen (zob. tabela 1). Na podstawie najnowszych informacji oczekuje się, że w nadchodzących miesiącach średnia 12-miesięczna rocznych stóp inflacji HICP pozostanie stabilna.

Analiza danych historycznych wskazuje, że Słowenia notuje niską stopę inflacji stosunkowo od niedawna. Inflacja mierzona wzrostem cen konsumpcyjnych w Słowenii malała stopniowo do 1999 r., kiedy to tendencja spadkowa została przerwana, a następnie zaczęła ponownie maleć po 2000 r. (zob. wykres 1). Inflacja HICP stopniowo zmalała z 9,9% w 1996 r. do 6,1% w 1999 r., po czym ponownie wzrosła do 8,9% w 2000 r. Wzrost ten wynikał z szeregu czynników, zwłaszcza z wprowadzenia podatku VAT, silnego wzrostu popytu krajowego, znaczących wzrostów płac oraz ze skokowej zmiany cen importowych. Proces dezinflacji uległ ponownemu przyspieszeniu po 2000 r., od kiedy inflacja stopniowo spadała, do poziomu 2,5% w 2005 r. Trend ten odzwierciedla pewne istotne decyzje w zakresie polityki pieniężnej. W 2001 r. przyjęto nowe ramowe zasady polityki pieniężnej, z nadrzędnym celem stabilności cen, który został utrwalony w nowej ustawie o Banku Słowenije. Zrezygnowano z przejściowego celu dla wzrostu pieniądza i przyjęto dwufilarową strukturę polityki pieniężnej obejmującą obok procesów monetarnych także procesy gospodarcze sfery realnej. Jednocześnie politykę pieniężną uzupełniono o politykę kursową opartą na niezabezpieczonym parytecie stóp procentowych, co umożliwiło utrzymanie wystarczająco wysokich stóp procentowych, aby wspierać dezinflację. Od 28 czerwca 2004 r., kiedy Słowenia przystąpiła do ERM II, celem polityki pieniężnej było utrzymanie stabilności kursu walutowego w relacji do euro.

W omawianym okresie, w celu zachowania stabilności kursu walutowego tołara do euro, Bank Słowenije stosowała swap walutowy, utrzymując jednocześnie krajowe stopy procentowe na stosunkowo wysokim poziomie i w ten sposób zapewniając wyższy poziom stóp niż w strefie euro¹. To z kolei ułatwiało dochodzenie do stabilności cen. Procesowi dezinflacji sprzyjała też ogólnie polityka fiskalna i reformy strukturalne, między innymi postępująca dezindeksacja umów finansowych oraz płac, a także stopniowa liberalizacja rynków finansowych.

Zjawiska inflacyjne przez większość okresu 1996-2005 powinny być analizowane na tle dość silnego wzrostu produkcji. Po okresie umiarkowanego tempa wzrostu realnego PKB w latach 2001-2003 tempo to uległo ponownemu przyspieszeniu począwszy od 2004 r. (zob. tabela 2). Sytuacja na rynku pracy pozostawała w analizowanym okresie dosyć stabilna; stopa bezrobocia utrzymywała się na ogół w przedziale 6-7%. Wzrost przeciętnego wynagrodzenia osiągnął poziom dwucyfrowy w latach 2000 i 2001, po czym zmalał do 7,7% w 2004 r.² W połączeniu z przejściowym spowolnieniem tempa wzrostu wydajności pracy spowodowało to wyraźne przyspieszenie wzrostu jednostkowych kosztów pracy w 2000 i 2001 roku, po czym nastąpił ich stopniowy spadek do 3,8% w 2004 r. Ceny importowe przejawiały w badanym okresie znaczną zmienność, głównie na skutek zmian kursu walutowego i cen ropy naftowej. Relatywnie mały wzrost cen importowych w latach 2002 i 2003 ułatwiał dezinflację w tym okresie. Ogólny obraz spadku tempa wzrostu inflacji znajduje potwierdzenie także w innych mających tu zastosowanie wskaźnikach, takich jak inflacja HICP z wyłączeniem nieprzetworzonej żywności i nośników energii czy inflacja CPI z wyłączeniem zmian podatków pośrednich netto (zob. tabela 2).

1 Więcej informacji przedstawia rozdział 2.2.3 poświęcony kursowi walutowemu.

2 Dane dot. przeciętnego wynagrodzenia w 2005 r. nie są jeszcze dostępne. Przeciętny wzrost miesięcznych dochodów brutto wyniósł 4,9% w 2005 r., w porównaniu z 4,6% w 2004 r.

W 2005 r. średnia roczna stopa inflacji HICP osiągnęła poziom 2,5%. W styczniu 2006 r. roczna stopa HICP wynosiła 2,6%, a następnie spadła do 2,0% w marcu (zob. tabela 3a). Spadek cen towarów przemysłowych z wyłączeniem nośników energii oraz niższa inflacja cen żywności ze względu na zwiększoną konkurencję międzynarodową i krajową przeciwdziałały proinflacyjnemu wpływowi rosnących cen ropy naftowej. Wpływ niedawnych wzrostów cen ropy złagodziły także częste dostosowania wysokości opłat akcyzowych, co – według Banka Słowenije – zmniejszyło inflację w okresie referencyjnym o 0,06 punktu procentowego. Banka Słowenije szacuje, że w ostatecznym rozrachunku zmiany podatków pośrednich oraz cen kontrolowanych zwiększyły inflację w 2005 r. o około 1,9 punktu procentowego, z czego około 1,3 punktu procentowego przypada na wyższe ceny energii. Obecna sytuacja w zakresie inflacji powinna być oceniana przy uwzględnieniu stosunkowo wysokiej dynamiki gospodarki. W czwartym kwartale 2005 r. realny PKB wzrósł o 3,7% w ujęciu rocznym, co dało w rezultacie średnią stopę wzrostu 3,9% dla całego roku.

Spoglądając w przyszłość, jeśli chodzi o przewidywalne czynniki mogące powodować wzrost inflacji w Słowenii, harmonizacja opłat akcyzowych na tytoń ma zostać wprowadzona w trzech etapach do 2008 r., co zgodnie z oczekiwaniami zwiększy inflację HICP o 0,5 punktu procentowego. Ponadto możliwa podwyżka stawki VAT przewidziana w budżecie na dzień 1 stycznia 2007 r., która ma kompensować stopniowe zniesienie podatku od wynagrodzeń, może mieć bezpośredni dodatni wpływ na inflację, którego skalę szacuje się na około 0,7 punktu procentowego w 2007 r. Można wskazać szereg innych zagrożeń dla perspektyw powstrzymywania inflacji. Po pierwsze, obecny stosunkowo silny wzrost popytu krajowego, napędzany przez dynamiczną ekspansję kredytową, może uzyskać dodatkowe przyspieszenie wraz z dalszym zbliżeniem się stóp procentowych do

poziomu strefy euro. Po drugie, istnieje zagrożenie związane ze słabnięciem korzystnego wpływu zwiększonej konkurencji na poziom inflacji, który obserwowano od połowy 2004 r. – związany on był częściowo z wejściem Słowenii do UE. I wreszcie, potencjalne dodatkowe efekty drugiej rundy ostatnich wzrostów cen energii w połączeniu z rosnącą dynamiką popytu krajowego i możliwymi dostosowaniami cen kontrolowanych mogą wywierać istotną presję na wzrost płac i inflacji. Szczególna niepewność związana z rozwojem sytuacji w sferze płac wynika stąd, że nie zostało jeszcze zawarte nowe porozumienie płacowe na rok 2006 i następne. Spoglądając dalej w przyszłość, proces doganiania bardziej rozwiniętych gospodarek będzie miał prawdopodobnie wpływ na inflację w nadchodzących latach, zważywszy że poziom PKB per capita oraz poziom cen wciąż jest niższy niż w strefie euro (zob. tabela 2). Trudno jest jednak oszacować dokładnie skalę wpływu tego procesu na inflację.

Warunki sprzyjające stabilności cen w Słowenii zależeć będą m.in. od konsekwentnej realizacji konsolidacji fiskalnej, co zmniejszyłoby także potencjalną presję popytową w gospodarce. Ponadto przyspieszenie dodatkowych reform strukturalnych, takich jak dalsza dezindeksacja (zwłaszcza płac i pewnych transferów socjalnych, które są nadal w dużym stopniu indeksowane do inflacji), będzie mieć zasadnicze znaczenie dla utrzymania stabilności cen. W tym kontekście istotny będzie wzrost elastyczności rynku pracy poprzez zwiększenie mobilności siły roboczej między regionami oraz rozwiązywanie problemu niedostosowania kwalifikacji. Partnerzy społeczni powinni jednocześnie zapewnić, aby podwyżki płac odzwierciedlały wzrost wydajności pracy, przy uwzględnieniu zmian zachodzących w krajach konkurujących ze Słowenią. Równie ważna będzie kontynuacja procesów liberalizacji w gospodarce oraz wzmocnienie krajowej strategii zwiększania konkurencji na rynkach produktów.

2.2.2 SYTUACJA BUDŻETOWA

W roku referencyjnym 2005 deficyt budżetowy wyniósł 1,8% PKB, tj. znacznie poniżej wartości referencyjnej 3%. Wskaźnik długu publicznego do PKB osiągnął poziom 29,1%, czyli zdecydowanie poniżej wartości referencyjnej wynoszącej 60% (zob. tabela 4). W porównaniu z poprzednim rokiem deficyt budżetowy zmniejszył się o 0,5 punktu procentowego, a wskaźnik długu publicznego spadł o 0,4 punktu procentowego. W 2006 r. wskaźnik deficytu ma wg prognoz Komisji Europejskiej wzrosnąć do 1,9%, a wskaźnik długu publicznego do 29,9%. W latach 2004-2005 wskaźnik deficytu nie przekraczał relacji wydatków inwestycyjnych sektora publicznego do PKB. Słowenia nie odnotowuje nadmiernego deficytu.

Analiza danych historycznych od 1999 r. (pierwszy rok, dla którego dostępne są porównywalne dane dotyczące długu publicznego) do 2005 r. wskazuje, że wskaźnik długu publicznego wykazał skumulowany wzrost o 4,5% punktu procentowego (zob. wykres 2a i tabela 5). Wzrósł on szybko z poziomu 24,6% w 1999 r. do 29,7% w 2002 r. i utrzymywał się powyżej 29% w okresie do 2005 r. Jak pokazano bardziej szczegółowo na wykresie 2b, poczynając od 2000 r. (pierwszy rok, dla którego dostępne są porównywalne dane) deficyty pierwotne przyczyniały się do wzrostu długu publicznego. Dostosowania deficytu do długu zwiększyły wskaźnik zadłużenia zwłaszcza w 2002 r., głównie ze względu na zmiany w systemie budżetowania (zob. tabela 6). Różnica między stopą wzrostu PKB i stopą procentową wpływała generalnie na zmniejszenie wskaźnika zadłużenia w analizowanym okresie. Trendy obserwowane od 2000 r. mogą świadczyć o istnieniu ścisłego związku między deficytami pierwotnymi i niekorzystną dynamiką zadłużenia, bez względu na wyjściowy poziom długu – który w przypadku Słowenii był relatywnie niski. W tym kontekście warto zauważyć, że udział długu publicznego o krótszym terminie zapadalności zwiększył się między 1999 i 2002 rokiem do 7,7%, po czym uległ zmniejszeniu o 2,8 punktu

procentowego w okresie do roku 2005. Jest to udział niski, a saldo budżetowe – biorąc pod uwagę poziom wskaźnika zadłużenia – pozostaje stosunkowo niewrażliwe na wpływ zmian stóp procentowych. Udział długu publicznego denominowanego w walutach obcych jest wysoki, lecz ponad 95% stanowi dług denominowany w euro. Z tego względu saldo budżetowe jest relatywnie niewrażliwe na wpływ zmian kursów walutowych innych niż kurs euro do tolara.

Od 2000 r. (pierwszy rok, dla którego dostępne są porównywalne statystyki deficytu sektora finansów publicznych) obserwowano zasadniczo coraz korzystniejszą relację deficytu do PKB (zob. wykres 3a i tabela 7). W 2001 r. wskaźnik deficytu wprawdzie pogorszył się do 4,3% z poziomu 3,9% odnotowanego w 2000 r., lecz następnie odnotowano poprawę do 2,3% w 2004 r. i 1,8% w 2005 r. Jak pokazano bardziej szczegółowo na wykresie 3b, szacunki Komisji Europejskiej wskazują, że czynniki cykliczne wpływały negatywnie na zmiany salda budżetowego, szczególnie w latach 2001 i 2003. Czynniki niecykliczne miały natomiast pozytywny wpływ na stan salda, szczególnie w 2002 r. Takie zmiany mogły odzwierciedlać trwałą zmianę strukturalną lub być wynikiem działań doraźnych. Dostępne dane wskazują, że działania doraźne nie wywarły żadnego wpływu w latach 2004 i 2005.

Przechodząc do analizy trendów w obrębie innych wskaźników fiskalnych, wykres 4 i tabela 7 wskazują, że wskaźnik wydatków publicznych ogółem wzrósł z 48,1% PKB w 2000 r. (pierwszy rok, dla którego dostępne są porównywalne dane) do 49,0% w 2001 r., a następnie ustabilizował się na poziomie około 48% do 2003 r. i nieco zmalał w okresie późniejszym. Po 2001 r. około połowy całkowitego zmniejszenia wydatków wynikało ze spadku kosztów odsetkowych. Ogółem wskaźnik wydatków był o 0,8 punktu procentowego niższy w roku 2005 niż w 2000. Przychody budżetowe w relacji do PKB zwiększyły się o 1,1% w okresie między 2000 i 2002 rokiem, a następnie ustabilizowały.

W 2005 r. powyższy wskaźnik przychodów wynosił 45,5%.

Słoweńska średniookresowa strategia polityki fiskalnej, ujęta w programie konwergencji na lata 2006-2008 opracowanym w grudniu 2005 r., różni się nieco od prognoz Komisji przedstawionych w Tabeli 4 i przewiduje niewielki spadek deficytu budżetowego do poziomu 1,7% PKB w 2006 r. oraz wzrost długu publicznego do poziomu 29,6% PKB. Planuje się, że zarówno wydatki, jak i przychody ogółem ulegną zmniejszeniu o około 0,5% PKB w porównaniu z założeniami programu na 2005 r. W przypadku przychodów będzie to po części odzwierciedleniem stopniowego zniesienia podatku od wynagrodzeń. To skurczenie bazy podatkowej zostanie jednak, zgodnie z oczekiwaniami, częściowo skompensowane przez podwyżkę innych podatków. Obecnie budżet na 2007 r. przewiduje zwiększenie stawek podatku VAT (z 8,5% do 9% oraz z 20% do 21%), co wymaga jeszcze zatwierdzenia przez parlament. W chwili obecnej budżet na 2006 r. nie przewiduje żadnych istotnych działań doraźnych. W 2007 r. prognozowany jest spadek wskaźnika deficytu do 1,4%, a wskaźnik długu publicznego ma pozostać zasadniczo niezmienny w porównaniu z poziomem z 2006 r. Na podstawie sald budżetowych przewidzianych w programie konwergencji należy uznać, że potrzebna jest dalsza konsolidacja, aby Słowenia zrealizowała średnioterminowy cel określony w Pakcie Stabilności i Wzrostu, który w programie konwergencji został określony jako deficyt na poziomie 1% PKB.

Jeśli chodzi o potencjalny dalszy rozwój sytuacji w zakresie dynamiki wskaźnika długu publicznego, obecne tendencje sugerują, że dług publiczny wzrośnie, lecz w dającej się przewidzieć przyszłości może zostać utrzymany na poziomie poniżej 60% PKB.

Jak pokazano w tabeli 8, oczekuje się wyraźnego starzenia się społeczeństwa. Według najnowszych prognoz Komitetu Polityki Gospodarczej UE i Komisji Europejskiej³

w Słowenii wystąpi znaczący wzrost wydatków publicznych związanych z tym zjawiskiem – do 9,7 punktu procentowego PKB w okresie do 2050 r. Sprostanie temu obciążeniu jest konieczne i byłoby łatwiejsze, gdyby w finansach publicznych zapewniono możliwość podjęcia odpowiednich działań, zanim nadejdzie przewidywany okres pogorszenia się sytuacji demograficznej.

Jeśli chodzi o inne problemy fiskalne, ważne jest, by Słowenia konsekwentnie prowadziła proces konsolidacji fiskalnej, co pozwoli także zmniejszyć presję popytową w gospodarce, w szczególności w warunkach przyspieszonego wzrostu kredytów i konwergencji krótkoterminowych stóp procentowych. Strukturę wydatków Słowenii wydaje się cechować stosunkowo wysoki stopień sztywności, który może utrudnić zmiany fiskalne po stronie wydatków. Według pochodzących z Komisji Europejskiej informacji z końca 2003 r., wyspecyfikowane zobowiązania warunkowe, głównie w postaci gwarancji państwowych dla podmiotów sektora publicznego w zakresie finansowania infrastruktury oraz gwarancji eksportowych, wynosiły około 8% PKB. Ich poziom wzrósł nieco w latach 2004-2005. Jednak nie istnieje żadna ogólnie przyjęta metoda szacowania pełnego zakresu zobowiązań warunkowych, a szacunki mogą być bardzo rozbieżne.

2.2.3 KURS WALUTOWY

Tolar słoweński uczestniczy w mechanizmie kursowym ERM II od 28 czerwca 2004 r., tj. przez około 22 miesiące z dwuletniego okresu referencyjnego od maja 2004 r. do kwietnia 2006 r. (zob. tabela 9a). Kurs centralny dla waluty słoweńskiej został ustalony na poziomie 239,64 tolarów za euro – był to kurs rynkowy w momencie przystąpienia do ERM II. Przyjęto standardowe pasmo wahań $\pm 15\%$ od kursu centralnego.

3 *The impact of ageing on public expenditure: projections for the EU25 Member States on pensions, health care, education and unemployment transfers (2004-2050)*, Komitet Polityki Gospodarczej i Komisja Europejska, 2006.

Na początku okresu referencyjnego, zanim tolar włączony został do ERM II, władze słoweńskie prowadziły politykę kursu walutowego tolaru do euro, która przekładała się na stopniową deprecjację kursu tolaru w malejącym tempie. Ta polityka, którą prowadzono także we wcześniejszych latach, kształtowana była przez wzgląd na niezabezpieczony parytet stóp procentowych i miała na celu wspieranie procesu konwergencji nominalnej. Zakończono ją w momencie wejścia do ERM II. Od tego czasu rynkowy kurs tolaru utrzymywał się w bardzo wąskim paśmie wahań w stosunku do centralnego kursu wobec euro (zob. wykres 5). W ramach ERM II Słowenia nie zdewaluowała z własnej inicjatywy centralnego kursu swojej waluty wobec euro. Banka Slovenije tymczasowo interweniowała na rynkach walutowych wkrótce po wejściu do ERM II, aby zasygnalizować zamiar utrzymania nominalnego kursu walutowego tolaru blisko kursu centralnego. W analizowanym okresie bank centralny zdołał zachować stabilność kursu tolaru do euro, jednocześnie utrzymując krajowe krótkoterminowe stopy procentowe powyżej poziomu notowanego w strefie euro. Ograniczał on zmienność kursu waluty słoweńskiej stosując swap walutowy. Instrument ten pozwala bankom komercyjnym uzyskiwać płynność w walucie krajowej poprzez dokonywanie 7-dniowego swapu ich zasobów walut obcych w banku centralnym. Marża uzyskiwana z tych operacji, przeprowadzanych wraz z operacjami sterylizującymi w oparciu o papiery wartościowe denominowane w tolarach, umożliwiała utrzymywanie wyraźnej różnicy między krótkoterminowymi stopami procentowymi w Słowenii i w strefie euro. W niewielkim stopniu różnicę tę może także wyjaśniać premia za ryzyko. W celu ograniczenia akumulacji kwoty otwartych swapów walutowych dokonywano niekiedy bezpośrednich zakupów walut, co ogółem oznacza istotne zakupy netto walut dla zneutralizowania potencjalnej presji wzrostowej na tolar. W okresie referencyjnym zmienność kursu walutowego tolaru wobec euro była bardzo niska. Od wejścia do ERM II różnica

między krótkoterminowymi stopami procentowymi a 3-miesięczną stopą EURIBOR stopniowo malała, lecz w ostatnim kwartale 2005 r. wciąż wynosiła 1,7 punktu procentowego (zob. tabela 9b). Po obniżeniu przez Banka Slovenije referencyjnych stóp procentowych w sumie o 50 punktów bazowych w lutym i marcu 2006 r., różnica ta spadła w kwietniu 2006 r. do 0,7 punktu procentowego.

Przed przystąpieniem do ERM II polityka kursowa władz słoweńskich zakładała również stały spadek efektywnego kursu tolaru do euro w ujęciu nominalnym. Spadek ten odzwierciedlał znaczne różnice stóp inflacji między Słowenią i strefą euro w przeszłości. W konsekwencji realny kurs tolaru – zarówno dwustronny wobec euro, jak i w ujęciu efektywnym – był w kwietniu 2006 r. bliski historycznych średnich obliczonych za okresy od stycznia 1996 r. i od wprowadzenia euro (zob. tabela 10). Jednak powyższe miary należy traktować z ostrożnością, ponieważ Słowenia przechodziła wtedy proces transformacji z gospodarki planowej do rynkowej, co komplikuje wszelkie historyczne analizy zmian realnych kursów walutowych.

Jeśli chodzi o inne procesy zewnętrzne, w ostatnich dziesięciu latach Słowenia średnio wykazywała dość zbilansowaną pozycję rachunków bieżącego i kapitałowego łącznie. Wyjątek stanowił okres 1999-2000, kiedy odnotowano deficyty rzędu 3% PKB. Następnie, w latach 2001 i 2002, rachunek bieżący i kapitałowy bilansu płatniczego łącznie wykazał niewielką nadwyżkę. Jednak od 2003 r. deficyty salda rachunku bieżącego i kapitałowego łącznie osiągnęły poziom od 1% do 2,5% PKB (zob. tabela 11). W ostatnich dziesięciu latach Słowenia odnotowała jedynie umiarkowany napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych netto. Międzynarodowa pozycja inwestycyjna netto była ujemna, osiągając szczytową wartość 19,3% PKB w 2005 r.

Słowenia jest małą otwartą gospodarką, o wskaźniku obrotów zagranicznych w zakresie towarów i usług do PKB wynoszącym według

najnowszych dostępnych danych 64,8% dla eksportu i 65,3 % w przypadku importu. W 2005 r. udział eksportu towarów do strefy euro i do UE w eksporcie ogółem wyniósł odpowiednio 52,9% i 66,4%. Analogiczne wielkości dla importu wyniosły w 2005 r. 66,7% oraz 78,2%.

2.2.4 DŁUGOTERMINOWE STOPY PROCENTOWE

W okresie referencyjnym od kwietnia 2005 r. do marca 2006 r. długoterminowe stopy procentowe w Słowenii wynosiły średnio 3,8%, a zatem znajdowały się zdecydowanie poniżej wartości referencyjnej 5,9% dla kryterium stopy procentowej (zob. tabela 12).

W ostatnich latach długoterminowe stopy procentowe wykazywały zasadniczo tendencję spadkową (zob. wykres 6a)⁴. W konsekwencji różnica między długoterminowymi stopami procentowymi w Słowenii i średnio w strefie euro wykazywała od 2002 r. stały trend spadkowy (zob. wykres 6b) i w marcu 2006 r. osiągnęła wartość ok. 0,1 punktu procentowego. Głównymi czynnikami leżącymi u podłoża tego trendu było zmniejszenie się niepewności gospodarczej i finansowej wynikające z ostrożnej polityki fiskalnej i pieniężnej, a także malejąca rozpiętość stóp inflacji pomiędzy Słowenią a strefą euro. Ponadto zawężenie różnicy w długoterminowych stopach procentowych wynikało z oczekiwań rynku co do wczesnego uczestnictwa Słowenii w ERM II, do którego Słowenia przystąpiła w czerwcu 2004 r., oraz notowanego od tego czasu stosunkowo stabilnego kursu tołara wobec euro. Proces konwergencji stóp procentowych był także wspierany przez oczekiwania odnośnie wprowadzenia euro. Reasumując, długoterminowe stopy procentowe w Słowenii zbliżały się konsekwentnie do poziomu stóp w strefie euro, odzwierciedlając zaufanie rynku do ogólnogospodarczych i fiskalnych procesów w Słowenii oraz wiarygodnej polityki pieniężnej i kursowej.

⁴ Dane dotyczące referencyjnej długoterminowej stopy procentowej dla Słowenii dostępne są od marca 2002 r.

2.2.5 SPIS TABEL I WYKRESÓW

SŁOWENIA

1 SYTUACJA CENOWA

- Tabela 1 Inflacja HICP
Wykres 1 Zmiany cen
Tabela 2 Miary inflacji i wskaźniki pokrewne
Tabela 3 Najnowsze trendy i prognozy inflacji
(a) Najnowsze trendy HICP
(b) Prognozy inflacji

2 SYTUACJA BUDŻETOWA

- Tabela 4 Sytuacja budżetowa
Wykres 2 Dług publiczny brutto
(a) Stany
(b) Zmiany roczne i ich podstawowe czynniki
Tabela 5 Struktura długu publicznego brutto
Wykres 3 Nadwyżka (+) /deficyt (-) budżetowy
(a) Stany
(b) Zmiany roczne i ich podstawowe czynniki
Tabela 6 Dostosowanie deficytu budżetowego do długu publicznego
Wykres 4 Wydatki i dochody budżetowe
Tabela 7 Struktura salda budżetowego
Tabela 8 Projekcje wskaźnika obciążenia demograficznego

3 KURS WALUTOWY

- Tabela 9 (a) Stabilność kursu walutowego
(b) Główne wskaźniki presji na kurs tolara słoweńskiego
Wykres 5 Tolar słoweński – odchylenie od kursu centralnego w ERM II
Tabela 10 Tolar słoweński – zmiany realnego kursu walutowego
Tabela 11 Zmiany sytuacji zewnętrznej

4 DŁUGOTERMINOWE STOPY PROCENTOWE

- Tabela 12 Długoterminowe stopy procentowe
Wykres 6 (a) Długoterminowa stopa procentowa
(b) Różnice długoterminowej stopy procentowej i stopy inflacji HICP w stosunku do strefy euro

I SYTUACJA CENOWA

ROZDZIAŁ 1

BADANIE
KONWERCENCJI
GOSPODARCZEJ

SŁOWENIA

Tabela 1 Inflacja HICP

(roczne zmiany w procentach)

	2005		2006		kwiecień 2005 – marzec 2006
	grudzień	styczeń	lutym	marzec	
Inflacja HICP	2,4	2,6	2,3	2,0	2,3
Wartość referencyjna ¹⁾					2,6
Strefa euro ²⁾	2,2	2,4	2,3	2,2	2,3

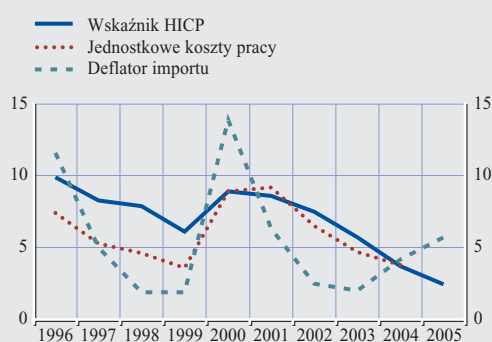
Źródło: Komisja Europejska (Eurostat).

1) Obliczenia za okres od kwietnia 2005 do marca 2006 r. oparte są na nieważonej średniej arytmetycznej rocznych zmian procentowych inflacji HICP w Polsce, Finlandii i Szwecji powiększonej o 1,5 punktu procentowego.

2) Dane dotyczące strefy euro zamieszczono jedynie dla informacji.

Wykres 1 Zmiany cen

(średnie roczne zmiany w procentach)

Źródła: Komisja Europejska (Eurostat) i dane krajowe.

Tabela 2 Miary inflacji i wskaźniki pokrewne

(o ile nie zaznaczono inaczej, roczne zmiany w procentach)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Miary inflacji										
HICP	9,9	8,3	7,9	6,1	8,9	8,6	7,5	5,7	3,7	2,5
HICP z wyłączeniem żywności nieprzetworzonej oraz energii	-	-	-	-	-	7,4	8,4	6,3	3,7	1,3
CPI	9,8	8,4	7,9	6,2	8,9	8,4	7,5	5,6	3,6	2,5
CPI z wyłączeniem zmian w podatkach pośrednich	-	-	-	-	7,9	8,3	6,5	5,3	3,4	2,3
Deflator spożycia indywidualnego	10,7	8,6	6,8	6,4	7,9	7,7	7,9	5,4	3,5	1,6
Deflator PKB	11,1	8,4	6,8	6,4	5,4	8,7	7,9	5,8	3,2	1,0
Ceny producentów ¹⁾	6,1	6,0	6,1	2,2	7,7	8,9	5,1	2,6	4,3	2,7
Wskaźniki pokrewne										
Wzrost realnego PKB	3,7	4,8	3,9	5,4	4,1	2,7	3,5	2,7	4,2	3,9
PKB na mieszkańca według PSN ²⁾ (strefa euro = 100)	63,2	65,0	65,8	67,6	67,0	68,0	69,2	70,8	74,1	.
Porównawczy poziom cen (strefa euro = 100)	68,8	70,9	73,3	73,6	73,2	73,0	74,7	75,7	73,8	.
Luka popytowa ³⁾	-	0,1	0,2	1,2	1,0	-0,3	-0,5	-1,6	-1,2	-0,9
Stopa bezrobocia (%) ⁴⁾	6,9	6,9	7,4	7,3	6,7	6,2	6,3	6,7	6,3	6,3
Jednostkowe koszty pracy (cała gospodarka)	7,3	5,3	4,6	3,6	8,9	9,2	6,5	4,7	3,8	.
Przeciętne wynagrodzenie (cała gospodarka)	13,6	12,6	8,9	7,7	12,4	11,6	8,5	7,8	7,7	.
Wydajność pracy (cała gospodarka)	5,9	6,9	4,1	3,9	3,3	2,2	1,9	2,9	3,7	3,1
Deflator importu towarów i usług	11,6	5,0	1,9	1,9	13,9	6,3	2,5	2,0	4,2	5,7
Nominalny efektywny kurs walutowy ⁵⁾	-9,8	-5,5	-1,2	-6,4	-9,3	-5,1	-2,8	0,5	-0,9	-0,8
Podaż pieniądza (M3) ⁶⁾	19,7	20,0	19,1	10,2	17,2	29,4	10,6	6,5	8,6	-3,0
Kredyty z banków ⁶⁾	20,2	14,2	26,9	29,9	18,8	18,7	10,2	16,4	17,0	23,7
Ceny akcji (indeks SBI) ⁶⁾	-18,3	18,7	21,4	5,9	0,1	19,0	55,2	17,7	24,7	-5,6
Ceny nieruchomości mieszkaniowych	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Źródła: Komisja Europejska (Eurostat), dane krajowe (CPI) i Komisja Europejska (luka popytowa).

1) Przemysł ogółem z wyłączeniem budownictwa, sprzedaż krajowa.

2) PSN – parytet siły nabywczej.

3) Jako procent potencjalnego PKB. Znak plus oznacza, że rzeczywisty PKB jest wyższy niż potencjalny.

4) Definicja zgodna z wytycznymi Międzynarodowej Organizacji Pracy.

5) Znak plus oznacza aprecjację, minus – deprecjację waluty.

6) Roczne tempo wzrostu na koniec okresu, zestawione przez EBC.

Tabela 3 Najnowsze trendy i prognozy inflacji

(roczne zmiany w procentach)

(a) Najnowsze trendy HICP

	2005		styczeń	2006	
	listopad	grudzień		luty	marzec
HICP					
Roczna zmiana w procentach	2,1	2,4	2,6	2,3	2,0
Zmiana średniej z ostatnich 3 miesięcy wobec poprzednich 3 miesięcy, w stosunku rocznym, skorygowana sezonowo	4,8	2,8	0,8	0,3	0,7
Zmiana średniej z ostatnich 6 miesięcy wobec poprzednich 6 miesięcy, w stosunku rocznym, skorygowana sezonowo	2,8	3,0	2,8	2,9	2,4

Źródła: Komisja Europejska (Eurostat) i obliczenia EBC.

(b) Prognozy inflacji

	2006	2007
HICP, Komisja Europejska (wiosna 2005 r.)	2,4	2,5
CPI, OECD ¹⁾ (grudzień 2005 r.)	-	-
CPI, MFW (kwiecień 2006 r.)	2,4	2,4
CPI, Consensus Economics (marzec 2006 r.)	2,3	2,1

Źródła: Komisja Europejska, OECD, MFW i Consensus Economics.
1) Słowenia nie jest członkiem OECD.

2 SYTUACJA BUDŻETOWA

ROZDZIAŁ 1

BADANIE
KONWERCEN
GOSPODARCZEJ

SŁOWENIA

Tabela 4 Sytuacja budżetowa

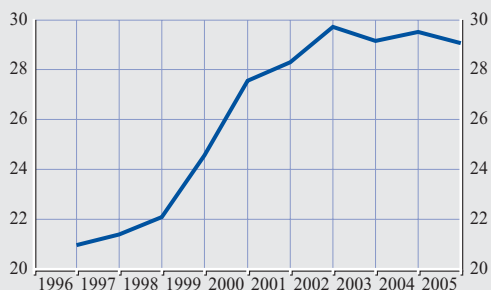
(jako procent PKB)			
	2004	2005	2006 ¹⁾
Nadwyżka (+)/deficyt (-) budżetowy	-2,3	-1,8	-1,9
<i>Wartość referencyjna</i>	-3,0	-3,0	-3,0
Nadwyżka/deficyt z wyłączeniem nakładów inwestycyjnych ²⁾	1,1	1,5	1,5
Dług publiczny brutto	29,5	29,1	29,9
<i>Wartość referencyjna</i>	60,0	60,0	60,0

Dług publiczny brutto
1) Projekcje Komisji Europejskiej.
2) Znak plus oznacza, że deficyt budżetowy jest niższy niż nakłady inwestycyjne.

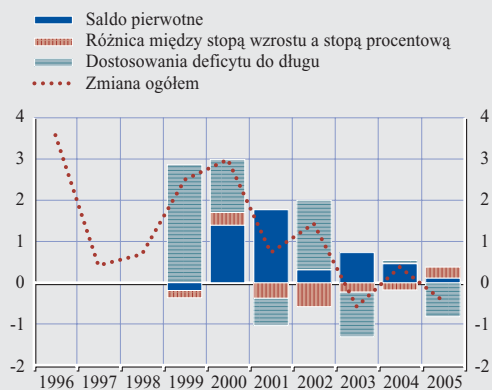
Wykres 2 Dług publiczny brutto

(jako procent PKB)

(a) Stany

(b) Zmiany roczne i ich podstawowe czynniki

Źródła: Komisja Europejska i EBC.

Uwaga: Na wykresie 2 (b) wartości ujemne oznaczają, że dany czynnik wpływa na zmniejszenie wskaźnika zadłużenia, natomiast wartości dodatnie oznaczają wpływ na wzrost wskaźnika. Dane sprzed 1999 r. dotyczące długu oraz dane sprzed 2000 r. dotyczące deficytu nie są porównywalne z odpowiednimi danymi późniejszymi ze względu na zmiany w metodyce i źródłach danych.

Tabela 5 Struktura długu publicznego brutto

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Dług publiczny ogółem (jako procent PKB)	21,0	21,4	22,1	24,6	27,6	28,3	29,7	29,1	29,5	29,1
Struktura walutowa (% całości)										
w walucie krajowej	38,2	47,9	50,8	46,5	42,9	42,2	45,5	46,6	53,0	60,0
w walutach obcych	61,8	52,1	49,2	53,5	57,1	57,8	54,5	53,4	47,0	40,0
Euro ¹⁾	29,9	22,4	32,0	37,9	43,5	53,7	52,4	51,9	45,8	39,0
Inne waluty obce	31,9	29,7	17,2	15,7	13,6	4,1	2,1	1,5	1,1	1,0
Własność krajowa (% całości)	-	-	-	53,3	50,4	51,3	59,2	62,4	68,6	72,6
Pozostały średni okres do terminu zapadalności (w latach)	.	.	.	6,7	6,7	7,2	6,5	5,9	5,6	5,6
Struktura według okresu zapadalności ²⁾ (% całości)										
Krótkoterminowe (do 1 roku włącznie)	0,1	0,1	2,3	3,0	5,0	5,9	7,7	7,2	5,5	4,9
Średnio- i długoterminowe (powyżej 1 roku)	99,9	99,9	97,7	97,0	95,0	94,1	92,3	92,8	94,5	95,1

Źródła: ESBC i Komisja Europejska.

Uwaga: Dane na koniec roku. Różnice pomiędzy kwotami ogółem a sumą składników wynikają z zaokrąglenia. Dane sprzed 1999 r. dotyczące długu nie są porównywalne z danymi z 1999 r. i późniejszymi ze względu na zmiany w metodyce i źródłach danych.

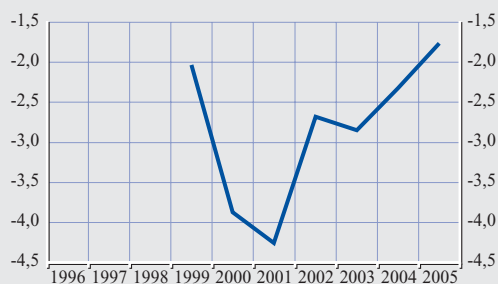
1) Obejmuje dług denominowany w euro, a przed 1999 r. – w ECU lub jednej z walut państw członkowskich, które wprowadziły euro.

2) Pierwotny okres zapadalności.

Wykres 3 Nadwyżka (+)/deficyt (-) budżetowy

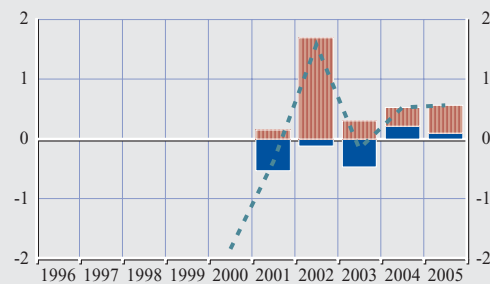
(jako procent PKB)

(a) Stany

(b) Zmiany roczne i ich podstawowe czynniki

— Czynniki cykliczne
 ■ Czynniki niecykliczne
 - - - Zmiana ogółem

Źródła: Komisja Europejska i obliczenia EBC.

Uwaga: Na wykresie 3 (b) wartości ujemne wskazują, że dany czynnik wpływa na wzrost deficytu, natomiast wartości dodatnie oznaczają wpływ na jego obniżenie. Dane sprzed 2000 r. dotyczące deficytu nie są porównywalne z danymi z roku 2000 i następnymi ze względu na zmiany w metodyce i źródłach danych.

Tabela 6 Dostosowanie deficytu budżetowego do długu publicznego

(jako procent PKB)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Zmiana długu publicznego	5,9	2,9	2,8	4,9	5,2	3,6	4,4	1,8	2,4	0,9
Nadwyżka (+)/deficyt (-) budżetowy	-	-	-	-2,0	-3,9	-4,3	-2,7	-2,8	-2,3	-1,8
Dostosowanie deficytu do długu	-	-	-	2,9	1,3	-0,7	1,7	-1,1	0,1	-0,8
Nabycie (+)/sprzedaż (-) netto aktywów finansowych										
Pieniądz gotówkowy w obiegu i depozyty	-	-	-	0,9	0,6	-0,4	0,1	-2,2	2,0	-0,9
Kredyty i papiery wartościowe inne niż akcje	-	-	-	0,7	0,8	0,7	3,0	-1,1	0,3	-0,9
Akcje i inne udziały kapitałowe	-	-	-	0,3	0,1	-0,2	0,7	-0,1	-0,1	0,2
Prywatyzacje	-	-	-	-0,1	-0,2	-0,2	-3,9	-0,7	-0,1	-0,6
Dopłaty to kapitału	-	-	-	-	-0,9	-0,7	-3,6	-0,7	-0,6	-1,1
Inne	-	-	-	-	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Pozostałe aktywa finansowe	-	-	-	-	0,7	0,5	-0,4	-0,1	0,5	0,5
Zmiany w wycenie długu publicznego	-	-	-	-0,1	0,0	-0,8	0,3	-0,3	1,9	0,4
Zyski (-)/straty (+) z posiadanych środków walutowych	-	-	-	0,8	1,1	0,7	1,1	0,3	-0,8	0,0
Pozostałe skutki wyceny ¹⁾	-	-	-	-	-0,1	-0,2	-0,1	0,6	0,0	-1,0
Pozostałe zmiany długu publicznego²⁾	-	-	-	-	1,2	-0,4	-1,0	0,5	0,9	-1,1

Źródła: ESBC i Komisja Europejska.

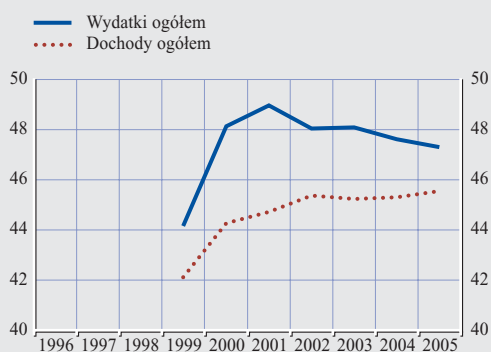
Uwaga: Różnice pomiędzy kwotami ogółem a sumą składników wynikają z zaokrągleń. Dane dotyczące zmiany zadłużenia i deficytu sprzed 2000 r. nie są porównywalne z danymi z roku 2000 i następnymi ze względu na zmiany w metodyce i źródłach danych.

1) Obejmują różnice pomiędzy wyceną nominalną a rynkową długu publicznego w momencie emisji.

2) Transakcje dotyczące pozostałych zobowiązań (zobowiązań skarbowych), zmiany klasyfikacji sektorowej i rozbieżności statystyczne. Pozycja ta może również obejmować niektóre przypadki przejęcia długu.

Wykres 4 Wydatki i dochody budżetowe

(jako procent PKB)

Źródło: ESBC.

Uwaga: Dane sprzed 2000 r. dotyczące dochodów i wydatków nie są porównywalne z danymi z roku 2000 i następnymi ze względu na zmiany w metodyce i źródłach danych.

Tabela 7 Struktura salda budżetowego

(jako procent PKB)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Dochody ogółem	-	-	-	42,1	44,3	44,7	45,4	45,2	45,3	45,5
Dochody bieżące	-	-	-	41,9	44,1	44,5	45,2	45,1	45,1	45,3
Podatki bezpośrednie	-	-	-	9,1	7,5	7,6	7,9	8,2	8,4	8,6
Podatki pośrednie	-	-	-	16,2	16,3	16,1	16,4	16,6	16,2	16,2
Składki na ubezpieczenia społeczne	-	-	-	14,3	15,0	15,2	15,1	15,0	15,0	15,2
Pozostałe dochody bieżące	-	-	-	2,3	5,3	5,5	5,8	5,4	5,5	5,3
Dochody kapitałowe	-	-	-	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2
Wydatki ogółem	-	-	-	44,1	48,1	49,0	48,0	48,1	47,6	47,3
Wydatki bieżące	-	-	-	39,4	43,2	44,3	43,8	43,3	43,0	43,1
Wynagrodzenia pracowników	-	-	-	10,5	11,6	12,2	12,0	12,1	12,0	12,1
Świadczenia socjalne inne niż rzeczowe	-	-	-	.	17,0	17,0	17,1	17,0	16,9	16,9
Zobowiązania z tytułu odsetek w tym: z tytułu transakcji swapowych oraz kontraktów terminowych na stopę procentową	-	-	-	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Pozostałe wydatki bieżące	-	-	-	.	12,1	12,6	12,4	12,1	12,3	12,4
Nakłady inwestycyjne	-	-	-	4,8	4,9	4,7	4,2	4,7	4,6	4,2
Nadwyżka (+)/deficyt (-)	-	-	-	-2,0	-3,9	-4,3	-2,7	-2,8	-2,3	-1,8
Saldo pierwotne	-	-	-	0,2	-1,4	-1,8	-0,3	-0,7	-0,5	-0,1
Nadwyżka/deficyt z wyłączeniem rządowych nakładów inwestycyjnych	-	-	-	0,7	-0,7	-1,1	0,3	0,5	1,1	1,5

Źródła: ESBC i Komisja Europejska.

Uwaga: Różnice pomiędzy kwotami ogółem a sumą składników wynikają z zaokrąglenia. Zobowiązania z tytułu odsetek są wykazywane zgodnie z procedurą dotyczącą nadmiernego deficytu. Pozycja „z tytułu transakcji swapowych oraz kontraktów terminowych na stopę procentową” jest równa różnicy w oprocentowaniu (deficytowi/nadwyżce) zgodnie z definicją zawartą w procedurze dotyczącej nadmiernego deficytu i w ESA 95. Patrz rozporządzenie (WE) nr 2558/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczące przeklasyfikowania rozliczeń w ramach umów swapowych i kontraktów terminowych na stopę procentową. Dane sprzed 2000 r. dotyczące dochodów, wydatków i nadwyżki lub deficytu nie są porównywalne z danymi z roku 2000 i późniejszych ze względu na zmiany w metodyce i źródłach danych.

Tabela 8 Projekcje wskaźnika obciążenia demograficznego

(w procentach)

	2004	2010	2020	2030	2040	2050
Wskaźnik obciążenia demograficznego (populacja osób w wieku 65 lat i powyżej jako odsetek populacji w wieku 15-64 lat)	21,4	23,6	30,8	40,4	47,7	55,6
Zmiana wydatków publicznych związanych z procesem starzenia się społeczeństwa w porównaniu z 2004 r. (% PKB)	-	-0,2	1,3	4,4	7,5	9,7

Źródło: *The impact of ageing on public expenditure: projections for the EU25 Member States on pensions, health care, education and unemployment transfers (2004-2050)*. Raport sporządzony przez Komitet Polityki Gospodarczej i Komisję Europejską (DG ECFIN), Komisja Europejska, 2006.

3 KURS WALUTOWY

Tabela 9 (a) Stabilność kursu walutowego

Udział w mechanizmie kursowym (ERM II)		Tak
Data przystąpienia		28 czerwca 2004 r.
Dewaluacja dwustronnego kursu centralnego z inicjatywy kraju		Nie
Maksymalne odchylenia w górę i w dół ¹⁾	Maksymalne odchylenie w górę	Maksymalne odchylenie w dół
<i>28 czerwca 2004 r. – 19 kwietnia 2006 r.</i>		
Euro	0,1	-0,2

Źródło: EBC.

1) Maksymalne procentowe odchylenia od kursu centralnego w ERM II. Dziesięciodniowa średnia ruchoma danych z dziennych notowań giełdowych.

(b) Główne wskaźniki presji na kurs tolara słoweńskiego

(średnia z 3-miesięcznego okresu kończącego się w danym miesiącu)

	2004		2005		2006			
	lipiec	październik	styczeń	kwiecień	lipiec	październik	styczeń	kwiecień
Zmienność kursu walutowego ¹⁾	0,4	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
Rozpiętość krótkoterminowych stóp procentowych ²⁾	2,3	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,6	0,9

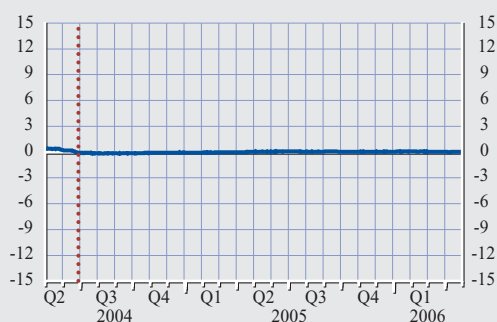
Źródła: Dane krajowe oraz obliczenia EBC.

1) Miesięczne standardowe odchylenie w ujęciu rocznym (jako procent) dziennych zmian procentowych kursu walutowego wobec euro.

2) Różnica (w punktach procentowych) pomiędzy 3-miesięcznymi stopami procentowymi rynku międzybankowego a 3-miesięczną stopą EURIBOR.

Wykres 5 Tolar słoweński – odchylenie od kursu centralnego w ERM II

(dane dzienne; odchylenie w procentach; 1 maja 2004 r. – 19 kwietnia 2006 r.)

Źródło: EBC.

Uwaga: Linia pionowa oznacza datę wejścia do mechanizmu ERM II (28 czerwca 2004 r.). Dodatnie/ujemne odchylenie od kursu centralnego oznacza, że waluta jest po silniejszej/słabszej stronie pasma. Dla tolara słoweńskiego pasmo wahań wynosi $\pm 15\%$. Odchylenia przed 28 czerwca 2004 r. odnoszą się do kursu centralnego tolara ustalonego w chwili wejścia do ERM II.

Tabela 10 Tolar słoweński – zmiany realnego kursu walutowego

(dane miesięczne; odchylenia w procentach; różne okresy odniesienia do kwietnia 2006 r.)

	Średnia od stycznia 1996 do kwietnia 2006	Średnia od stycznia 1999 do kwietnia 2006
Realny dwustronny kurs walutowy wobec euro ¹⁾	1,7	0,4
<i>Nota:</i>		
Nominalny efektywny kurs walutowy ²⁾	-12,2	-5,5
Realny efektywny kurs walutowy ^{1), 2)}	3,2	2,6

Źródło: EBC.

Uwaga: Znak plus oznacza aprecjację, a minus – deprecjację.

1) W oparciu o zmiany HICP i CPI.

2) Efektywny kurs walutowy wobec strefy euro, państw członkowskich UE spoza strefy euro i dziesięciu innych głównych partnerów handlowych.

Tabela 11 Zmiany sytuacji zewnętrznej

(o ile nie zaznaczono inaczej, jako procent PKB)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Saldo rachunku bieżącego i kapitałowego	0,2	0,3	-0,6	-3,3	-2,7	0,2	0,8	-1,0	-2,5	-1,5
Łączne saldo inwestycji bezpośrednich i portfelowych ¹⁾	3,9	2,7	1,5	1,8	1,2	1,5	6,2	-1,4	-1,3	-4,6
Saldo inwestycji bezpośrednich	0,8	1,5	1,1	0,3	0,4	1,1	6,5	-0,5	0,8	-0,1
Saldo inwestycji portfelowych	3,1	1,2	0,4	1,6	0,8	0,3	-0,3	-0,9	-2,2	-4,5
Międzynarodowa pozycja inwestycyjna netto	-2,7	-2,1	-4,6	-9,9	-12,5	-6,7	-2,6	-11,2	-16,2	-19,3
Eksport towarów i usług ²⁾	51,3	53,0	52,7	48,8	55,5	57,2	57,1	55,8	60,1	64,8
Import towarów i usług ²⁾	52,2	53,7	54,1	52,9	59,0	57,8	55,6	55,8	61,3	65,3
Eksport towarów do strefy euro ^{3), 4)}	61,4	60,4	62,1	62,3	60,0	57,6	55,1	54,4	53,0	52,9
Import towarów ze strefy euro ^{3), 4)}	63,7	63,2	65,1	63,4	62,5	63,5	64,0	63,5	69,1	66,7
<i>Nota:</i>										
Eksport towarów w ramach 25 krajów UE ^{3), 4)}	70,3	69,5	71,8	72,9	71,2	69,6	67,5	66,9	66,0	66,4
Import towarów w ramach 25 krajów UE ^{3), 4)}	74,2	74,9	76,1	76,4	75,9	76,1	76,4	75,6	81,3	78,2

Źródła: ESBC i Komisja Europejska (Eurostat).

1) Różnice pomiędzy wartością ogółem a sumą składników wynikają z zaokrągleń.

2) Statystyka bilansu płatniczego.

3) Statystyka handlu zagranicznego.

4) Jako procent eksportu/importu ogółem.

4 DŁUGOTERMINOWE STOPY PROCENTOWE

ROZDZIAŁ 1

BADANIE
KONWERCENJI
GOSPODARCZEJ

SŁOWENIA

Tabela 12 Długoterminowe stopy procentowe

(w procentach; średnia z obserwacji w całym okresie)

	2005 grudzień	styczeń	2006 luty	marzec	kwiecień 2005 – marzec 2006
Długoterminowa stopa procentowa	3,7	3,7	3,7	3,8	3,8
Wartość referencyjna ¹⁾					5,9
Strefa euro ²⁾	3,4	3,4	3,6	3,7	3,4

Źródło: EBC i Komisja Europejska.

1) Wyliczenia dla okresu od kwietnia 2005 r. do marca 2006 r. są oparte na nieważonej średniej arytmetycznej stóp procentowych w Polsce, Finlandii i Szwecji powiększonej o dwa punkty procentowe.

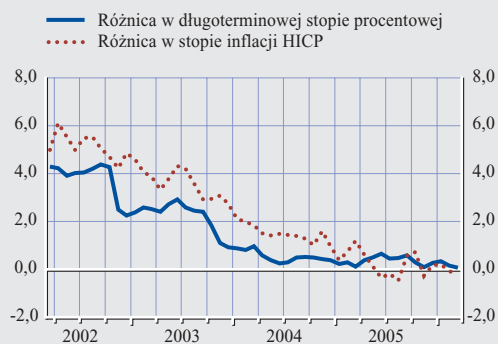
2) Średnia dla strefy euro została podana jedynie dla informacji.

Wykres 6

a) Długoterminowa stopa procentowa
(średnie miesięczne w procentach)

b) Różnice długoterminowej stopy procentowej i stopy inflacji HICP w stosunku do strefy euro
(średnie miesięczne w punktach procentowych)

Źródła: EBC i Komisja Europejska.

Uwaga: Zharmonizowane długoterminowe stopy procentowe dostępne dopiero od marca 2002 r.

ANEKS

METODYKA STATYSTYCZNA STOSOWANA PRZY OBLICZANIU WSKAŹNIKÓW KONWERCENCJI

Ocena procesu konwergencji w dużym stopniu zależy od jakości i rzetelności analizowanych statystyk. Ich opracowywanie i prezentacja, w szczególności statystyki finansów publicznych, nie może zależeć od sytuacji politycznej. W celu zapewnienia odpowiednich mechanizmów gwarantujących prawidłowość opracowania statystyk państwa członkowskie powinny przede wszystkim dbać o jakość i rzetelność własnych danych, a także stosować określone standardy zarządzania i jakości w dziedzinie statystyki.

Kodeks dobrych praktyk dla krajowych i wspólnotowych urzędów statystycznych (zwany dalej „Kodeksem”) ma wzmocnić niezależność, rzetelność i odpowiedzialność krajowych urzędów statystycznych oraz zwiększyć wiarygodność statystyki budżetowej¹. Kodeks wykracza poza minimalne standardy – zaleca określone rozwiązania instytucjonalne i organizacyjne dotyczące opracowywania statystyk przez krajowe urzędy statystyczne, a także ma na celu poprawę jakości statystyk i rozpowszechnianie najlepszych międzynarodowych zasad, metod i praktyk statystycznych.

Poniżej omówiono kwestie jakości i rzetelności podstawowych wskaźników konwergencji w odniesieniu do danych wyjściowych. Uwzględniono niektóre zagadnienia instytucjonalne związane z jakością i rzetelnością statystyk oraz opisano metody statystyczne stosowane przy obliczaniu wskaźników konwergencji. Omówiono także kwestię zgodności wykorzystywanych danych ze standardami, których spełnienie jest niezbędne w celu dokonania właściwej oceny procesu konwergencji.

1 ZAGADNIENIA INSTYTUCJONALNE ZWIĄZANE Z JAKOŚCIĄ STATYSTYK WYKORZYSTYWANYCH W OCENIE PROCESU KONWERCENCJI

Zasady opisane w Kodeksie obejmują takie rozwiązania instytucjonalne jak niezależność zawodowa, mandat do gromadzenia danych,

adekwatność zasobów, zobowiązanie do zapewnienia odpowiedniej jakości, poufność, bezstronność i obiektywizm statystyk oraz procesy statystyczne i ich wyniki².

W 2005 r. Eurostat i krajowe urzędy statystyczne przeprowadziły na podstawie ankiety wstępną samoocenę zgodności z zasadami Kodeksu. W tabeli 1 przedstawiono podsumowanie niektórych kwestii instytucjonalnych dotyczących jakości statystyk, w tym niezależności prawnej krajowych urzędów statystycznych, nadzoru administracyjnego i autonomii budżetowej, mandatu prawnego do gromadzenia danych oraz przepisów dotyczących poufności danych statystycznych³.

2 INFLACJA HICP

W tej części omówiono kwestie metodyki i jakości statystyk, na podstawie których dokonuje się pomiaru cen, w szczególności zharmonizowanego wskaźnika cen konsumpcyjnych (*Harmonised Index of Consumer Prices* – HICP). Wskaźnik ten opracowano w celu dokonania porównawczej oceny procesu konwergencji pod względem stabilności cen. Publikowany jest przez Komisję Europejską (Eurostat) dla wszystkich państw członkowskich⁴. Wskaźnik HICP dla strefy euro jest głównym miernikiem zmian cen wykorzystywanym od stycznia 1999 r. w kształtowaniu wspólnej polityki pieniężnej przez EBC.

1 Patrz zalecenie Komisji dotyczące niezależności, wiarygodności i odpowiedzialności krajowych i wspólnotowych organów statystycznych, COM (2005) 217 końcowy, Komisja Europejska, Bruksela, 25 maja 2005 r.

2 Zasady dotyczące procesów statystycznych obejmują rzetelną metodykę, właściwe procedury statystyczne, unikanie nadmiernego obciążenia respondentów oraz efektywne dysponowanie środkami. Zasady związane z wynikami statystycznymi odpowiadają poszczególnym aspektom jakości danych sformułowanym przez Eurostat. Są to istotność, dokładność i rzetelność, terminowość i punktualność, spójność i porównywalność, dostępność i przejrzystość. Patrz <http://epp.eurostat.cec.eu.int> (kwiecień 2006).

3 Niektóre informacje dotyczące kwestii instytucjonalnych związanych z krajowymi urzędami statystycznymi pochodzą ze stron internetowych <http://epp.eurostat.cec.eu>, <http://std.lt> oraz <http://www.stat.si> (kwiecień 2006).

4 Bardziej szczegółowe informacje o aspektach metodycznych indeksu zawiera publikacja *Harmonized Indices of Consumer Prices (HICPs) – A Short Guide for Users*, Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich, Luksemburg, 2004.

Tabela 1 Jakość i rzetelność podstawowych wskaźników konwergencji

	Litwa	Słowenia
Zagadnienia instytucjonalne związane z jakością i rzetelnością statystyk wykorzystywanych w ocenie procesu konwergencji		
Niezależność prawna krajowych urzędów statystycznych	Zgodnie z art. 4 ustawy o statystyce należy przestrzegać zasad obiektywizmu, niezależności zawodowej, przejrzystości metod i metodyki, zgodności z klasyfikacjami i standardami międzynarodowymi oraz poufności statystycznej. Prezes krajowego urzędu statystycznego jest mianowany przez premiera na podstawie oficjalnej procedury wyboru przewidzianej w ustawie o służbie cywilnej; czas sprawowania urzędu nie jest ograniczony.	Zgodnie z art. 2 ustawy o statystyce, statystyki krajowe należy prowadzić zgodnie z zasadami neutralności, obiektywizmu, niezależności zawodowej, racjonalności oraz poufności statystycznej i przejrzystości. Prezes krajowego urzędu statystycznego jest mianowany przez premiera na podstawie rekomendacji ministerstwa finansów; czas sprawowania urzędu jest ograniczony (kadencja pięcioletnia; możliwe powtórne mianowanie).
Nadzór administracyjny i autonomia budżetowa	Krajowy urząd statystyczny podlega rządowi Republiki Litewskiej. Ma autonomię budżetową w ramach kwoty przyznawanej corocznie z budżetu centralnego.	Krajowy urząd statystyczny jest instytucją rządową podlegającą bezpośrednio premierowi. Ma autonomię budżetową w ramach kwoty przyznawanej corocznie z budżetu centralnego.
Mandat prawny do gromadzenia danych	Podstawowe zasady gromadzenia danych określa ustawa o statystyce.	Podstawowe zasady gromadzenia danych określa ustawa o statystyce.
Przepisy dotyczące poufności danych statystycznych	Poufność danych statystycznych zapewnia art. 13 ustawy o statystyce. Patrz także zasady i regulacje urzędu statystycznego Litwy dotyczące uznawania danych za poufne i ich użytkowania (<i>Rules and Regulations for Data Acknowledgement as Confidential One and its Usage</i>).	Poufność danych statystycznych zapewnia art. 34 ustawy o statystyce.
Inflacja HICP		
Przestrzeganie minimalnych standardów prawnych	Potwierdzone przez Eurostat w 2004 r. (28. posiedzenie Komitetu ds. Statystyki Monetarnej, Finansowej i Bilansu Płatniczego, czerwiec 2004, monitorowanie zgodności HICP — raport z postępów) oraz w 2006 r.	Potwierdzone przez Eurostat w 2004 r. (28. posiedzenie Komitetu ds. Statystyki Monetarnej, Finansowej i Bilansu Płatniczego, czerwiec 2004, monitorowanie zgodności HICP — raport z postępów) oraz w 2006 r.
Inne zagadnienia	W 2006 r. Litwa opublikowała zaktualizowane dane HICP za lata 1996-2000. Zakres danych i stosowane wagi odpowiadają standardom obowiązującym od 2001 r.	Słowenia opublikowała dane wsteczne za lata 1995-1999 dla ogólnego indeksu oraz dla 12 indeksów częściowych COICOP na podstawie definicji i zakresu CPI.
Statystyka finansów publicznych		
Zakres danych	Przedstawiono dane dotyczące dochodów, wydatków, deficytu i długu za lata 1996-2005.	Nie przedstawiono danych dotyczących dochodów, wydatków i deficytu za okres przed 1999 r.
Nierozwiązane kwestie dotyczące statystyki	Według obecnie dostępnych informacji nie ma nierozwiązanych kwestii dotyczących statystyki Litwy.	Nadal jest dyskutowany wpływ zmian w rejestrowaniu podatku VAT w budżecie na wskaźnik dostosowania deficytu do długu w 2002 r.
Spójność statystyki finansów publicznych	Nie odnotowano przypadków braku spójności.	Dla lat 1999-2001 opublikowane wartości transakcji netto dotyczących aktywów i pasywów finansowych nie zgadzają się z wartościami podanymi osobno dla aktywów i pasywów.
Dostosowania deficytu do długu	Nie odnotowano istotnych problemów.	Transakcje związane z długiem wg kryterium z Maastricht za lata 1999-2001 ujęto w wartości nominalnej, a nie rynkowej. Dlatego dla tych lat nie można dokonać uzgodnienia między potrzebami pożyczkowymi i zmianą zadłużenia.

Tabela 1 Jakość i rzetelność podstawowych wskaźników konwergencji

	Litwa	Słowenia
Statystyka finansów publicznych		
Institucja odpowiedzialna za opracowanie danych na temat nadmiernego deficytu	Faktyczne dane na temat nadmiernego deficytu opracowuje krajowy urząd statystyczny we współpracy z ministerstwem finansów; prognozy sporządza ministerstwo finansów. Krajowy bank centralny nie jest bezpośrednio zaangażowany w opracowanie statystyk, ale w ramach omawiania zagadnień metodycznych ściśle monitoruje przebieg tego procesu.	Faktyczne dane na temat nadmiernego deficytu opracowuje krajowy urząd statystyczny we współpracy z ministerstwem finansów; prognozy sporządza ministerstwo finansów. Krajowy bank centralny nie jest bezpośrednio zaangażowany w opracowanie statystyk, ale w ramach omawiania zagadnień metodycznych ściśle monitoruje przebieg tego procesu.

Art. 1 Protokołu nr 21 dotyczącego kryteriów konwergencji, o którym mowa w art. 121 Traktatu wymaga, aby zbieżność cen mierzyć przy zastosowaniu wskaźnika cen konsumpcyjnych na porównywalnych podstawach z uwzględnieniem różnic w definicjach krajowych. W październiku 1995 r. Rada UE przyjęła rozporządzenie nr 2494/95 dotyczące zharmonizowanych wskaźników cen konsumpcyjnych. Ponadto harmonizację indeksów HICP oparto na kilku rozporządzeniach Rady UE oraz Komisji. Indeksy HICP uwzględniają jednolity zakres pod względem pozycji, obszaru i populacji (wszystkie te dziedziny są głównym powodem różnic między krajowymi indeksami CPI). Również w innych dziedzinach zastosowano wspólne standardy (m.in. w przypadku uwzględnienia w obliczeniach nowych towarów i usług).

W obliczeniach wskaźników HICP wykorzystuje się aktualizowane corocznie wagi wydatków (aktualizacje mogą być rzadsze, jeśli nie będzie to miało istotnego wpływu na indeks). Obejmują one wszystkie towary i usługi uwzględnione w pieniężnych wydatkach na spożycie gospodarstw domowych (*Household Final Monetary Consumption Expenditure*, HFMCE). HFMCE obejmuje kategorię spożycia gospodarstw domowych wg rachunków narodowych z wyłączeniem wydatków związanych z własnością nieruchomości mieszkaniowych. Uwzględnia się ceny, które gospodarstwa domowe rzeczywiście płacą za towary i usługi w ramach transakcji pieniężnych, obejmujące wszelkiego

rodzaju podatki (bez dotacji), którymi obciążane są produkty, w tym VAT i akcyzę. Wydatki na ochronę zdrowia, edukację i świadczenia socjalne są uwzględniane, jeśli zostały poniesione bezpośrednio przez gospodarstwa domowe i nie są refundowane.

2.1 PRZESTRZEGANIE MINIMALNYCH STANDARDÓW PRAWNYCH

W marcu 2004 r. Eurostat potwierdził przestrzeganie przez Litwę i Słowenię minimalnych standardów prawnych w zakresie wskaźnika HICP. W 2006 r. potwierdzono to ponownie w ramach zatwierdzania zasad uwzględniania cen kontrolowanych i cen nośników energii. Oba krajowe indeksy HICP obejmują wydatki pieniężne gospodarstw domowych na spożycie, zgodnie ze standardami UE. Wagi wydatków i koszyków produktów są poddawane corocznemu przeglądowi. Pozostałe standardy dotyczące HICP, m.in. poziom szczegółowości publikowanych wskaźników cen oraz harmonogramy publikacji, są również spełnione. Ponieważ jednak harmonizacja indeksów HICP przebiegała etapowo, dane dotyczące HICP sprzed 2001 r. nie są w pełni porównywalne z najnowszymi.

3 STATYSTYKA FINANSÓW PUBLICZNYCH

W tej części dokonano oceny metodyki i jakości danych statystycznych służących do pomiaru sytuacji budżetowej. Statystyka finansów publicznych jest oparta na koncepcji rachunków narodowych i powinna być zgodna

z europejskim systemem rachunków narodowych i regionalnych (ESA 95)⁵ oraz z rozporządzeniem Rady (WE) nr 3605/93 z 22 listopada 1993 r., znowelizowanym rozporządzeniem Rady (WE) nr 2103/2005 z 12 grudnia 2005 r. dotyczącym długu. Protokół nr 20 w sprawie procedury dotyczącej nadmiernego deficytu oraz rozporządzenie Rady nr 3605/93 dotyczące stosowania tego protokołu wraz z późniejszymi zmianami⁶ definiują takie pojęcia, jak „publiczny”, „nadwyżka/deficyt”, „wydatki odsetkowe”, „inwestycje”, „zadłużenie” oraz „produkt krajowy brutto (PKB)” z odwołaniem do ESA 95. Europejski system rachunków jest zgodny z innymi międzynarodowymi standardami statystycznymi, takimi jak System Rachunków Narodowych 1993 (ang. *System of National Accounts – SNA 93*). Dane statystyczne dotyczące procedury nadmiernego deficytu odnoszą się do działu ESA 95 pod tytułem „instytucje rządowe i samorządowe”. Obejmuje on instytucje rządowe szczebla centralnego, instytucje krajów związkowych (w państwach członkowskich o strukturze federalnej), instytucje regionalne i samorządowe oraz fundusze ubezpieczeń społecznych. Nie obejmuje zazwyczaj przedsiębiorstw państwowych.

Przywołane w procedurze dotyczącej nadmiernego deficytu pojęcie deficytu (-)/nadwyżki (+) sektora instytucji rządowych i samorządowych odpowiada w systemie ESA 95 pozycji „wierzycielności netto(+)/zadłużenie netto (-)” powiększonej o „rozrachunki netto w ramach kontraktów swap i umów na terminową stopę procentową”. W ESA 95 wierzycielności netto (+)/zadłużenie netto (-) odpowiadają „dochodom ogółem” pomniejszonym o „wydatki ogółem”. Większość transakcji w ramach podsektorów sektora instytucji rządowych i samorządowych nie jest wprawdzie konsolidowana, ale konsoliduje się związane z transakcjami podziału „odsetki”, „pozostałe transfery bieżące”, „dotacje inwestycyjne” oraz „pozostałe transfery kapitałowe”. Pierwotny deficyt/nadwyżka sektora finansów publicznych

stanowi deficyt/nadwyżkę sektora finansów publicznych pomniejszoną o wydatki odsetkowe.

Przywołany w procedurze dotyczącej nadmiernego deficytu dług publiczny to suma zaciągniętych zobowiązań brutto liczonych w ujęciu nominalnym sklasyfikowanych w ESA 95 w kategoriach: „pieniądz gotówkowy w obiegu i depozyty”, „papiery wartościowe inne niż akcje, z wyjątkiem instrumentów pochodnych” (np. bony skarbowe, średnio- i długoterminowe obligacje skarbowe) oraz „pożyczki”. Nie obejmuje natomiast instrumentów pochodnych takich jak swapy oraz kredytów kupieckich i innych zobowiązań niepotwierdzonych dokumentem finansowym, jak np. nadpłacona zaliczka na podatek. Nie obejmuje również zobowiązań warunkowych, takich jak gwarancje rządowe i zobowiązania emerytalne. Jak dotąd nie ma uzgodnionej metody gromadzenia i szacowania pełnej skali budżetowych zobowiązań warunkowych. Szacunki tego rodzaju pozycji muszą być oparte na daleko idących założeniach i mogą znacznie się różnić. O ile dług publiczny jest pozycją brutto w tym sensie, że ani finansowe ani niefinansowe aktywa nie są odliczane od pasywów, jednak jest on konsolidowany w ramach sektora instytucji rządowych i samorządowych, czyli nie obejmuje długu pozostałych instytucji publicznych.

Wartość PKB używana na potrzeby kompilacji deficytu sektora finansów publicznych i wskaźników zadłużenia to wartość PKB wg bieżących cen rynkowych według definicji zawartej w ESA 95.

- 5 Rozporządzenie Rady (WE) nr 2223/96 z 25 czerwca 1996 r. dotyczące europejskiego systemu rachunków narodowych i regionalnych we Wspólnocie, Dz. U. L 310 z 30.11.1996, s. 1-469.
- 6 Odpowiednie przepisy znajdują się m.in. w art. 104 Traktatu, protokole w sprawie procedury dotyczącej nadmiernego deficytu załączonym do Traktatu, rozporządzeniu Rady (WE) nr 3605/93 dotyczącym stosowania protokołu w sprawie procedury dotyczącej nadmiernego deficytu oraz Pakcie Stabilności i Wzrostu, który obejmuje (i) rozporządzenie Rady (WE) nr 1467/97 dotyczące przyspieszenia i wyjaśnienia procedury nadmiernego deficytu; oraz (ii) rozporządzenie Rady (WE) nr 1056/2005 zmieniające rozporządzenie Rady (WE) nr 1467/97 dotyczące przyspieszenia i wyjaśnienia procedury nadmiernego deficytu.

W kwietniu 2006 r. Komisja Europejska przekazała EBC dane za lata 1996-2005 dotyczące sytuacji finansów publicznych (deficytu/nadwyżki budżetowej i długu publicznego) oraz prognozy na 2006 r. Krajowe banki centralne Eurosystemu dostarczają EBC szczegółowe statystyki finansów publicznych zgodnie z wytycznymi EBC dotyczącymi statystyki sektora finansów publicznych (EBC/2005/5)⁷. Choć wytyczne te są prawnie wiążące jedynie dla banków centralnych krajów należących do strefy euro, banki centralne krajów spoza strefy euro przekazują EBC statystyki finansów publicznych w tych samych terminach i przy zastosowaniu takich samych procedur jak banki centralne strefy euro. Wytyczne dotyczące statystyki sektora finansów publicznych wymagają nie tylko szczegółowych informacji dotyczących poszczególnych składników przychodów i wydatków, ale również składników dostosowania deficytu do długu. Ponadto należy przedstawić szczegółowe informacje o składnikach długu według rodzaju instrumentu, początkowego i pozostałego okresu zapadalności oraz właścicieli instrumentu.

3.1 ZAKRES DANYCH W BADANYCH KRAJACH

Jeśli chodzi o przestrzeganie prawnego wymogu przekazywania statystyk finansów publicznych Komisji Europejskiej, Litwa przekazała dane roczne dotyczące dochodów, wydatków, deficytu i długu za lata 1996-2005. Słowenia nie dostarczyła jeszcze danych rocznych o dochodach, wydatkach i deficycie sprzed 1999 r. Z powodu zmian metodyki i źródeł, dane dotyczące deficytu budżetowego Słowenii sprzed 2000 r. nie są porównywalne z danymi z roku 2000 i następnymi. Podobnie dane dotyczące długu publicznego sprzed 1999 r. nie są porównywalne z danymi z roku 1999 i następnymi. Głównym czynnikiem mającym wpływ na porównywalność tych statystyk jest odmienna definicja sektora finansów publicznych.

3.2 NIEROZWIĄZANE KWESTIE DOTYCZĄCE STATYSTYKI

Dane statystyczne w ramach procedury dotyczącej nadmiernego deficytu muszą uwzględniać decyzje podjęte przez Eurostat na podstawie ESA 95 w sprawie specyficznych przypadków związanych z sektorem instytucji rządowych i samorządowych. Szczegółowe wyjaśnienia dotyczące stosowania decyzji Eurostatu znajdują się w opublikowanym przez Eurostat podręczniku na temat deficytu budżetowego i długu publicznego wg ESA 95. Ostatnio podjęte decyzje dotyczą klasyfikacji kapitałowych systemów emerytalnych w przypadku odpowiedzialności rządu lub gwarancji rządowych oraz ujmowania wydatków na cele wojskowe.

W dniu 2 marca 2004 r. Eurostat podjął decyzję o zaklasyfikowaniu kapitałowych systemów emerytalnych, w przypadku których rząd działa albo jako zarządca przepływów składek i świadczeń emerytalnych, albo jako gwarant na wypadek niewywiązywania się z obowiązku wypłaty świadczeń. Zgodnie z tą decyzją, jeśli jednostka rządowa odpowiada za zarządzanie kapitałowym systemem o zdefiniowanej składce, w przypadku którego brak jest dotyczących większości uczestników systemu rządowych gwarancji na wypadek niewywiązywania się z płatności, system ten nie może być ujmowany w rachunku narodowym jako system ubezpieczeń społecznych. Jednostki zarządzające systemem powinny zostać zaklasyfikowane jako publiczne instytucje finansowe i ubezpieczeniowe. Tym samym przepływy składek i świadczeń emerytalnych w ramach systemu nie są ujmowane jako przychody i wydatki publiczne oraz nie mają wpływu na poziom deficytu/nadwyżki budżetowej. Gwarancje rządowe dla systemu niezaklasyfikowanego jako system ubezpieczeń

⁷ Wytyczne Europejskiego Banku Centralnego z 17 lutego 2005 r. dotyczące wymogów sprawozdawczości statystycznej Europejskiego Banku Centralnego oraz procedur wymiany informacji statystycznych w Europejskim Systemie Banków Centralnych w zakresie statystyki sektora finansów publicznych (EBC/2005/5); z uwzględnieniem zmian zawartych w wytycznych EBC/2006/2.

społecznych nie stanowią same w sobie warunku wystarczającego do uznania go za system ubezpieczeń społecznych.

Jeśli chodzi o wdrożenie tej decyzji, Eurostat przewidział dla niektórych państw członkowskich okres przejściowy, który upłynie wraz ze złożeniem informacji wiosną 2007 r. Ponieważ informacja obejmować będzie lata 2003-2007, państwa członkowskie korzystające z okresu przejściowego będą musiały na koniec tego okresu opracować szeregi statystyczne wstecz.

Wpływ reformy systemu emerytalnego na deficyt budżetowy w ramach ESA 95 wymaga ostrożnej analizy w kontekście procesu konwergencji. Reformy systemu emerytalnego należy ująć na odpowiednim poziomie szczegółowości, aby zwiększyć wiarygodność danych, na których opiera się ocena konwergencji. Koszt reformy systemu emerytalnego powinien być obliczony na podstawie rachunków systemu emerytalnego. Należy dostarczyć dane o przychodach, wydatkach i deficycie/nadwyżce osiągniętych w ramach nowego systemu emerytalnego. Koszt reformy systemu emerytalnego ustala się w wysokości różnicy pomiędzy danymi sektora finansów publicznych z uwzględnieniem systemu emerytalnego i danymi z tego sektora z jego wyłączeniem.

W 2004 r. na Litwie utworzono kapitałowy system o zdefiniowanej składce, który zaklasyfikowano jako system poza sektorem instytucji rządowych i samorządowych. Systemy emerytalne Słowenii również zaklasyfikowano jako pozostające poza sektorem instytucji rządowych i samorządowych.

Jeśli chodzi o wydatki na cele wojskowe, 9 marca 2006 r. Eurostat podjął decyzję określającą moment ujmowania i wynikający z tego wpływ na deficyt/nadwyżkę sektora finansów publicznych. Leasing sprzętu wojskowego organizowany przez sektor prywatny należy ujmować jako leasing

finansowy, a nie operacyjny. W przypadku długoterminowych kontraktów dotyczących złożonych systemów, wydatki publiczne należy zasadniczo ujmować w momencie dostawy poszczególnych gotowych do użycia elementów wyposażenia, które składają się na dany system, nie zaś w momencie wypełnienia kontraktu. Jak dotąd wydatki Litwy i Słowenii na zakup sprzętu wojskowego są stosunkowo niewielkie.

W przypadku Słowenii wpływ zmiany w sposobie ujmowania podatku VAT wprowadzonej w 2002 r. jest nadal przedmiotem dyskusji pomiędzy Eurostatem a władzami tego kraju. Głównym problemem jest odpowiedź na pytanie, na który ze składników dostosowania deficytu do długu będzie miała wpływ ta zmiana, jeśli deficyt/nadwyżka pozostanie bez zmian. W związku z tym nie uwzględnia się jeszcze rachunków finansowych sporządzonych przez krajowy bank centralny przy opracowaniu przekroju wskaźnika deficytu do długu przedstawianego w informacji wymaganej w procedurze dotyczącej nadmiernego deficytu.

3.3 SPÓJNOŚĆ STATYSTYKI FINANSÓW PUBLICZNYCH

Jedna z zasad Kodeksu związana z wynikami statystycznymi dotyczy jakości danych w aspekcie spójności i porównywalności. Zasada ta stanowi, że statystyka europejska powinna cechować się wewnętrzną spójnością w czasie i umożliwiać dokonywanie porównań między krajami, a także powinna istnieć możliwość łączenia i łącznego wykorzystywania powiązanych danych pochodzących z różnych źródeł. Innymi słowy należy utrzymać tożsamości arytmetyczne i rachunkowe, a statystyki powinny być spójne i możliwe do uzgodnienia w ramach określonego okresu; powinny też być opracowywane na podstawie wspólnych standardów dotyczących zakresu, definicji, jednostek i klasyfikacji w różnych przeglądach i źródłach. Litwa przekazała komplet statystyk finansów publicznych. Konieczne są jednak dalsze działania zmierzające do uzgodnienia transakcji niefinansowych i finansowych, a także danych

o przepływach finansowych z odpowiednimi danymi bilansowymi. Słowenia powinna z kolei dołożyć starań w celu uzgodnienia rachunków niefinansowych z niedawno opublikowanym zintegrowanym systemem rachunków finansowych za lata 2001-2004. Jeżeli chodzi o lata 1999-2001, dane o transakcjach netto dotyczących aktywów/pasywów finansowych nie zgadzają się z wartościami podanymi osobno dla aktywów i pasywów.

3.4 DOSTOSOWANIE DEFICYTU DO DŁUGU

Zmiana wartości długu publicznego na koniec roku w porównaniu z rokiem poprzednim może się znacznie różnić od poziomu deficytu budżetowego dla badanego roku. Na przykład dług publiczny może ulec zmniejszeniu dzięki wpływom z prywatyzacji firm państwowych lub dzięki sprzedaży innych aktywów finansowych bez (natychmiastowego) wpływu na poziom deficytu budżetowego. Wyjaśnienie różnicy pomiędzy poziomem deficytu a zmianą poziomu długu publicznego, czyli tzw. „dostosowanie deficytu do długu”, jest wskaźnikiem o dużym znaczeniu dla oceny jakości i spójności statystyki finansów publicznych⁸. Składniki tej różnicy obejmują nabycie netto aktywów finansowych, zmiany w wycenie długu publicznego oraz pozostałe zmiany w poziomie zadłużenia. W celu zestawienia tych składników, należy opracować pełnowartościowy system rachunków finansowych ESA 95 dla sektora finansów publicznych (transakcje, pozostałe przepływy i zasoby) i dokonać uzgodnienia z nominalnym zadłużeniem.

W odniesieniu do danych za 1997 r., deficyt budżetowy Litwy wyniósł rekordowe 11,4% PKB, głównie z powodu zmian w ujmowaniu zwrotów skonfiskowanego mienia oraz odszkodowań za utracone oszczędności posiadaczy depozytów w rublach, które zostały zamrożone w czasie zmiany waluty z rubla na litą⁹. Tego ujęcia dokonano zgodnie z zaleceniami Eurostatu, aby wykazywać transfery kapitałowe w roku, w którym władze publiczne uznały zobowiązanie, nie zaś w roku

dokonania wypłat dla gospodarstw domowych, oraz by dokonywać jednocześnie odpowiedniego zapisu księgowego tej operacji po stronie zobowiązań jako pozostałe zobowiązania. Gros tych zobowiązań przypada na rok 1997.

W przypadku Słowenii zintegrowany system rachunków finansowych typu „od-do” (ang. *from-whom-to-whom*) oraz bilanse za lata 2001-2004 ułatwiają dokonanie pełnej oceny relacji pomiędzy deficytem a długiem. Transakcje związane z długiem wg kryterium z Maastricht za lata 1999-2001 są ujmowane w wartości nominalnej, nie zaś rynkowej.

4 KURSY WALUTOWE

Art. 3 Protokołu nr 21 dotyczącego kryteriów konwergencji, o którym mowa w art. 121 Traktatu, definiuje kryterium udziału w mechanizmie kursowym europejskiego systemu walutowego. W stanowisku z 18 grudnia 2003 r. Rada Prezesów EBC wyjaśniła, że kryterium to dotyczy udziału w mechanizmie ERM II przez okres co najmniej dwóch lat przed dokonaniem oceny stopnia konwergencji, w którym to okresie nie będą występowały poważne napięcia, a w szczególności nie zostanie przeprowadzona dewaluacja waluty w stosunku do euro.

⁸ Patrz *Stock-flow adjustment for the euro-zone and the EU 25 2001 to 2004 reported in the second 2005 EDP notification*, Eurostat, 26 września 2005 r.; patrz <http://epp.eurostat.cec.eu.int> (kwiecień 2006).

⁹ Patrz *First notification of deficit and debt data for 2004*, informacja prasowa Eurostatu STAT/05/39 z 18 marca 2005 r. Wskazano tam na toczące się rozmowy pomiędzy Eurostatem i Litwą w sprawie ujmowania zwrotu mienia, które może prowadzić do skorygowania w dół deficytu za rok 2004 i poprzednie. Podczas gdy jesienna informacja prasowa Eurostatu (120/2005) z 26 września 2005 r. na temat danych o deficycie i długu wskazywała, że spadek deficytu sektora finansów publicznych w 2003 i 2004 r. był spowodowany głównie zmianą w traktowaniu zwrotów przez państwo utraconych oszczędności i nieruchomości, wiosenna informacja prasowa (48/2006) z 24 kwietnia 2006 r. nie porusza tej kwestii.

Dwustronne kursy wymiany walut państw członkowskich w stosunku do euro to dzienne kursy referencyjne EBC z godziny 14.15 (ustalane w porozumieniu z bankami centralnymi). Kursy te są publikowane w serwisie internetowym EBC. Realne dwustronne kursy walutowe są ustalane poprzez deflowanie nominalnego indeksu kursu przy zastosowaniu wskaźnika HICP lub CPI. Nominalne i realne efektywne kursy walutowe są ustalane przez zastosowanie ogólnych wag transakcji (opartych na wazeniu geometrycznym) do dwustronnych nominalnych i realnych kursów walut państw członkowskich w stosunku do walut wybranych partnerów handlowych. Statystyki nominalnych i realnych efektywnych kursów walutowych są sporządzane przez EBC. Wzrost tych wskaźników odpowiada aprecjacji waluty państwa członkowskiego. Ogólne wagi transakcji dotyczą handlu towarami przemysłowymi; oblicza się je w celu uwzględnienia wpływu konkurencji dla eksporterów ze strefy euro na rynkach zagranicznych ze strony podmiotów lokalnych i eksporterów spoza tej strefy. Indeksy efektywnych kursów walutowych są oparte na wagach ruchomych za lata 1995-1997 oraz 1999-2001, powiązanych w styczniu 1999 r. Grupa partnerów handlowych obejmuje strefę euro, państwa członkowskie UE spoza strefy euro, Australię, Chiny, Hongkong, Japonię, Kanadę, Koreę Południową, Norwegię, Singapur, Stany Zjednoczone oraz Szwajcarię.

5 DŁUGOTERMINOWE STOPY PROCENTOWE

Art. 4 Protokołu nr 21 dotyczącego kryteriów konwergencji, o którym mowa w art. 121 Traktatu wymaga, żeby stopy procentowe mierzono na podstawie długoterminowych obligacji skarbowych lub porównywalnych papierów wartościowych z uwzględnieniem różnic w definicjach krajowych. Choć art. 5 wskazuje Komisję Europejską jako organ odpowiedzialny za opracowanie statystyk na potrzeby realizacji postanowień protokołu, to EBC – zważywszy jego kompetencje w tej dziedzinie – wspiera działania Komisji poprzez określenie reprezentatywnych długoterminowych stóp procentowych oraz gromadzenie danych z krajowych banków centralnych w celu ich przekazania Komisji. Stanowi to kontynuację prac wykonywanych w bliskiej współpracy z Komisją przez Europejski Instytut Walutowy w ramach przygotowań do trzeciego etapu UGW.

W wyniku prac koncepcyjnych określono siedem podstawowych elementów, które należy wziąć pod uwagę przy obliczeniach długoterminowych stóp procentowych (patrz tabela 2). Długoterminowe stopy procentowe dotyczą obligacji denominowanych w walucie krajowej.

Tabela 2 Ramowe zasady statystyczne dotyczące określania długoterminowych stóp procentowych w celu oceny stopnia konwergencji

Pojęcie	Zalecenie
Emitent obligacji	Emitentem obligacji jest instytucja rządowa szczebla centralnego.
Zapadalność	Okres do wykupu jak najbliższej dziesięciu lat. Jakakolwiek zamiana obligacji powinna minimalizować zmianę terminów zapadalności (ang. <i>maturity drift</i>); należy uwzględnić płynność strukturalną rynku.
Kupon	Brak bezpośrednich dostosowań.
Opodatkowanie	Razem z podatkiem.
Wybór obligacji	Wybrane obligacje powinny mieć odpowiedni poziom płynności. Wymóg ten powinien wpłynąć na wybór pomiędzy metodą porównawczą i reprezentatywną, w zależności od warunków panujących na rynku.
Wzór na rentowność	„Rentowność do wykupu” wg wzoru ISMA „dochód z wykupu”.
Agregacja	Gdy próba obejmuje więcej niż jeden rodzaj obligacji, w celu obliczenia reprezentatywnej stopy należy zastosować zwykłą średnią rentowności.

6 INNE CZYNNIKI

Ostatni akapit art. 121 ust. 1 Traktatu stanowi, że sprawozdania Komisji Europejskiej i EBC, oprócz czterech podstawowych kryteriów, biorą również pod uwagę stan rozwoju ECU, wyniki integracji rynków, stan i zmiany krajowego bilansu płatniczego w rachunku bieżącym oraz trendy jednostkowych kosztów pracy i innych wskaźników cen. O ile protokół nr 21 stanowi, że dla czterech podstawowych kryteriów danych do oceny zgodności dostarczy Komisja (i szczegółowo opisuje te dane), w żaden sposób nie odnosi się do kwestii danych statystycznych dotyczących „innych czynników”.

Statystyki dotyczące krajowego bilansu płatniczego oraz międzynarodowej pozycji inwestycyjnej są opracowywane przez krajowe banki centralne zgodnie z zasadami i definicjami określonymi w piątej edycji *Podręcznika bilansu płatniczego* MFW (BPM5) i na podstawie standardów metodycznych EBC i Eurostatu. Podobnie jak raport o konwergencji EBC z 2004 r., niniejszy raport analizuje sumę sald rachunku bieżącego i kapitałowego, która odpowiada wierzytelnościom netto/zadłużeniu netto całej gospodarki. Ponadto warto odnotować, że rozróżnienie między transferami bieżącymi (jako składnikiem rachunku bieżącego) a transferami kapitałowymi (jako składnikiem rachunku kapitałowego) nie zawsze jest proste, jako że zależy od użytku, jaki z transferu uczyni jego odbiorca. W szczególności pojawia się trudność w podziale na bieżące i kapitałowe transferów między instytucjami UE a państwami członkowskimi¹⁰.

Na rachunku obrotów bieżących i kapitałowym bilansu płatniczego zarówno obciążenia, jak i uznania należy ujmować ze znakiem dodatnim. Prezentacja transakcji netto na rachunku finansowym bilansu płatniczego (np. inwestycji bezpośrednich i portfelowych) odbywa się zgodnie z konwencją przyjętą w BPM5: ze znakiem minus odpowiadającym przyrostowi aktywów netto lub spadkowi pasywów netto, oraz ze znakiem plus w sytuacji odwrotnej.

Znak plus dla międzynarodowej pozycji inwestycyjnej netto oznacza, że wartość aktywów zagranicznych jest większa niż wartość pasywów, natomiast znak minus – że wartość pasywów zagranicznych jest większa niż aktywów.

Indeksy cen producentów dotyczą sprzedaży krajowej przemysłu ogółem z wyłączeniem budownictwa. Statystyki gromadzi się z uwzględnieniem zasad harmonizacji zawartych w rozporządzeniu dotyczącym krótkoterminowych statystyk UE¹¹.

Statystyki jednostkowych kosztów pracy (liczonych jako stosunek przeciętnego wynagrodzenia do PKB w cenach stałych na jednego zatrudnionego) są opracowywane na podstawie statystyk uzyskanych w ramach programu przekazywania danych według ESA 95.

7 DATA ZAMKNIĘCIA

Dane zawarte w niniejszym Raporcie o konwergencji obejmują okres do 28 kwietnia 2006 r.

¹⁰ W celu uzyskania dalszych informacji zob. *European Union Balance of Payments/International Investment Position Statistical Methods*, EBC, listopad 2005.

¹¹ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1165/98 z dnia 19 maja 1998 r. dotyczące krótkoterminowych statystyk, Dz.U. L 162 z 5.6.1998 r., cz. 1, znowelizowane rozporządzeniem (WE) nr 1158/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 lipca 2005 r., Dz.U. N° L 191 z 22.7.2005 r., cz. 1.

ROZDZIAŁ 2

**ZGODNOŚĆ
USTAWODAWSTWA
KRAJOWEGO
Z TRAKTATEM**

1 WPROWADZENIE

1.1 UWAGI OGÓLNE

Artykuł 122 ust. 2 Traktatu zobowiązuje EBC (oraz Komisję) do składania co najmniej raz na dwa lata lub na wniosek państwa członkowskiego objętego derogacją sprawozdań Radzie UE zgodnie z procedurą określoną w art. 121 ust. 1. Każde takie sprawozdanie musi zawierać analizę zgodności ustawodawstwa krajowego państw członkowskich objętych derogacją (w tym statutów krajowych banków centralnych) z art. 108 i 109 Traktatu oraz Statutem Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego (zwanego dalej „Statutem”). Ten wynikający z Traktatu obowiązek odnoszący się do państw członkowskich objętych derogacją jest również nazywany „konwergencją prawną”.

1.2 PAŃSTWA CZŁONKOWSKIE OBJĘTE DEROGACJĄ I KONWERCENCJĄ PRAWNĄ

Słowenia i Litwa, których ustawodawstwo krajowe analizowane jest w niniejszym raporcie, mają status państwa członkowskiego objętego derogacją. Art. 4 Aktu dotyczącego warunków przystąpienia¹ stanowi że „każde z nowych państw członkowskich uczestniczy w Unii Gospodarczej i Walutowej z dniem przystąpienia jako państwo członkowskie objęte derogacją w rozumieniu art. 122 Traktatu WE”.

EBC zbadał poziom konwergencji prawnej w Słowenii i na Litwie, jak również działania legislacyjne, które tam podjęto bądź które powinny być podjęte w celu osiągnięcia wspomnianego celu.

Ocena konwergencji prawnej jest przeprowadzana w celu ułatwienia Radzie UE podjęcia decyzji o tym, które państwa członkowskie „spełniają warunki konieczne do przyjęcia wspólnej waluty”. W przypadku kwestii prawnych warunki te dotyczą

w szczególności niezależności banku centralnego oraz integracji prawnej krajowych banków centralnych z Eurosystemem.

1.3 STRUKTURA OCENY PRAWNEJ

Ocena prawna zasadniczo nawiązuje do ram przyjętych w poprzednich raportach EBC i Europejskiego Instytutu Walutowego (EIW) dotyczących konwergencji prawnej, w szczególności Raportach o konwergencji EBC z 2004 r. (w odniesieniu do Czech, Estonii, Cypru, Łotwy, Litwy, Węgier, Malty, Polski, Słowenii, Słowacji i Szwecji), z 2002 r. (w odniesieniu do Szwecji) oraz z 2000 r. (w odniesieniu do Grecji i Szwecji) oraz Raportcie o konwergencji sporządzonym przez EIW w 1998 r. Zgodność ustawodawstwa krajowego jest również badana w kontekście wszelkich ustaw zmieniających uchwalonych przed 27 kwietnia 2006 r.

2 ZAKRES DOSTOSOWAŃ

2.1 OBSZARY DOSTOSOWAŃ

W celu identyfikacji obszarów, w których występuje potrzeba dostosowania ustawodawstwa krajowego, poddano analizie następujące zagadnienia:

- zgodność z postanowieniami Traktatu (art. 108) i Statutu (art. 7 i art. 14 ust. 2) dotyczącymi niezależności krajowych banków centralnych, a także z postanowieniami dotyczącymi poufności (art. 38 Statutu);
- przestrzeganie zakazu finansowania ze

¹ Akt dotyczący warunków przystąpienia Republiki Czeskiej, Republiki Estońskiej, Republiki Cypryjskiej, Republiki Łotewskiej, Republiki Litewskiej, Republiki Węgierskiej, Republiki Malty, Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Słowenii i Republiki Słowackiej oraz dostosowań w Traktatach stanowiących podstawę Unii Europejskiej. (Dz. U. L 236 z 23.9.2003, str. 33).

środków banku centralnego (ang. *monetary financing*) – art. 101 Traktatu i uprzywilejowanego dostępu (ang. *privileged access*) – art. 102 Traktatu, a także zachowania jednolitej pisowni euro wymaganej prawem wspólnotowym; oraz

- integracja prawna krajowych banków centralnych z Eurosystemem (w szczególności w świetle art. 12 ust. 1 i art. 14 ust. 3 Statutu).

2.2 ZGODNOŚĆ A HARMONIZACJA

Art. 109 Traktatu wymaga, aby ustawodawstwo krajowe było zgodne z Traktatem i Statutem; niezgodności powinny zatem zostać usunięte. Obowiązek ten ma zastosowanie bez względu na pierwszeństwo Traktatu i Statutu przed ustawodawstwem krajowym oraz bez względu na charakter niezgodności.

Wymóg zgodności (ang. *compatibility*) ustawodawstwa krajowego nie oznacza, że Traktat wymaga harmonizacji (ang. *harmonisation*) statutów krajowych banków centralnych, czy to wzajemnej czy ze Statutem. Krajowa specyfika może być zachowana w zakresie, w jakim nie narusza wyłącznych kompetencji monetarnych Wspólnoty. W istocie, art. 14 ust. 4 Statutu zezwala krajowym bankom centralnym wykonywać funkcje inne od wymienionych w Statucie w zakresie, w jakim nie są sprzeczne z celami i zadaniami ESBC. Zapisy w statutach krajowych banków centralnych uprawniające do wykonywania takich funkcji są przykładem sytuacji, w których dopuszcza się utrzymywanie różnic regulacyjnych. Termin „zgodny” należy raczej rozumieć jako wymóg dostosowania ustawodawstwa krajowego i statutu KBC w celu wyeliminowania niespójności z Traktatem i Statutem oraz zapewnienia niezbędnego stopnia integracji KBC z ESBC. W szczególności powinny być dostosowane wszelkie postanowienia, które naruszają określoną w Traktacie niezależność krajowych banków centralnych oraz ich rolę jako integralnej części

ESBC. W związku z tym, dla osiągnięcia powyższych celów, nie wystarczy polegać wyłącznie na zasadzie nadrzędności prawa wspólnotowego wobec ustawodawstwa krajowego.

Obowiązek wynikający z art. 109 Traktatu dotyczy wyłącznie występowania niezgodności z Traktatem i Statutem. Ustawodawstwo krajowe, które jest niezgodne z wtórnym ustawodawstwem wspólnotowym, powinno jednak zostać dostosowane do wspomnianego prawa wtórnego. Pierwszeństwo prawa wspólnotowego nie wpływa na obowiązek dostosowania ustawodawstwa krajowego. Ten ogólny wymóg wynika nie tylko z art. 109 Traktatu, lecz również z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich².

Traktat i Statut nie nakazują sposobu w jaki ustawodawstwo krajowe powinno zostać dostosowane. Dostosowanie takie można osiągnąć przez umieszczenie odwołań do Traktatu i Statutu, włączenie odpowiednich zapisów wymienionych aktów prawnych ze wskazaniem miejsca pochodzenia, usunięcie niezgodności lub połączenie wymienionych metod.

Ponadto, między innymi w celu osiągnięcia i utrzymania zgodności ustawodawstwa krajowego z Traktatem i Statutem, instytucje Wspólnoty i państwa członkowskie powinny zwracać się do EBC z prośbą o konsultacje w zakresie projektów regulacji w dziedzinach podlegających jego kompetencji, zgodnie z art. 105 ust. 4 Traktatu i art. 4 Statutu. Decyzja Rady 98/415/WE z dnia 29 czerwca 1998 r. w sprawie konsultacji z Europejskim Bankiem Centralnym projektów aktów prawnych wydawanych przez władze krajowe³ wyraźnie wymaga, aby państwa członkowskie podjęły środki konieczne do zapewnienia przestrzegania wspomnianego obowiązku.

² Patrz. m.in. Sprawa 167/73 *Komisja Wspólnot Europejskich v Republika Francuska* [1974] ECR 359 (*Morski kodeks pracy*).

³ Dz.U. L 189 z 3.7.1998, str. 42.

3 NIEZALEŻNOŚĆ KRAJOWYCH BANKÓW CENTRALNYCH

Jeśli chodzi o zagadnienia niezależności banków centralnych i poufności, ustawodawstwo krajowe państw członkowskich, które przystąpiły do UE w 2004 r., powinno zostać dostosowane, aby zapewnić jego zgodność z odpowiednimi postanowieniami Traktatu i Statutu z dniem 1 maja 2004 r. Szwecja została zobowiązana do wprowadzenia w życie koniecznych dostosowań do czasu ustanowienia ESBC w dniu 1 czerwca 1998 r.

3.1 NIEZALEŻNOŚĆ BANKU CENTRALNEGO

W 1997 r. Europejski Instytut Walutowy określił listę cech charakteryzujących niezależność banku centralnego (przedstawionych później szczegółowo w Raporcie o konwergencji z 1998 r.), stanowiącą wówczas podstawę oceny ustawodawstwa krajowego państw członkowskich, a zwłaszcza oceny statutów banków centralnych. Pojęcie niezależności banku centralnego obejmuje różne rodzaje niezależności, które należy oceniać odrębnie: funkcjonalną, instytucjonalną, personalną i finansową. W opiniach wydanych przez EBC na przestrzeni ostatnich kilku lat udoskonalono analizę wymienionych powyżej aspektów niezależności banku centralnego. Aspekty te stanowią podstawę oceny stopnia konwergencji pomiędzy ustawodawstwem państw członkowskich objętych derogacją, z jednej strony, a Traktatem i Statutem z drugiej.

3.1.1 NIEZALEŻNOŚĆ FUNKCJONALNA

Niezależność banku centralnego nie jest celem samym w sobie, lecz służy osiągnięciu celu, który powinien być jasno określony i nadrzędny względem innych. Niezależność funkcjonalna wymaga, aby główny cel każdego KBC był jednoznaczny i prawnie nienaruszalny oraz by

zapewnione były środki i instrumenty niezbędne do osiągnięcia przez bank centralny wspomnianego celu w sposób niezależny od innych organów władzy. Określony w Traktacie wymóg niezależności banku centralnego odzwierciedla powszechnie akceptowany pogląd, że głównemu celowi utrzymania stabilności cen najlepiej służy w pełni niezależna instytucja, której mandat został precyzyjnie zdefiniowany. Niezależność banku centralnego jest w pełni zgodna z jego odpowiedzialnością za podejmowane decyzje, która stanowi ważny czynnik umacniający zaufanie do niezależnego statusu KBC. Pociąga ona również za sobą przejrzystość działania i konieczność prowadzenia dialogu ze stronami trzecimi.

Jeśli chodzi o harmonogram dostosowania, Traktat nie określa wyraźnie, od kiedy banki centralne państw członkowskich objętych derogacją powinny podporządkować się głównemu celowi, jakim jest utrzymanie stabilności cen, określonego w art. 105 ust. 1 Traktatu i art. 2 Statutu. W przypadku Szwecji podnoszone było pytanie, czy wspomniany obowiązek wchodzi w życie od daty ustanowienia ESBC czy też od daty wprowadzenia euro. W przypadku państw członkowskich, które przystąpiły do UE w dniu 1 maja 2004 r., analogiczne pytanie brzmiało: od daty przystąpienia do UE czy od daty wprowadzenia euro. O ile art. 105 ust. 1 Traktatu nie ma zastosowania do państw członkowskich objętych derogacją (patrz art. 122 ust. 3 Traktatu), art. 2 Statutu ma zastosowanie do takich państw (patrz art. 43 ust. 1 Statutu). W opinii EBC obowiązek traktowania przez bank centralny utrzymania stabilności cen jako celu głównego wchodzi w życie z dniem 1 czerwca 1998 r. w przypadku Szwecji i z dniem 1 maja 2004 r. w przypadku państw członkowskich, które z tą datą przystąpiły do UE. Wynika to z faktu, że jedna z zasad przewodnich Wspólnoty, jaką jest utrzymanie stabilności cen (art. 4 ust. 3 Traktatu), ma zastosowanie do państw członkowskich objętych derogacją. Stanowisko EBC wynika również z nakładanego przez

Traktat celu, zgodnie z którym wszystkie państwa członkowskie powinny dążyć do konwergencji makroekonomicznej (w tym do stabilności cen), czemu ma sprzyjać regularna publikacja raportów EBC i Komisji. Podstawą takiego podejścia są również racjonalne przesłanki dla niezależności banku centralnego, mającej uzasadnienie tylko wtedy, gdy utrzymanie stabilności cen jest głównym celem KBC.

Podstawą zawartych w niniejszym raporcie ocen krajów są powyższe wnioski dotyczące harmonogramu realizacji przez banki centralne państw członkowskich objętych derogacją obowiązku uczynienia utrzymania stabilności cen swoim głównym celem.

3.1.2 NIEZALEŻNOŚĆ INSTYTUCJONALNA

Zasada niezależności instytucjonalnej została wyraźnie określona w art. 108 Traktatu i art. 7 Statutu. Oba te artykuły zabraniają krajowym bankom centralnym i członkom ich organów decyzyjnych zwracania się o instrukcje lub ich przyjmowania od instytucji lub organów wspólnotowych, rządów państw członkowskich lub innych organów. Ponadto zabraniają instytucjom i organom wspólnotowym oraz rządów państw członkowskich dążyć do wywierania wpływu na członków organów decyzyjnych krajowych banków centralnych, których decyzje mogą wpływać na realizację zadań KBC związanych z uczestnictwem w ESBC.

Bez względu na to, czy krajowy bank centralny jest zorganizowany jako bank państwowy, specjalny podmiot prawa publicznego, czy jako zwykła spółka akcyjna, istnieje ryzyko, że korzystając z takiego prawa własności właściciel może wywierać wpływ na procesy decyzyjne dotyczące realizacji zadań związanych z uczestnictwem w ESBC. Taki wpływ wywierany bezpośrednio przez wykonywanie praw akcjonariuszy lub w jakiś inny sposób może naruszyć niezależność banku centralnego i dlatego powinien być prawnie ograniczony.

ZAKAZ WYDAWANIA DYSPOZYCJI

Prawo osób trzecich do wydawania dyspozycji KBC, ich organom decyzyjnym i członkom tych organów jest niezgodne z Traktatem i Statutem w zakresie zadań związanych z uczestnictwem w ESBC.

ZAKAZ ZATWIERDZANIA, ZAWIESZANIA, ANULOWANIA LUB ODRACZANIA DECYZJI

Prawo stron trzecich do zatwierdzania, zawieszania, anulowania lub odraczania decyzji KBC w zakresie zadań związanych z uczestnictwem w ESBC jest niezgodne z Traktatem i Statutem.

ZAKAZ PODWAŻANIA DECYZJI ZE WZGLĘDÓW PRAWNYCH

Prawo organów innych niż niezawisłe sądy do podważania ze względów prawnych decyzji dotyczących realizacji zadań związanych z uczestnictwem w ESBC jest niezgodne z Traktatem i Statutem, ponieważ realizacja tych zadań nie może podlegać ocenom na szczeblu politycznym. Prawo Prezesa KBC do wstrzymania, ze względów prawnych, realizacji decyzji podjętych przez ESBC lub organy decyzyjne KBC aby następnie przedłożyć je organom politycznym w celu podjęcia ostatecznej decyzji, byłoby równoznaczne ze zwracaniem się o instrukcje do stron trzecich.

ZAKAZ UCZESTNICZENIA W ORGANACH DECYZYJNYCH KBC Z PRAWEM GŁOSU

Uczestniczenie przedstawicieli stron trzecich w organie decyzyjnym KBC z prawem głosu w sprawach dotyczących wykonywania zadań związanych z uczestnictwem w ESBC, nawet jeśli taki głos nie jest decydujący, jest niezgodne z Traktatem i Statutem.

ZAKAZ KONSULTOWANIA EX ANTE DECYZJI KBC

Wyraźny ustawowy obowiązek zasięgnięcia ex ante opinii stron trzecich daje tym ostatnim formalną możliwość wpływania na ostateczne decyzje i dlatego jest niezgodny z Traktatem i Statutem.

Jednak dialog prowadzony przez KBC ze stronami trzecimi, nawet jeśli wynika

z ustawowych obowiązków dostarczenia informacji i wymiany poglądów, jest zgodny z zasadą niezależności banku centralnego, o ile:

- nie narusza niezależności członków organów decyzyjnych KBC;
- szczególny status Prezesów jako członków Rady Ogólnej EBC jest w pełni respektowany; oraz
- przestrzegane są wynikające ze Statutu wymogi dotyczące poufności.

ZWOLNIENIE Z OBOWIĄZKÓW CZŁONKÓW ORGANÓW DECYZYJNYCH KBC

Przepisy ustawowe dotyczące zwolnienia przez strony trzecie (np. organy rządowe) członków organów decyzyjnych krajowych banków centralnych z obowiązków (np. związanych z przygotowaniem sprawozdań) powinny zawierać odpowiednie zabezpieczenia, tak aby kompetencje tego rodzaju nie wpływały to na niezależne podejmowanie decyzji przez poszczególnych członków organów KBC w odniesieniu do zadań związanych z uczestnictwem w ESBC (lub realizacją decyzji podjętych na szczeblu ESBC). Zaleca się wprowadzenie do statutów KBC wyraźnego postanowienia dotyczącego tych kwestii.

3.1.3 NIEZALEŻNOŚĆ PERSONALNA

Zawarte w Statucie postanowienie dotyczące stabilności zatrudnienia członków organów decyzyjnych KBC w większym stopniu gwarantuje niezależności banku centralnego. Prezesi są członkami Rady Ogólnej EBC. Artykuł 14 ust. 2 Statutu stanowi, że statuty KBC powinny w szczególności zapewnić minimalny pięcioletni okres kadencji Prezesa. Chroni on również przed arbitralną decyzją o odwołaniu Prezesa oraz zapewnia, że może on być usunięty ze stanowiska jedynie w przypadku, gdy nie spełnia warunków koniecznych do wykonywania swoich funkcji lub dopuścił się poważnego uchybienia. Jednocześnie zapewniona jest możliwość wniesienia odwołania do Trybunału

Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich. Statuty krajowych banków centralnych muszą być zgodne ze wspomnianym postanowieniem w następujących obszarach.

MINIMALNY OKRES KADENCJI PREZESA

Zgodnie z art. 14 ust. 2 Statutu, statuty krajowych banków centralnych powinny przewidywać minimalny pięcioletni okres kadencji Prezesa. Nie wyklucza to dłuższej kadencji, podczas gdy nieokreślony czas kadencji Prezesa nie wymaga przystosowania statutów, pod warunkiem, że podstawy zwolnienia Prezesa są zgodne z art. 14 ust. 2 Statutu. W przypadku ustawy zmieniającej statut KBC, akt prawny wprowadzający zmiany powinien zagwarantować nieusuwalność Prezesa i pozostałych członków organów decyzyjnych, którzy być może będą musieli zastąpić Prezesa.

PODSTAWY ODWOŁANIA PREZESÓW

Statuty krajowych banków centralnych muszą gwarantować, że Prezesów nie można odwołać z powodów innych niż wymienione w art. 14 ust. 2 Statutu. Ma to zapobiec uznaniowemu odwoływaniu Prezesa przez organy państwowe zaangażowane w jego powoływanie, w szczególności rząd i parlament. Statut KBC powinien albo wyszczególnić podstawy do odwołania zgodne z przewidzianymi w art. 14 ust. 2 Statutu, albo nie wspominać o nich w ogóle, ponieważ art. 14 ust. 2 Statutu jest stosowany bezpośrednio.

STABILNOŚĆ ZATRUDNIENIA INNYCH NIŻ PREZESI CZŁONKÓW ORGANÓW DECYZYJNYCH KBC, KTÓRZY SĄ ZAANGAŻOWANI W REALIZACJĘ ZADAŃ ZWIĄZANYCH Z UCZESTNICTWEM W ESBC

Jeśli te same zasady gwarantujące stabilność zatrudnienia Prezesów nie miałyby również zastosowania w odniesieniu do innych członków organów decyzyjnych KBC zaangażowanych w realizację zadań związanych z uczestnictwem w ESBC, zagrożona zostałaby niezależność personalna. Różne postanowienia Traktatu i Statutu wymagają porównywalnej stabilności zatrudnienia. Artykuł 14 ust. 2 Statutu nie ogranicza stabilności zatrudnienia

do Prezesów, podczas gdy art. 108 Traktatu i art. 7 Statutu dotyczą raczej wszystkich członków organów decyzyjnych, nie tylko Prezesów. Ma to zastosowanie zwłaszcza w przypadku, gdy Prezes jest primus inter pares pośród pozostałych członków organów decyzyjnych mających takie same prawa głosu lub w sytuacji, gdy inny członek musiałby zastąpić Prezesa.

PRAWO DO REWIZJI SĄDOWEJ

W celu ograniczenia dowolności politycznej przy ocenie podstaw odwołania członkowie organów decyzyjnych KBC muszą mieć prawo do zaskarżenia w niezawisłym sądzie jakiegokolwiek decyzji odwołującej ich ze stanowiska.

Zgodnie z art. 14 ust. 2 Statutu, odwołany ze stanowiska Prezes krajowego banku centralnego może zaskarżyć tę decyzję do Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich. Ustawodawstwo krajowe powinno albo powoływać się na Statut, albo w ogóle nie wspominać o prawie zaskarżenia decyzji do Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich, ponieważ art. 14 ust. 2 Statutu jest stosowany bezpośrednio.

Ustawodawstwo krajowe powinno również gwarantować prawo do zaskarżenia w sądach krajowych decyzji o odwołaniu członka organów decyzyjnych KBC zaangażowanego w realizację zadań związanych z uczestnictwem w ESBC. Może to wynikać z prawa ogólnego, albo mieć formę szczegółowego postanowienia w statucie KBC.

ZABEZPIECZENIA PRZED KONFLIKTEM INTERESÓW

Niezależność personalna obejmuje również zapewnienie, że nie powstanie konflikt interesów między obowiązkami członków organów decyzyjnych KBC a ich KBC (również Prezesów KBC w stosunku do EBC) i wszelkimi innymi funkcjami, które mogą pełnić członkowie organów decyzyjnych biorący udział w realizacji zadań związanych z uczestnictwem w ESBC, a które mogłyby

stanowić zagrożenie dla ich personalnej niezależności. Członkostwo w organie decyzyjnym zaangażowanym w realizację zadań związanych z uczestnictwem w ESBC jest zasadniczo niezgodne z wypełnianiem innych funkcji, które mogą powodować konflikt interesów. W szczególności członkowie organów decyzyjnych nie mogą zajmować stanowisk ani reprezentować interesów, które mogłyby mieć wpływ na ich działalność – albo jako przedstawiciele organów ustawodawczych lub rządowych, albo poprzez zajmowanie stanowisk w wykonawczych lub ustawodawczych organach państwowych, administracji lokalnej lub regionalnej, albo w przedsiębiorstwach. Ze szczególną troską należy zapobiegać konfliktom interesów w przypadku członków organów decyzyjnych, którzy pełnią w ich ramach funkcje nadzorcze (ang. *non-executive members*).

3.1.4 NIEZALEŻNOŚĆ FINANSOWA

Nawet jeśli pod względem funkcjonalnym, instytucjonalnym i personalnym krajowy bank centralny jest w pełni niezależny (tzn. gwarantuje to statut KBC), jego ogólna niezależność zostałaby zagrożona, gdyby nie mógł on autonomicznie korzystać z wystarczających środków finansowych niezbędnych do realizacji swojego mandatu (np. wykonywania zadań związanych z uczestnictwem w ESBC, o których mowa w Traktacie i Statucie).

Państwo członkowskie nie może dopuścić, aby krajowemu bankowi centralnemu zabrakło zasobów finansowych na realizację zadań związanych odpowiednio z uczestnictwem w ESBC lub w Eurosystemie. Należy podkreślić, że art. 28 ust. 1 i art. 30 ust. 4 Statutu umożliwiają wezwanie KBC do wniesienia uzupełniających wkładów kapitałowych do EBC oraz przekazania dodatkowych aktywów rezerwowych⁴. Ponadto art. 33 ust. 2 Statutu przewiduje⁵, że w przypadku strat poniesionych

⁴ Art. 30 ust. 4 Statutu ma zastosowanie tylko w ramach Eurosystemu.

⁵ Art. 33 ust. 2 Statutu ma zastosowanie tylko w ramach Eurosystemu.

przez EBC, które nie mogą być w pełni potrącone z ogólnego funduszu rezerwowego, Rada Prezesów może zdecydować o potrąceniu pozostałej straty z dochodów pieniężnych odpowiedniego roku obrachunkowego proporcjonalnie i do wysokości sum podzielonych pomiędzy krajowe banki centralne. Zasada niezależności finansowej wymaga, aby w ramach zachowania zgodności ze wspomnianymi postanowieniami umożliwić krajowemu bankowi centralnemu realizację jego funkcji w sposób nienaruszony.

Zasada niezależności finansowej oznacza również, że KBC musi dysponować wystarczającymi środkami nie tylko w celu realizacji zadań związanych z uczestnictwem w ESBC, lecz także zadań krajowych związanych m.in. z finansowaniem własnej administracji i własnych operacji.

Koncepcja niezależności finansowej powinna zatem być oceniana pod kątem tego, czy strona trzecia jest w stanie wywierać bezpośredni lub pośredni wpływ nie tylko na zadania krajowego banku centralnego, lecz również na jego zdolność (przez co rozumieć należy zarówno zdolność operacyjną w kategoriach zasobów ludzkich, jak i finansową w kategoriach odpowiednich środków finansowych) do wykonywania powierzonego mandatu. W tym kontekście szczególnie istotne są cztery aspekty niezależności finansowej przedstawione poniżej; analiza części z nich została rozwinięta dopiero niedawno⁶. Są to cechy finansowej niezależności banków centralnych, które są najbardziej narażone na wpływy zewnętrzne.

USTALANIE BUDŻETU

Jeśli strona trzecia jest uprawniona do określania budżetu krajowego banku centralnego lub wpływania na taki budżet, jest to niezgodne z niezależnością finansową, chyba że w akcie prawnym zawarto klauzulę ochronną stanowiącą, że wspomniane uprawnienie pozostaje bez uszczerbku dla środków finansowych niezbędnych do realizacji przez KBC zadań związanych z uczestnictwem w ESBC.

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Sprawozdania finansowe powinny być sporządzane albo zgodnie z ogólnymi zasadami rachunkowości, albo zgodnie z zasadami określonymi przez organy decyzyjne krajowego banku centralnego. Jeśli zasady rachunkowości są ustalane przez stronę trzecią, powinny przynajmniej uwzględniać propozycje organów decyzyjnych KBC.

Roczne sprawozdania finansowe powinny być przyjęte przez organy decyzyjne KBC wspomagane przez niezależnych księgowych i mogą być zatwierdzane ex post przez strony trzecie (np. akcjonariuszy, rząd). Metody obliczania zysków powinny być określone przez organy decyzyjne KBC w sposób niezależny i profesjonalny.

Jeżeli operacje KBC poddane są kontroli państwowego urzędu kontroli lub podobnego organu odpowiedzialnemu za kontrolę wykorzystania środków publicznych, zakres wspomnianej kontroli powinien być jasno określony w ramach prawnych i pozostawać bez uszczerbku dla działalności niezależnego biegłego rewidenta, zgodnie z art. 27 ust. 1 Statutu. Kontrola państwowa powinna być przeprowadzona w sposób apolityczny, niezależny i profesjonalny.

PODZIAŁ ZYSKÓW, KAPITAŁ I REZERWY FINANSOWE KRAJOWYCH BANKÓW CENTRALNYCH

Sposób podziału zysków może zostać zapisany w Statucie KBC. W przypadku braku takich zapisów, decyzję o podziale zysków powinien

6 Głównie opinie sformułowane przez EBC w tym zakresie:
– wydana na wniosek Ministerstwa Finansów Irlandii opinia w sprawie projektu ustawy z 2002 r. o *Central Bank and Financial Services Authority of Ireland* (CON/2002/16) z 5 czerwca 2002 r.;
– wydana na wniosek Ministerstwa Finansów Finlandii opinia w sprawie rządowej propozycji Ustawy zmieniającej ustawę o Suomen Pankki i innych powiązanych aktów prawnych (CON/2003/22) z 15 października 2003 r.;
– wydana na wniosek Ministerstwa Finansów Austrii opinia w sprawie projektu ustawy o Narodowej Fundacji na Rzecz Badań, Technologii i Rozwoju (CON/2003/27) z 2 grudnia 2003 r.;
– wydana na wniosek Komisji Gospodarczej Parlamentu Finlandii opinia w sprawie rządowej propozycji Ustawy zmieniającej ustawę o Suomen Pankki i innych powiązanych aktów prawnych (CON/2004/1) z 20 stycznia 2004 r.

podjąć organ decyzyjny KBC w oparciu o profesjonalne przesłanki; decyzja taka nie powinna być pozostawiona do uznania osobom trzecim, o ile nie ma wyraźnej klauzuli ochronnej stanowiącej, że wspomniany sposób podjęcia decyzji pozostaje bez uszczerbku dla środków finansowych niezbędnych do realizacji zadań związanych z uczestnictwem w ESBC.

Państwo członkowskie nie może narzucić KBC obowiązku zmniejszenia kapitału bez wyrażonej ex ante zgody organów decyzyjnych KBC. Ma to zapewnić KBC wystarczające środki potrzebne do realizacji powierzonych mu – jako członkowi ESBC – zadań wymienionych w art. 105 ust. 2 Traktatu i Statucie. Krajowy bank centralny musi mieć swobodę niezależnego tworzenia rezerw finansowych (buforów) w celu ochrony realnej wartości swojego kapitału i aktywów.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ FINANSOWA ZA ORGAN Y NADZORU

Niektóre państwa członkowskie sytuują organy nadzoru finansowego w strukturze KBC. Jeśli organy te podlegają niezależnym procesom decyzyjnym banku centralnego nie stanowi to kwestii problematycznej. Jeśli jednak ustawodawstwo przewiduje dla takich organów odrębne procesy decyzyjne, ważne jest zapewnienie, żeby decyzje podjęte przez wspomniane organy nie zagrażały finansom banku centralnego jako całości. W takich przypadkach ustawodawstwo krajowe powinno umożliwiać KBC sprawowanie ostatecznej kontroli nad decyzjami organów nadzorczych, które mogą wpływać na niezależność krajowego banku centralnego, w szczególności na jego niezależność finansową.

3.2 POUFNOŚĆ

Przewidziany w art. 38 Statutu obowiązek zachowania przez personel EBC i KBC tajemnicy służbowej może skutkować wprowadzeniem podobnych zapisów w statutach KBC lub w ustawodawstwie państw członkowskich. Pierwszeństwo prawa wspólnotowego oraz przepisów przyjętych na

jego podstawie oznacza również, że ustawodawstwo krajowe dotyczące dostępu stron trzecich do dokumentów nie może prowadzić do naruszenia zasad poufności ESBC.

4 ZAKAZ FINANSOWANIA ORAZ UPRZYWILEJOWANEGO DOSTĘPU

4.1 ZAKAZ FINANSOWANIA ZE ŚRODKÓW BANKU CENTRALNEGO

Przewidziany w art. 101 ust. 1 Traktatu zakaz finansowania zabrania udzielania przez EBC lub krajowe banki centralne pożyczek na pokrycie deficytu lub jakichkolwiek innych kredytów instytucjom lub organom Wspólnoty, instytucjom rządowym szczebla centralnego, władzom regionalnym, lokalnym lub innym władzom publicznym, innym instytucjom lub przedsiębiorstwom publicznym państw członkowskich, jak również nabywania przez EBC lub krajowe banki centralne bezpośrednio od tych instytucji publicznych ich instrumentów dłużnych. Traktat przewiduje dwa wyjątki od wspomnianego zakazu. Nie ma on zastosowania w przypadku publicznych instytucji kredytowych, które pod względem utrzymywania rezerw przez banki centralne muszą być tak samo traktowane jak prywatne instytucje kredytowe (art. 101 ust. 2 Traktatu); poza tym EBC i krajowe banki centralne mogą działać jako agenci skarbowi organów sektora publicznego wymienionych powyżej (art. 21 ust. 2 Statutu). Szczegółowy zakres stosowania zakazu finansowania jest zawarty w rozporządzeniu Rady (WE) nr 3603/93 z dnia 13 grudnia 1993 r. określającym definicje w celu zastosowania zakazów określonych w art. 104 i 104b ust. 1 Traktatu⁷ (obecnie art. 101 i 103b ust. 1) – co czyni jasnym, że zakaz ten obejmuje wszelkie finansowanie

⁷ Dz.U. L 332 z 31.12.1993, str. 1.

zobowiązań sektora publicznego wobec stron trzecich.

Zakaz finansowania ze środków banku centralnego ma podstawowe znaczenie dla zapewnienia, że główny cel polityki pieniężnej (utrzymanie stabilności cen) nie jest zagrożony. Ponadto finansowanie sektora publicznego przez bank centralny zmniejsza presję na utrzymanie dyscypliny budżetowej. W związku z powyższym w celu zapewnienia jego ścisłego przestrzegania zakaz ten musi być szeroko interpretowany z uwzględnieniem jedynie nielicznych wyjątków przewidzianych w art. 101 ust. 2 Traktatu i rozporządzeniu Rady (WE) nr 3603/93. Ogólne stanowisko EBC dotyczące zgodności ustawodawstwa krajowego z opisywanym zakazem zostało rozwinięte głównie w ramach konsultacji udzielanych przez EBC państwom członkowskim w sprawach projektów krajowych aktów prawnych, zgodnie z art. 105 ust. 4 Traktatu⁸.

USTAWODAWSTWO KRAJOWE I PRZENIESIENIE ZAKAZU FINANSOWANIA

Ogólnie rzecz biorąc nie ma konieczności przeniesienia art. 101 Traktatu uzupełnionego rozporządzeniem (WE) nr 3603/93 do ustawodawstwa krajowego, ponieważ oba te akty prawne są stosowane bezpośrednio. Jeśli jednak przepisy ustawodawstwa krajowego odzwierciedlają stosowane bezpośrednio przepisy wspólnotowe, nie powinny one – co jest warunkiem podstawowym – zawęźać zakresu stosowania zakazu finansowania ani rozszerzać listy wyjątków przewidzianej w prawie wspólnotowym. Na przykład ustawodawstwo krajowe, które przewiduje finansowanie zobowiązań państwa członkowskiego wobec międzynarodowych instytucji finansowych (innych niż MFW, jak określono w rozporządzeniu (WE) nr 3603/93) lub krajów trzecich jest niezgodne z zapisem o zakazie finansowania ze środków banku centralnego.

FINANSOWANIE SEKTORA PUBLICZNEGO LUB JEGO ZOBOWIĄZAŃ WOBEC STRON TRZECICH

Ustawodawstwo krajowe nie może wymagać od KBC finansowania działalności innych organów sektora publicznego ani zobowiązań sektora publicznego wobec stron trzecich. Na przykład ustawodawstwo krajowe, które bądź wymaga od KBC, bądź uprawnia go do finansowania organów sądowych lub quasi-sądowych niezależnych od banku centralnego i wykonujących władzę państwową, jest niezgodne z zapisem o zakazie finansowania ze środków banku centralnego.

- 8 Wybrane opinie sformułowane przez EIW/EBC w tym zakresie:
- wydana na wniosek Ministerstwa Finansów Szwecji zgodnie z art. 109 lit. f Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (zwanego dalej Traktatem) i art. 5 ust. 3 Statutu EIW (zwanego dalej „Statutem”) opinia w sprawie rządowego projektu ustawy wprowadzającej zakaz finansowania (zwanej dalej „Ustawą”) (CON/95/8) z 10 maja 1995 r.;
 - wydana na wniosek Ministerstwa Finansów Austrii zgodnie z art. 109 lit. f Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (zwanego dalej Traktatem) i art. 5 ust. 3 Statutu EIW i przedstawiona w Decyzji Rady z 22 listopada 1993 r. (93/717/WE) (zwanej dalej „Decyzją”) opinia w sprawie projektu ustawy dotyczącej uczestnictwa Austrii w Nowym Porozumieniu Pożyczkowym (*New Arrangement to Borrow, NAB*) z Międzynarodowym Funduszem Walutowym (CON/97/16) z 27 sierpnia 1997 r.;
 - wydana na wniosek Ministerstwa Finansów Portugalii opinia w sprawie projektu rozporządzenia z mocą ustawy zmieniającego podstawy prawne działania instytucji kredytowych i spółek finansowych (CON/2001/32) z 11 października 2001 r.;
 - wydana na wniosek Ministerstwa Finansów Austrii opinia w sprawie projektu ustawy o Narodowej Fundacji na Rzecz Badań, Technologii i Rozwoju (CON/2003/27) z 2 grudnia 2003 r.;
 - wydana na wniosek włoskiego Ministerstwa Spraw Gospodarczych i Finansowych opinia w sprawie projektu ustawy zmieniającej dekret nr 7 z dnia 25 stycznia 1999 r., potwierdzony ustawą nr 74 z dnia 25 marca 1999 r. w sprawie wymagających pilnego wprowadzenia przepisów dotyczących włoskiego udziału w interwencjach Międzynarodowego Funduszu Walutowego podejmowanych w celu zwalczania poważnych kryzysów finansowych w państwach członkowskich (CON/2005/1) z 3 lutego 2005 r.;
 - wydana na wniosek Ministerstwa Finansów Republiki Czeskiej opinia w sprawie reorganizacji nadzoru nad rynkiem finansowym (CON/2005/24) z 15 lipca 2005 r.;
 - wydana na wniosek Ministerstwa Finansów Austrii opinia w sprawie finansowania przez Oesterreichische Nationalbank udziału Austrii w funduszu powierniczym MFW przeznaczonym dla krajów o niskich dochodach dotkniętych katastrofami naturalnymi (CON/2005/29) z 11 sierpnia 2005 r.; oraz
 - wydana na wniosek Lietuvos bankas opinia w sprawie zmian w Ustawie o Lietuvos Bankas (CON/2005/60) z 30 grudnia 2005 r.

PRZEJĘCIE ZOBOWIĄZAŃ SEKTORA PUBLICZNEGO

Ustawodawstwo krajowe, które wymaga od KBC przejęcia zobowiązań wcześniej niezależnego organu publicznego wskutek krajowej reorganizacji określonych zadań i funkcji (na przykład w sytuacji przekazania do KBC określonych zadań nadzoru uprzednio wykonywanych przez państwowe lub niezależne władze lub organy) i jednocześnie nie uwalnia banku centralnego od zobowiązań finansowych wynikających z wcześniejszej działalności innych organów nadzoru jest niezgodne z zapisem o zakazie finansowania ze środków banku centralnego.

WSPARCIE FINANSOWE DLA INSTYTUCJI KREDYTOWYCH I/LUB FINANSOWYCH

Ustawodawstwo krajowe, które przewiduje finansowanie przez krajowy bank centralny instytucji kredytowych w trybie innym niż wynikający z zadań banku centralnego (takich jak prowadzenie polityki pieniężnej, obsługa systemu płatniczego lub przeprowadzanie operacji wspierających płynność), w szczególności w celu poprawy wypłacalności instytucji kredytowych i/lub innych instytucji finansowych nie jest zgodne z zapisem o zakazie finansowania ze środków banku centralnego.

WSPARCIE FINANSOWE DLA SYSTEMÓW UBEZPIECZANIA DEPOZYTÓW I SYSTEMÓW REKOMPENSAT DLA INWESTORÓW

Dyrektywa w sprawie systemów gwarancji depozytów⁹ oraz dyrektywa w sprawie systemów rekompensat dla inwestorów¹⁰ przewidują, że koszty wynikające z finansowania systemów gwarancji depozytów oraz koszty wynikające z finansowania systemów rekompensat dla inwestorów muszą być ponoszone, odpowiednio, przez same instytucje kredytowe i przedsiębiorstwa inwestycyjne. Ustawodawstwo krajowe, które przewiduje finansowanie przez krajowy bank centralny ustanowionego prawem publicznym

krajowego systemu ubezpieczania depozytów lub krajowego systemu rekompensat dla inwestorów lub innego systemu ochrony klientów instytucji finansowych nie byłoby zgodne z zapisem o zakazie finansowania ze środków banku centralnego, o ile jest to finansowanie inne niż krótkoterminowe, nie wiąże się one z rozwiązywaniem naglących sytuacji, nie są zagrożone aspekty stabilności systemowej, a podjęcie decyzji nie pozostaje w uznaniu krajowego banku centralnego.

4.2 ZAKAZ UPRIWILEJOWANEGO DOSTĘPU

Krajowe banki centralne nie mogą, jako władze publiczne, podejmować kroków przyznających sektorowi publicznemu uprzywilejowany dostęp do instytucji finansowych, chyba że wynika to z przesłanek ostrożnościowych. Ponadto zasady mobilizacji lub zastawu instrumentów dłużnych wprowadzone przez krajowe banki centralne nie mogą być stosowane jako środki obchodzenia zakazu uprzywilejowanego dostępu¹¹. Ustawodawstwo państw członkowskich w tej dziedzinie nie może ustanawiać takiego uprzywilejowanego dostępu.

Niniejszy raport koncentruje się na zgodności ustawodawstwa krajowego dotyczącego krajowych banków centralnych oraz statutów tych banków z zawartym w Traktacie postanowieniem formułującym zakaz uprzywilejowanego dostępu. Raport pozostaje jednak bez uszczerbku dla oceny czy ustawy, rozporządzenia lub przepisy administracyjne w państwach członkowskich wykorzystywane są (pod pretekstem względów ostrożnościowych) do obchodzenia zapisu

⁹ Motyw 23 dyrektywy 94/19/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 maja 1994 r. w sprawie systemów gwarancji depozytów (Dz.U. L 135 z 31.5.1994, str. 5.).

¹⁰ Motyw 23 dyrektywy 97/9/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 3 marca 1997 r. w sprawie systemów rekompensat dla inwestorów (Dz.U. L 84 z 26.3.1997, str. 22).

¹¹ Patrz art. 3 ust. 2 oraz motyw 10 rozporządzenia Rady (WE) Nr 3604/93 z 13 grudnia 1993 r. określającego definicje stosowania zakazu uprzywilejowanego dostępu wymienionego w art. 104a [obecnie art. 102] Traktatu (Dz.U. L 332 z 31.12.1993, str. 4).

o zakazie uprzywilejowanego dostępu. Taka ocena wykracza poza zakres raportu.

5 JEDNOLITA PISOWNIA EURO

Euro jest wspólną walutą państw członkowskich, które ją przyjęły. W celu podkreślenia oczywistości tego faktu, prawo wspólnotowe wymaga jednolitej pisowni słowa „euro” w mianowniku liczby pojedynczej w całej Wspólnocie i całym ustawodawstwie krajowym, uwzględniając przy tym istnienie różnych alfabetów.

Na posiedzeniu w Madrycie w dniach 15-16 grudnia 1995 r. Rada Europejska podjęła decyzję, że „nazwą nadaną walucie europejskiej będzie euro” oraz że „nazwa [...] musi być taka sama we wszystkich oficjalnych językach Unii Europejskiej, z uwzględnieniem istnienia różnych alfabetów”. Ponadto „nazwa euro będzie używana zamiast ogólnego terminu ‘ECU’ użytego w Traktacie dla określenia europejskiej jednostki walutowej”. Ostatecznie Rada Europejska uznała, że: „rządy piętnastu państw członkowskich wspólnie doszły do porozumienia, że decyzja ta stanowi uzgodnioną, ostateczną wykładnię odnośnych postanowień Traktatu”. Takie jednoznaczne i ostateczne porozumienie głów państw i szefów rządów państw członkowskich znalazło potwierdzenie we wszystkich wspólnotowych aktach prawnych, które odnoszą się do euro; we wszystkich językach oficjalnych Wspólnoty zawsze używana jest jednolita pisownia. Szczególnie ważny jest fakt, że jednolita pisownia euro uzgodniona przez państwa członkowskie została zachowana w prawie walutowym Wspólnoty¹². Niedawne rozporządzenie Rady (WE) nr 2169/2005 z dnia 21 grudnia 2005 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 974/98 w sprawie wprowadzenia euro¹³ potwierdza właściwą pisownię wspólnej waluty. Po pierwsze, rozporządzenie Rady (WE) nr 974/98 stanowi we wszystkich wersjach językowych, że „nazwą nadaną walucie

europejskiej będzie ‘euro’”. Po drugie, wszystkie wersje językowe rozporządzenia Rady (WE) nr 2169/2005 mówią o „euro”.

W 2003 r. wszystkie państwa członkowskie ratyfikowały decyzje Rady zebranej w składzie głów państw i szefów rządów z dnia 21 marca 2003 r. w sprawie zmiany art. 10 ust. 2 Statutu Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego¹⁴, gdzie ponownie, tym razem w akcie prawnym odnoszącym się do prawa pierwotnego, nazwa wspólnej waluty została zapisana tak samo we wszystkich wersjach językowych.

To jednoznaczne i ostateczne stanowisko państw członkowskich jest wiążące także w stosunku do państw członkowskich objętych derogacją. Art. 5 ust. 3 Aktu dotyczącego warunków przystąpienia przewiduje, że „nowe państwa członkowskie zajmują tę samą pozycję co obecne państwa członkowskie względem deklaracji lub rezolucji lub innych stanowisk przyjętych przez Radę Europejską lub Radę, a także względem stanowisk dotyczących Wspólnoty lub Unii przyjętych za wspólnym porozumieniem przez państwa członkowskie, będą one stosować się do zasad i wytycznych wynikających z takich deklaracji, rezolucji lub innych stanowisk oraz podejmą środków niezbędnych dla zapewnienia wprowadzenia ich w życie”.

W związku z powyższym oraz mając na uwadze wyłączną kompetencję Wspólnoty do ustalania nazwy wspólnej waluty, wszelkie odstępstwa od tej zasady są niezgodne z Traktatem i powinny zostać wyeliminowane. Zasada powyższa

¹² Patrz rozporządzenie Rady (WE) nr 1103/97 z 17 czerwca 1997 r. w sprawie niektórych przepisów dotyczących wprowadzenia euro (Dz.U. L 162 z 19.6.1997, str. 1), rozporządzenie Rady (WE) nr 974/98 z 3 maja 1998 r. w sprawie wprowadzenia euro (Dz.U. L 139 z 11.5.1998, str. 1) oraz Rozporządzenie Rady (WE) nr 2866/98 z 31 grudnia 1998 r. w sprawie kursów przeliczeniowych między euro a walutami państw członkowskich przyjmujących euro (Dz.U. L 359 z 31.12.1998, str. 1). Wszystkie trzy powyższe rozporządzenia znowelizowano w 2000 r. w związku z wprowadzeniem euro w Grecji; patrz także przyjęte przez Wspólnotę akty prawne z lat 1998-1999 dotyczące monet euro.

¹³ Dz.U. L 346 z 29.12.2005, str. 1.

¹⁴ Dz.U. L 83 z 1.4.2003, str. 66.

dotyczy całości ustawodawstwa krajowego, natomiast ocena w rozdziale dotyczącym poszczególnych krajów koncentruje się na statutach banków centralnych oraz przepisach prawnych związanych z wprowadzaniem euro.

6 INTEGRACJA PRAWNA KRAJOWYCH BANKÓW CENTRALNYCH Z EUROSYSTEMEM

Nie można pogodzić ze skutecznym funkcjonowaniem Eurosystemu postanowień ustawodawstwa krajowego (w szczególności statutów krajowych banków centralnych, lecz również innych aktów prawnych), które po przyjęciu euro przez państwo członkowskie uniemożliwiłyby realizację zadań związanych z uczestnictwem w Eurosystemie lub osiągnięcie zgodności z decyzjami EBC. W celu zapewnienia zgodności z Traktatem i Statutem w zakresie zadań związanych z uczestnictwem w Eurosystemie ustawodawstwo krajowe powinno zatem być odpowiednio dostosowane. Zgodnie z art. 109 Traktatu, w celu zapewnienia zgodności ustawodawstwo krajowe musiało zostać dostosowane przed datą ustanowienia ESBC (w przypadku Szwecji) oraz przed 1 maja 2004 r. (w przypadku państw członkowskich, które przystąpiły do Unii w tym dniu). Niemniej jednak wymogi ustawowe związane z pełną integracją prawną krajowych banków centralnych z Eurosystemem wchodzą w życie dopiero w momencie rzeczywistej pełnej integracji, tj. w dniu, w którym państwo członkowskie objęte derogacją przyjmuje euro.

Główne obszary poddane analizie w niniejszym raporcie to te, w przypadku których przepisy ustawowe mogą utrudnić dostosowanie się banku centralnego do wymogów Eurosystemu. Dotyczy to m.in. postanowień, które mogłyby uniemożliwić uczestnictwo krajowego banku

centralnego we wprowadzaniu w życie wspólnej polityki pieniężnej określonej przez organy decyzyjne EBC lub utrudnić Prezesowi wykonywanie jego obowiązków jako członka Rady Prezesów EBC, albo które nie uwzględniają prerogatyw EBC. Dokonano rozróżnienia pomiędzy celami polityki gospodarczej, zadaniami, postanowieniami finansowymi, polityką kursową oraz współpracą międzynarodową. Wspomniano również inne dziedziny, w odniesieniu do których statuty krajowych banków centralnych mogą wymagać dostosowania.

6.1 CELE POLITYKI GOSPODARCZEJ

Pełna integracja KBC z Eurosystemem wymaga, aby statutowe cele banku były zgodne z celami ESBC określonymi w art. 2 Statutu. Oznacza to m.in., że statutowe cele z „krajowym odcieniem” – na przykład w przypadku postanowień statutu dotyczących obowiązku prowadzenia polityki pieniężnej w ramach ogólnej polityki gospodarczej danego państwa członkowskiego – powinny zostać dostosowane.

6.2 ZADANIA

Zadania banku centralnego państwa członkowskiego, które przyjęło euro, są określane głównie przez Traktat i Statut, zważywszy na status KBC jako integralnej części Eurosystemu. Zgodnie z art. 109 Traktatu zawarte w statutach krajowych banków centralnych postanowienia dotyczące zadań powinny być zatem porównane z odpowiednimi zapisami Traktatu i Statutu, a wszelkie niezgodności muszą zostać usunięte¹⁵. Dotyczy to każdego przepisu, który po przyjęciu euro i integracji z Eurosystemem utrudnia realizację zadań związanych z uczestnictwem w ESBC, a w szczególności przepisów, które nie uwzględniają uprawnień ESBC określonych w Rozdziale IV Statutu.

¹⁵ Patrz w szczególności art. 105 i 106 Traktatu oraz art. 3-6 oraz 16 Statutu.

Całe ustawodawstwo krajowe dotyczące polityki pieniężnej powinno uznawać, że polityka pieniężna Wspólnoty to zadanie, które ma być realizowane przez cały Eurosystem¹⁶. Statuty krajowych banków centralnych mogą zawierać postanowienia dotyczące instrumentów polityki pieniężnej. Postanowienia takie powinny zostać porównane z zawartymi w Traktacie i Statucie, a wszelkie niezgodności powinny zostać usunięte w celu zapewnienia zgodności z art. 109 Traktatu.

Ustawodawstwo krajowe przyznające bankowi centralnemu wyłączne prawo do emisji banknotów powinno uwzględniać, że po przyjęciu euro wyłączne prawo do upoważniania do emisji banknotów euro będzie mieć Rada Prezesów EBC (zgodnie z art. 106 ust. 1 Traktatu i art. 16 Statutu). Ustawodawstwo krajowe umożliwiające rządowi wywieranie wpływu na decyzje dotyczące m.in. nominałów, produkcji, wielkości emisji i wycofywania banknotów euro musi także – w zależności od sytuacji – zostać uchylone, albo uznać uprawnienia EBC odnoszące się do banknotów euro, jak to zostało określone w przytoczonych powyżej postanowieniach Traktatu i Statutu. Bez względu na podział odpowiedzialności w odniesieniu do monet między rządami i krajowymi bankami centralnymi, od momentu przyjęcia euro odpowiednie przepisy muszą uznawać uprawnienia EBC do zatwierdzania wielkości emisji monet euro.

Co do zarządzania rezerwami walutowymi¹⁷, każde państwo członkowskie, które przyjęło euro, a które nie przekazuje oficjalnych rezerw walutowych¹⁸ do krajowego banku centralnego, narusza postanowienia Traktatu. Ponadto prawa stron trzecich (m.in. rządu i parlamentu) do wywierania wpływu na decyzje KBC w zakresie zarządzania oficjalnymi rezerwami walutowymi są niezgodne z art. 105 ust. 2 Traktatu. Krajowy bank centralny musi również przekazywać do EBC rezerwy walutowe w wysokości proporcjonalnej do swojego udziału w subskrybowanym kapitale EBC. Oznacza to, że nie może być przeszkód

prawnych dla przekazywania rezerw walutowych z KBC do EBC.

6.3 POSTANOWIENIA FINANSOWE

Postanowienia finansowe zawarte w Statucie obejmują przepisy dotyczące rachunków finansowych¹⁹, audytu²⁰, subskrypcji kapitału²¹, przekazywania rezerw walutowych²² oraz podziału dochodów pieniężnych²³. Krajowe banki centralne muszą mieć możliwość wykonywania swoich obowiązków wynikających z tych postanowień, w związku z czym wszelkie niezgodne przepisy krajowe muszą zostać uchylone.

6.4 POLITYKA KURSOWA

W ustawodawstwie państwa członkowskiego objętego derogacją może pozostać zapis, że to rząd odpowiada za politykę kursową tego państwa członkowskiego, przypisując krajowemu bankowi centralnemu rolę konsultacyjną bądź wykonawczą. Do momentu przyjęcia przez państwo członkowskie euro, ustawodawstwo takie musi jednak odzwierciedlać fakt, że odpowiedzialność za politykę kursową strefy euro została przekazana na poziom wspólnotowy, zgodnie z art. 111 Traktatu. Art. 111 powierza odpowiedzialność za taką politykę Radzie UE blisko współpracującej z EBC.

6.5 WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

Z uwagi na przyjęcie euro ustawodawstwo krajowe musi być zgodne z art. 6 ust. 1 Statutu, który stanowi, że w dziedzinie współpracy

16 Tired pierwsze art. 105 ust. 2 Traktatu.

17 Tired trzecie art. 105 ust. 2 Traktatu.

18 Z wyjątkiem walutowych kapitałów obrotowych, które rządy państw członkowskich mogą utrzymywać zgodnie z art. 105 ust. 3 Traktatu.

19 Art. 26 Statutu.

20 Art. 27 Statutu.

21 Art. 28 Statutu.

22 Art. 30 Statutu.

23 Art. 32 Statutu.

międzynarodowej związanej z zadaniami powierzonymi Eurosystemowi, o sposobie reprezentacji ESBC decyduje EBC. Ponadto ustawodawstwo krajowe powinno umożliwiać krajowym bankom centralnym uczestnictwo w międzynarodowych instytucjach walutowych, pod warunkiem uzyskania zgody EBC (art. 6 ust. 2 Statutu).

6.6 INNE ZAGADNIENIA

Oprócz powyższych zagadnień, w przypadku niektórych państw członkowskich występują obszary, w odniesieniu do których ustawodawstwo krajowe wymaga dostosowania (m.in. w dziedzinie systemów rozliczeniowych i płatniczych oraz w zakresie wymiany informacji).

7 OCENA KRAJU

7.1 LITWA

7.1.1 ZGODNOŚĆ USTAWODAWSTWA KRAJOWEGO (ART. 109 TRAKTATU)

Podstawę prawną Lietuvos bankas i jego działalności stanowią następujące akty prawne:

- Konstytucja Litwy²⁴; oraz
- Ustawa w sprawie Lietuvos bankas (zwana dalej „Ustawą”²⁵).

W świetle przygotowanych przez EBC Raportu o konwergencji z 2004 r. oraz Opinii EBC²⁶ 25 kwietnia 2006 r. parlament litewski przyjął ustawy (w dalszej części wspólnie nazywane „Poprawionymi aktami prawnymi” (ang. *Amending Legislation*). Były to: ustawa zmieniająca art. 125 Konstytucji²⁷, Ustawa zmieniająca ustawę w sprawie Lietuvos bankas²⁸ (dalej zwana „Ustawą zmieniającą” (ang. *Amending Law*)) ustawa uchylająca Ustawę w sprawie emisji pieniądza, Ustawę zmieniającą nazwę oraz ilości emitowanych jednostek

pieniężnych, Ustawę w sprawie pieniądza i Ustawę w sprawie wiarygodności lita²⁹ (dalej zwana „Ustawą uchylającą” (ang. *Repealing Law*)). Poprawione akty prawne wejdą w życie do dnia przyjęcia przez Litwę³⁰ waluty euro.

7.1.2 NIEZALEŻNOŚĆ KRAJOWEGO BANKU CENTRALNEGO

W odniesieniu do niezależności Lietuvos bankas potrzebne są następujące dostosowania Ustawy i związanych z nią innych aktów prawnych.

NIEZALEŻNOŚĆ PERSONALNA

Jak wskazano w przygotowanym przez EBC Raporcie o konwergencji z 2004 r. art. 75 i 84 ust. 13 Konstytucji były niezgodne z Traktatem i Statutem. Zgodnie z tymi artykułami w procedurze uchwalania wotum nieufności parlament litewski mógł większością głosów wszystkich posłów usunąć mianowane lub wybrane przez ten parlament osoby³¹, włącznie z Prezesem Zarządu Lietuvos bankas. Podstawa zwolnienia ze stanowiska – wotum nieufności – była niezgodna z art. 14 ust. 2 Statutu i dlatego powinna być odpowiednio zmieniona. Ustawa zmieniająca art. 125

24 Przyjęta w referendum 25 października 1992 r. (opublikowana w Dzienniku Ustaw z 10.11.1992, nr 31-953 oraz Dzienniku Ustaw z 30.11.1992, nr 33-1014); ostatnio zmieniona Ustawą nr X-572 z 25 kwietnia 2006 r.

25 Ustawa Lietuvos banko įstatymas nr I-678z 1 grudnia 1994 r.; ostatnio znowelizowana Ustawą nr X-569 z 25 kwietnia 2006 r.

26 Wydana na wniosek Lietuvos bankas opinia EBC w sprawie projektu zmiany art. 125 Konstytucji Republiki Litwy (CON/2005/38) z 26 października 2005 r. oraz wydana na wniosek Lietuvos bankas opinia EBC (CON/2005/60) o projekcie ustawy zmieniającej Ustawę w sprawie Lietuvos bankas.

27 Ustawa Lietuvos Respublikos Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymas nr X-572 z 25 kwietnia 2006 r. (opublikowana w Dzienniku Ustaw z 29.4.2006 r., nr 48-1701).

28 Ustawa Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo 1, 6, 7, 8, 11, 12, 14, 19, 20, 25, 31, 33, 35, 36, 38, 47, 49, 50, 53, 54, 54(1), 55 straipsnių, ketvirtąją ir penktąją skirsnių pavidinimų pakeitimo, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 37 straipsnių pripažinimo netekusiais galios ir įstatymo priedo papildymo įstatymas nr X-569 z 25 kwietnia 2006 r. (opublikowana w Dzienniku Ustaw z 29.4.2006 r., nr 48-1699).

29 Ustawa Lietuvos Respublikos kai kurių įstatymų pripažinimo netekusiais galios įstatymas nr X-570 z 25 kwietnia 2006 r. (opublikowana w Dzienniku Ustaw z 29.4.2006 r., nr 40-1700).

30 Poprawka konstytucyjna wejdzie w życie 25 maja 2006 r.; Ustawa zmieniająca – za wyjątkiem dwóch artykułów wejdzie w życie w dniu zniesienia derogacji dla Litwy, a Ustawa uchylająca wejdzie w życie w dniu przyjęcia euro przez Litwę.

31 Z wyjątkiem osób wymienionych w art. 74 Konstytucji Litwy.

Konstytucji rozwiązuje tę sprawę stanowiąc, że podstawy zwolnienia Prezesa Zarządu Lietuvos bankas są określone w Ustawie.

Ustawodawstwo litewskie nie określa również wystarczająco jasno, które sądy są właściwe do rozpatrywania spraw związanych ze zwolnieniem wiceprezesów i członków zarządu Lietuvos bankas. Ustawa zmieniająca stanowi, że wspomniane powyżej osoby mogą odwołać się w sprawie swojego zwolnienia do Sądu Okręgowego w Wilnie.

7.1.3 JEDNOLITA PISOWNIA EURO

W projekcie ustawy w sprawie wprowadzenia euro³² nazwa wspólnej waluty jest zapisana w sposób, który jest obecnie niezgodny z prawem wspólnotowym. Ponadto 28 października 2004 r. litewska Państwowa Komisja Językowa podjęła decyzję, że nazwa wspólnej waluty powinna być używana w formie już przyjętej w wersji litewskiej wszystkich dokumentów urzędowych. W opinii EBC nazwa wspólnej waluty powinna na mocy prawa być używana spójnie we wszystkich krajowych aktach prawnych (w mianowniku liczby pojedynczej, jako „euro”).

Poprawione akty prawne zawierają słowo „euro” pisane we właściwy sposób, są zatem zgodne z Traktatem.

EBC oczekuje, że prawidłowa pisownia słowa „euro” zostanie zastosowana we wszystkich krajowych aktach prawnych, w szczególności w ustawie o przyjęciu euro.

7.1.4 INTEGRACJA PRAWNA KRAJOWEGO BANKU CENTRALNEGO Z EUROSYSTEMEM

Jeśli chodzi o integrację prawną Lietuvos bankas z Eurosystemem, Ustawa zmieniająca zawiera następujące dostosowanie celem doprowadzenia do zgodności art. 7 ust. 2 Ustawy z Traktatem i Statutem.

CEL POLITYKI GOSPODARCZEJ

Art. 7 ust. 2 Ustawy, który stanowił, że – w ramach swoich kompetencji – Lietuvos bankas wspiera politykę gospodarczą prowadzoną przez rząd Republiki Litwy, bez uszczerbku dla głównego celu Lietuvos bankas, był uprzednio niezgodny z postanowieniami Traktatu i Statutu. Ustawa zmieniająca przewiduje zmianę sformułowań art. 7 ust. 2 Ustawy w odniesieniu do celów polityki gospodarczej; zmienione zapisy są zgodne z Traktatem i Statutem.

7.1.5 ZADANIA

POLITYKA PIENIĘŻNA

Stosowanie przez Lietuvos bankas instrumentów polityki pieniężnej opierało się na systemie sztywnego kursu walutowego lita i obowiązku banku centralnego wymieniania bez ograniczeń lita na euro jako walutę referencyjną (ang. anchor currency) oraz euro na lita. Postanowienia Ustawy dotyczące polityki pieniężnej, w tym art. 8 i 11 oraz Rozdział 4, nie uznawały uprawnień EBC w tym zakresie.

Ustawa zmieniająca uznaje uprawnienia EBC w tym zakresie.

EMISJA BANKNOTÓW

Artykuł 125 ust. 2 Konstytucji Litwy był niezgodny z Traktatem i Statutem. Stanowił on, że Lietuvos bankas ma wyłączne prawo do prowadzenia działalności emisyjnej. Ustawa zmieniająca art. 125 Konstytucji eliminuje tę niezgodność uchylając wyłączne prawo Lietuvos bankas do emisji pieniądza.

Artykuł 6 Ustawy, który również stanowił, że Lietuvos bankas ma wyłączne prawo do prowadzenia działalności emisyjnej na Litwie, był niezgodny z Traktatem i Statutem. Projekt ustawy zmieniającej Ustawę uznaje uprawnienia EBC w tym zakresie. Ustawa zmieniająca uznaje uprawnienia EBC w tym zakresie.

³² Patrz opinia EBC (CON/2005/21) z 14 czerwca 2005 r. wydana na wniosek Lietuvos bankas w sprawie przepisów prawnych regulujących wprowadzenie waluty euro.

Ustawa w sprawie pieniądza, która powierzyła Lietuvos bankas wyłączne prawo do emisji banknotów i monet, była niezgodna z Traktatem i Statutem, ponieważ nie uznawała ona uprawnień EBC w tym zakresie. Ustawa uchylająca uchyla Ustawę w sprawie pieniądza.

Ustawa o działalności emisyjnej, która także nie uznawała uprawnień EBC w zakresie emisji banknotów i monet, była niezgodna z Traktatem i Statutem. Ustawa uchylająca uchyla Ustawę o działalności emisyjnej.

ZARZĄDZANIE REZERWAMI WALUTOWYMI

Ustawa, która nie uznawała prawa Eurosystemu do utrzymywania i zarządzania oficjalnymi rezerwami walutowymi, była niezgodna z Traktatem i Statutem. Ustawa zmieniająca rozwiąże tą kwestię stanowiąc, że Lietuvos bankas zarządza, wykorzystuje i dysponuje rezerwami walutowymi opierając się na zasadach i procedurach spełniających wymogi europejskiego prawa wspólnotowego.

7.1.6 INSTRUMENTY

Artykuły 8 i 11 oraz Rozdział 4 Ustawy, które odnosiły się do instrumentów polityki pieniężnej dostępnych dla Lietuvos bankas, lecz nie uznawały uprawnień EBC w tym zakresie, były niezgodne z Traktatem i Statutem. Ustawa zmieniająca uznaje uprawnienia EBC w tym zakresie.

Artykuł 11 ust. 1 i 2 oraz art. 30 Ustawy, oba dotyczące rezerw obowiązkowych, nie uznawały uprawnień EBC w tym zakresie, a zatem były niezgodne z Traktatem i Statutem. Ustawa zmieniająca nie powoduje uszczerbku dla uprawnień EBC w tym zakresie i dlatego jest zgodna z Traktatem i Statutem.

7.1.7 POSTANOWIENIA FINANSOWE

SPRAWOZDAWCZOŚĆ FINANSOWA

Postanowienia finansowe Ustawy, a w szczególności przepisy dotyczące sprawozdawczości finansowej, rewizji (mianowania niezależnych rewidentów

z zewnątrz), subskrypcji kapitału, przekazywania rezerw walutowych oraz dochodów pieniężnych nie były zgodne z uprawnieniami Wspólnoty i EBC w tym zakresie i dlatego też były niezgodne z Traktatem i Statutem. Ustawa zmieniająca Ustawę uznaje uprawnienia Wspólnoty i EBC w tym zakresie.

MIANOWANIE NIEZALEŻNYCH REWIDENTÓW Z ZEWNĄTRZ

Postanowienia Ustawy w sprawie rewizji (dotyczące mianowania niezależnych rewidentów z zewnątrz) nie były zgodne z uprawnieniami Wspólnoty i EBC w tym zakresie i dlatego też były niezgodne z Traktatem i Statutem. Ustawa zmieniająca Ustawę uznaje uprawnienia Wspólnoty i EBC w tym zakresie.

EBC dostrzega, że na mocy Ustawy w sprawie Państwowego Urzędu Kontroli, urząd ten jest uprawniony do kontroli efektywności zarządzania własnością państwową. EBC rozumie że a) Państwowy Urząd Kontroli podlega również art. 3 ust. 2 Ustawy, który dotyczy ogólnego zakazu wydawania poleceń krajowym bankom centralnym, b) kontrola przeprowadzana przez Państwowy Urząd Kontroli ogranicza się do zarządzania, wykorzystania i dysponowania nieruchomością, wyposażeniem i kapitałem Lietuvos bankas, c) Państwowy Urząd Kontroli nie posiada uprawnień do ingerowania w opinie zewnętrznych rewidentów bądź w zadania związane z członkostwem Lietuvos bankas w ESBC.

Biorąc pod uwagę powyższe zastrzeżenia uprawnienia Państwowego Urzędu Kontroli nie są niezgodne z niezależnością banku centralnego.

7.1.8 POLITYKA KURSOWA

Ustawa w sprawie wiarygodności lita oraz Ustawa w sprawie walut zagranicznych w Republice Litwy nie uwzględniały uprawnień Wspólnoty i EBC w zakresie polityki

kursowej i dlatego były niezgodne z Traktatem i Statutem. W szczególności Ustawa w sprawie wiarygodności lita stanowiła, że wszystkie lity znajdujące się w obiegu miały mieć pokrycie w rezerwach walutowych Lietuvos bankas oraz że oficjalny kurs wymiany powinien być ustalany między litem a walutą będącą kotwicą stabilizacyjną (euro). Ustawa uchyla Ustawę w sprawie wiarygodności lita.

7.1.9 WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

Ustawa, która stanowiła, że Lietuvos bankas mógł uczestniczyć w pracach międzynarodowych instytucji walutowych bez otrzymania zgody jakiegokolwiek innej strony, była niezgodna z Traktatem i Statutem, ponieważ takie uczestnictwo wymaga uzyskania zgody EBC (art. 6 ust. 2 Statutu). Ustawa zmieniająca Ustawę uznaje uprawnienia EBC w tym zakresie.

7.1.10 DOSTOSOWANIE INNYCH AKTÓW PRAWNYCH

Jeśli chodzi o inne akty prawne, EBC nie są znane inne przepisy prawne, które wymagają dostosowania na mocy art. 109 Traktatu.

7.1.11 WNIOSKI

Na skutek ostatnich zmian Konstytucja Litwy oraz Ustawa w sprawie Lietuvos bankas są zgodne z wymaganiami zawartymi w Traktacie i Statucie dotyczącymi trzeciego etapu Unii Gospodarczej i Walutowej.

7.2 SŁOWENIA

7.2.1 ZGODNOŚĆ USTAWODAWSTWA KRAJOWEGO (ART. 109 TRAKTATU)

Podstawę prawną Banka Slovenije i jego działalności stanowią następujące akty prawne:

- Konstytucja Słowenii oraz

- Ustawa w sprawie Banka Slovenije (dalej zwana „Ustawą”)³³.

W dniu 30 marca 2006 r., parlament Słowenii przyjął ustawę zmieniającą Ustawę w sprawie Banka Slovenije (zwaną dalej „Ustawą zmieniającą”)³⁴ w celu zapewnienia zgodności z postanowieniami Traktatu i Statutu w zakresie niezależności Banka Slovenije oraz jego integracji w ramach ESBC. Zwrócono się do EBC o konsultację w sprawie Ustawy zmieniającej opracowanej m.in. z uwzględnieniem przygotowanego przez EBC Raportu o konwergencji z 2004 r., oraz opinii EBC³⁵. Ustawa zmieniająca weszła w życie z dniem 14 kwietnia 2006 r.

7.2.2 NIEZALEŻNOŚĆ BANKU CENTRALNEGO

W kwestii niezależności Banka Slovenije Ustawa zmieniająca przewiduje następujące dostosowania.

NIEZALEŻNOŚĆ INSTYTUCJONALNA

Artykuł 27 ust. 2 Ustawy, który stanowił, że „Banka Slovenije i ministerstwo odpowiedzialne za finanse ustalają w drodze porozumienia rodzaj, zakres, warunki i sposób przeprowadzania operacji na rzecz Republiki Słowenii zgodnie z art. 12 tej Ustawy”, był niezgodny z Traktatem i Statutem.

Artykuł 27 ust. 2 Ustawy mógł postawić pod znakiem zapytania niezależność Banka Slovenije w zakresie zarządzania rezerwami walutowymi, ponieważ oznaczał, że w sprawach zarządzania rezerwami walutowymi Banka Slovenije potrzebował zgody Ministerstwa Finansów. Artykuł ten został zmieniony przez art. 9 Ustawy zmieniającej, który wyłącza

³³ *Zakon o Banki Slovenije*, przyjęta 19 czerwca 2002 r. i opublikowana w Dzienniku Ustaw Republiki Słowenii nr 58/2002 i 85/2002 (*corrigendum*).

³⁴ *Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o Banki Slovenije*, przyjęta 30 marca 2006 r., opublikowana w Dzienniku Ustaw Republiki Słowenii nr 39/2006.

³⁵ Wydana na wniosek Ministerstwa Finansów Słowenii opinia EBC w sprawie projektu ustawy zmieniającej Ustawę w sprawie Banka Slovenije (CON/2006/17) z 13 marca 2006 r.

zarządzanie rezerwami walutowymi podlegających art. 27 ust. 2.

NIEZALEŻNOŚĆ PERSONALNA

Ustawa poprzednio nie odzwierciedlała w pełni postanowień Traktatu i Statutu w zakresie niezależności personalnej.

Artykuł 39 ust. 1 Ustawy (dotyczący podstaw prawnych zwolnienia Prezesa Banka Slovenije), który stanowił, że Prezes mógł zostać zwolniony, jeśli został uznany winnym przestępstwa karnego i skazany na bezwarunkową karę pozbawienia wolności, był niezgodny z Traktatem i Statutem. Artykuł 16 Ustawy zmieniającej usuwa tę podstawę prawną i dostosowuje brzmienie podstawy prawnej określonej w pkt 4 (teraz pkt 3), dotyczącym poważnego uchybienia, do treści art. 14 ust. 2 Statutu.

EBC rozumie, że odniesienie do konfliktu interesów zawarte w art. 39 ust. 1 punkt 2 odnosi się wyłącznie do sytuacji określonych w art. 38 Ustawy i uważa, że ze względów pewności prawnej w kolejnej skorygowanej wersji Ustawy powinno znaleźć się odpowiednie odesłanie.

Ustawa o zapobieganiu korupcji³⁶ (i jej potencjalny wpływ na niezależność personalną Prezesa) była niezgodna z Traktatem i Statutem. Zgodnie z nią, Prezes Banka Slovenije mógłby zostać zwolniony również w przypadku, gdyby nie złożył lub nie uaktualnił swojej deklaracji majątkowej i/lub informacji o prowadzonej dodatkowej działalności. W sytuacji, gdyby Prezes dobrowolnie współpracował z właściwymi władzami, wspomniana podstawa do dymisji byłaby niezgodna z art. 14 ust. 2 Statutu. Ustawa zmieniająca w sposób satysfakcjonujący rozwiązuje ten problem, ponieważ jej art. 17 stanowi, że postanowienia Ustawy o zapobieganiu korupcji lub Ustawy o zakazie łączenia sprawowania urzędu publicznego z działalnością dochodową, które związane są z sankcją przedterminowego usunięcia z urzędu „nie mają zastosowania do członków Zarządu Banka Slovenije”.

7.2.3 JEDNOLITA PISOWNIA EURO

W Ustawie nie zastosowano prawidłowej pisowni nazwy wspólnej waluty i błędnie zapisano jako „evro”). Ustawa zmieniająca rozwiązuje ten problem i usuwa tę niezgodność. Art. 1 Ustawy zmieniającej Ustawę stanowi, że w Ustawie w sprawie Banka Slovenije, słowo „evro” we wszystkich przypadkach gramatycznych musi zostać zastąpione słowem „euro” w odpowiednim przypadku.

EBC oczekuje, że prawidłowa pisownia słowa „euro” zostanie także zastosowana w całym ustawodawstwie krajowym, a w szczególności w ustawach związanych z wprowadzeniem euro. Słowenia spełni wymogi Traktatu tylko wtedy, gdy w całym ustawodawstwie krajowym zastosowana zostanie prawidłowa pisownia słowa „euro”.

7.2.4 INTEGRACJA PRAWNA KRAJOWEGO BANKU CENTRALNEGO Z EUROSYSTEMEM

W odniesieniu do integracji prawnej Banka Slovenije z Eurosystemem, Ustawa zmieniająca wprowadza następujące dostosowania służące wyeliminowaniu niezgodności między Ustawą a Traktatem i Statutem.

CELE POLITYKI GOSPODARCZEJ

Artykuł 4 Ustawy, który stanowił, że bez uszczerbku dla głównego celu zapewnienia stabilności cen Banka Slovenije „wspiera ogólną politykę gospodarczą i dąży do zapewnienia stabilności finansowej”, był niezgodny z Traktatem i Statutem. Sformułowanie drugiego celu musiało zostać lepiej dostosowane do art. 105 ust. 1 Traktatu. Ponadto trzeci cel musiał zostać wyraźniej podporządkowany celowi drugiemu. Artykuł ten został zmieniony w satysfakcjonujący sposób przez art. 2 Ustawy zmieniającej, który stanowi, że „bez uszczerbku dla celu zapewnienia stabilności cen, Banka Slovenije wspiera ogólną politykę gospodarczą zgodnie z celami

³⁶ *Zakon o preprečevanju korupcije*, przyjęta 19 grudnia 2003 r. i opublikowana w Dzienniku Ustaw Republiki Słowenii nr 2/2004 r.

określonymi w Traktacie ustanawiającym Wspólnotę Europejską".

7.2.5 ZADANIA

EMISJA BANKNOTÓW

Artykuł 58 ust. 2 Ustawy, który stanowił, że Banka Słowenije musi działać w sposób niezależny i nie może być związany postanowieniami Statutu podczas realizacji zadań określonych w art. 5, 6 i 9, art. 12 pkt 2-7, oraz art. 23 i 27 Ustawy, był niezgodny z Traktatem i Statutem.

Brzmienie art. 58 ust. 2 Ustawy wymagało dalszego dostosowania, aby w jasny sposób wyrazić, że zgodnie z tymi artykułami realizacja zadań nie powinna kolidować z celami i zadaniami Eurosystemu. Artykuł 29 Ustawy zmieniającej uwzględnia poprawki wprowadzone do art. 58 ust. 2 Ustawy uznające cele i zadania Eurosystemu. Zgodnie z tym postanowieniem, od dnia przyjęcia przez Słowenię euro, Banka Słowenije musi działać zgodnie z postanowieniami Traktatu i Statutu dotyczącymi realizacji polityki pieniężnej, przeprowadzania operacji walutowych, utrzymywania oficjalnych rezerw walutowych i zarządzania nimi oraz wspierania sprawnego funkcjonowania systemów płatniczych.

Ustawa zmieniająca modyfikuje również postanowienia Ustawy w zakresie banknotów i monet. Artykuł 32 Ustawy zmieniającej wprowadza nowy art. 60a, który stanowi, że od dnia przyjęcia przez Słowenię euro, Banka Słowenije „zacznie wprowadzać banknoty do obiegu zgodnie art. 106 ust. 1 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską”. Ponadto Ustawa zmieniająca uchyla artykuły Ustawy, które utracą swoją ważność po wprowadzeniu euro.

7.2.6 INSTRUMENTY

Artykuły 15, 16, 17, 18, 19, 20 i 45 Ustawy (dotyczące uprawnień Banka Słowenije do realizacji polityki pieniężnej), w połączeniu z Rozdziałem 11 Ustawy w sprawie wprowadzenia euro na Słowenii, które nie uwzględniały w stopniu wystarczającym

uprawnień EBC w tym zakresie, były niezgodne z Traktatem i Statutem. Ustawa zmieniająca rozwiązuje tę sprawę wprowadzając zmiany do art. 61 Ustawy. Artykuł 3 Ustawy zmieniającej stanowi, że od dnia przyjęcia przez Słowenię euro, przy realizacji polityki pieniężnej Banka Słowenije musi przestrzegać postanowień Statutu i wdrażać decyzje organów decyzyjnych ESBC. Ponadto zadania Banka Słowenije dotyczące kształtowania i realizacji polityki pieniężnej (zgodnie z art. 11, pkt 1 i 3) oraz podejmowania decyzji (określonych w art. 15, 16, 17, 18, 19 i 20 Ustawy) są uznane za mieszczące się w kompetencjach ESBC. Artykuł 35 Ustawy zmieniającej stanowi również, że art. 45 utraci moc prawną od dnia przyjęcia przez Słowenię euro.

7.2.7 WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

Artykuł 48 Ustawy, który stanowił, że Banka Słowenije może współpracować z międzynarodowymi instytucjami finansowymi, nie uwzględniał w jasny sposób wynikających z art. 6 ust. 1 Statutu uprawnień EBC w tym zakresie, był zatem niezgodny z Traktatem i Statutem. Artykuł 3 i 36 Ustawy zmieniającej uwzględniają odpowiednio poprawki do art. 12 Ustawy oraz nowy art. 67a. Zgodnie z nowym art. 67a wprowadzonym przez Ustawę zmieniającą, od dnia przyjęcia przez Słowenię euro Banka Słowenije „uczestniczy w międzynarodowych instytucjach walutowych za zgodą Europejskiego Banku Centralnego”.

7.2.8 DOSTOSOWANIE INNYCH AKTÓW PRAWNYCH

Jeśli chodzi o inne akty prawne, EBC nie są znane żadne inne przepisy prawne, które wymagają dostosowania na mocy art. 109 Traktatu.

7.2.9 WNIOSKI

W wyniku najnowszych dostosowań Ustawa w sprawie Banka Słowenije jest zgodna z wymogami Traktatu i Statutu dotyczącymi

trzeciego etapu Unii Gospodarczej i Walutowej. Względy pewności prawnej wskazane powyżej przemawiałyby za technicznym dostosowaniem art. 38 ust. 1 pkt 2 Ustawy o Banka Slovenije w jej kolejnej skorygowanej wersji.

ROZDZIAŁ 2
ZGODNOŚĆ
USTAWODAWSTWA
KRAJOWEGO
Z TRAKTATEM

GLOSARIUSZ

Acquis communautaire – zbiór ustawodawstwa wspólnotowego wraz z dotyczącą go wykładnią Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, którego zobowiązane są przestrzegać wszystkie państwa członkowskie UE.

Czynniki niecykliczne – czynniki wpływające na saldo budżetowe, które nie wynikają z wahań koniunkturalnych (patrz również **składnik cykliczny salda budżetowego**). Mogą być wynikiem zarówno strukturalnych (czyli trwałych) zmian polityki budżetowej, jak i podjęcia **działań doraźnych**.

Dostosowanie deficytu do długu – różnica pomiędzy saldem budżetowym (nadwyżką lub deficytem budżetowym) a zmianą wartości zadłużenia sektora **instytucji rządowych i samorządowych**. Dostosowania takie mogą wynikać m.in. ze zmian wartości aktywów finansowych utrzymywanych przez wspomniane instytucje, zmian wartości wyceny lub korekt o charakterze statystycznym.

Działania doraźne – obejmują wszystkie działania mające niecykliczny wpływ na zmienne budżetowe, które prowadzą do (a) obniżenia (lub zwiększenia) deficytu instytucji rządowych i samorządowych lub zadłużenia brutto (zob. również **wskaźnik długu publicznego i wskaźnik deficytu budżetowego**) wyłącznie w danym okresie (skutki jednorazowe) lub (b) poprawienia (pogorszenia) sytuacji budżetowej w określonym okresie kosztem (z korzyścią dla) przyszłej sytuacji budżetowej (skutki odwracalne).

Efektywny kurs walutowy (nominalny/realny) – nominalny efektywny kurs walutowy to średnia ważona dwustronnych kursów wymiany waluty danego kraju wobec walut jego partnerów handlowych. Waga poszczególnych walut odpowiada udziałowi każdego z krajów-partnerów w wymianie handlowej z uwzględnieniem konkurencji na rynkach trzecich. Realny efektywny kurs walutowy to nominalny efektywny kurs walutowy deflowany średnią ważoną cen zagranicznych względem cen krajowych.

ERM II – mechanizm kursowy określający ogólne zasady współpracy w zakresie polityki kursowej między krajami **strefy euro** a państwami członkowskimi UE, które nie uczestniczą w trzecim etapie **Unii Gospodarczej i Walutowej**. ERM II jest wielostronnym porozumieniem przewidującym stałe, lecz z możliwością dostosowania **kursy centralne** oraz standardowe pasmo wahań wynoszące $\pm 15\%$. Decyzje dotyczące kursów centralnych oraz ewentualnie zawężenia pasma wahań podejmowane są za wspólnym porozumieniem zainteresowanych państw członkowskich UE, krajów należących do strefy euro, **EBC** oraz pozostałych państw członkowskich UE uczestniczących w mechanizmie. Wszyscy uczestnicy ERM II (także EBC) mają prawo do wszczęcia poufnej procedury w celu zmiany danego kursu centralnego (patrz również **korekta**).

Eurogrupa – nieformalna grupa, w skład której wchodzi członkowie **Rady ECOFIN** reprezentujący kraje **strefy euro**. Podczas odbywających się regularnie spotkań Eurogrupy (zazwyczaj przed posiedzeniami Rady ECOFIN) omawiane są kwestie dotyczące wspólnej odpowiedzialności krajów strefy euro za wspólną walutę. Do udziału w spotkaniach są regularnie zapraszani przedstawiciele **Komisji Europejskiej i Europejskiego Banku Centralnego**.

Europejski Bank Centralny (EBC) – instytucja posiadająca osobowość prawną w świetle **Traktatu** (art. 107 ust. 2); stanowi centralną część **Eurosystemu i Europejskiego Systemu Banków Centralnych**. Zapewnia realizację zadań powierzonych Eurosystemowi i ESBC zarówno

przez EBC, jak i krajowe banki centralne (KBC), zgodnie ze **Statutem ESBC**. EBC jest zarządzany przez **Radę Prezesów** i **Zarząd**. Trzecim organem decyzyjnym jest **Rada Ogólna**.

Europejski Instytut Walutowy (EIW) – tymczasowa instytucja ustanowiona na początku drugiego etapu Unii Gospodarczej i Walutowej w dniu 1 stycznia 1994 r. Dwa podstawowe zadania EIW obejmowały umacnianie współpracy banków centralnych i polepszanie koordynacji polityki pieniężnej oraz poczynienie przygotowań do ustanowienia **Europejskiego Systemu Banków Centralnych**. Działania te miały na celu umożliwienie prowadzenia wspólnej polityki pieniężnej i utworzenie wspólnej waluty podczas trzeciego etapu Unii Gospodarczej i Walutowej. Instytut został zlikwidowany wraz z ustanowieniem **Europejskiego Banku Centralnego** 1 czerwca 1998 r.

Europejski System Banków Centralnych (ESBC) – system banków centralnych Unii Europejskiej. Składa się z **Europejskiego Banku Centralnego** i krajowych banków centralnych wszystkich 25 państw członkowskich UE. Oprócz banków wchodzących w skład **Eurosystemu** obejmuje zatem również banki centralne państw członkowskich UE, które nie przyjęły jeszcze euro. ESBC jest zarządzany przez **Radę Prezesów** i **Zarząd** EBC oraz trzeci organ decyzyjny EBC – **Radę Ogólną**.

Europejski system rachunków ESA 1995 – kompleksowy zintegrowany system rachunków makroekonomicznych oparty na zbiorze uzgodnionych na szczeblu międzynarodowym pojęć, definicji i klasyfikacji statystycznych oraz zasad rachunkowości, którego celem jest zapewnienie zharmonizowanego opisu ilościowego gospodarek państw członkowskich UE. ESA 95 jest wspólnotowym odpowiednikiem światowego Systemu Rachunków Narodowych 1993 (SNA 93).

Eurostat – Urząd Statystyczny Wspólnot Europejskich. Eurostat wchodzi w skład **Komisji Europejskiej** i odpowiada za przygotowywanie statystyk Wspólnoty.

Eurosystem – system banków centralnych strefy euro. Składa się z **Europejskiego Banku Centralnego** i krajowych banków centralnych państw członkowskich UE, które przyjęły euro w trzecim etapie **Unii Gospodarczej i Walutowej** (patrz również **strefa euro**). Eurosystem jest zarządzany przez **Radę Prezesów** i **Zarząd** EBC.

Instytucje rządowe i samorządowe – zgodnie z definicją **europejskiego systemu rachunków ESA 1995** sektor ten obejmuje podmioty będące rezydentami, które zajmują się przede wszystkim produkcją towarów i usług nierynkowych przeznaczonych do spożycia indywidualnego i zbiorowego lub redystrybucją dochodu i majątku narodowego. Sektor ten obejmuje instytucje rządowe szczebla centralnego i regionalnego, instytucje samorządowe oraz fundusze ubezpieczeń społecznych. Wyłączone są z niego podmioty państwowe prowadzące działalność komercyjną, na przykład przedsiębiorstwa państwowe.

Instytucje rządowe szczebla centralnego – instytucje rządowe zdefiniowane w **europejskim systemie rachunków ESA 1995** z wyłączeniem instytucji regionalnych i samorządowych (patrz również **instytucje rządowe i samorządowe**). Sektor ten obejmuje administrację państwową oraz inne instytucje centralne, których kompetencje obejmują całe terytorium gospodarcze, z wyłączeniem instytucji zarządzających funduszami ubezpieczeń społecznych.

Interwencja na krańcach pasma – obowiązkowa interwencja banku centralnego kraju, którego waluta osiągnie dolny bądź górny **marginies wahań kursów w mechanizmie ERM II**.

Interwencja wewnątrz pasma – interwencja banku centralnego mająca na celu zmianę kursu krajowej waluty wewnątrz **marginesów wahań kursów w mechanizmie ERM II**.

Inwestycje – nakłady brutto na środki trwałe zgodnie z definicją w **europejskim systemie rachunków ESA 1995**.

Kapitałowe i repartycyjne systemy emerytalne – w ramach kapitałowych systemów emerytalnych zobowiązania emerytalne są pokrywane ze zakumulowanych aktywów pochodzących ze składek. Natomiast w ramach systemów repartycyjnych wpływające składki są wykorzystywane na bieżąco na wypłaty świadczeń obecnym emerytom, nie następuje zatem akumulacja kapitału.

Komisja Europejska – jedna z instytucji Unii Europejskiej, która czuwa nad stosowaniem postanowień **Traktatu**. Do zadań Komisji należy rozwijanie polityki wspólnotowej, proponowanie ustawodawstwa wspólnotowego oraz wykonywanie uprawnień przyznanych jej w określonych dziedzinach. W zakresie polityki gospodarczej Komisja przygotowuje zintegrowane wytyczne w sprawie wzrostu i zatrudnienia obejmujące zarówno nowe ogólne wytyczne polityki gospodarczej, jak i wytyczne w sprawie zatrudnienia, oraz przedstawia **Radzie Unii Europejskiej** sprawozdania dotyczące sytuacji gospodarczej i realizowanej polityki. W ramach wielostronnego nadzoru Komisja monitoruje również stan finansów publicznych oraz przedkłada stosowne sprawozdania Radzie UE.

Konwergencja prawna – proces dostosowywania przez państwa członkowskie UE ustawodawstwa krajowego do zapisów **Traktatu** i **Statutu** w celu (a) włączenia krajowych banków centralnych do **Europejskiego Systemu Banków Centralnych** oraz (b) przyjęcia euro oraz włączenia krajowych banków centralnych do **Eurosystemu**.

Korekta – zmiana **kursu centralnego** waluty uczestniczącej w mechanizmie **ERM II**.

Kryteria konwergencji – kryteria określone w art. 121 ust. 1 **Traktatu** (oraz dodatkowo sprecyzowane w przywołanym w art. 121 protokole w sprawie kryteriów konwergencji), które muszą zostać spełnione, zanim dane państwo członkowskie UE zostanie przyjęte do strefy euro. Dotyczą stabilności cen, sytuacji finansów publicznych, kursów walutowych oraz długoterminowych stóp procentowych. Dokonywana na podstawie tych kryteriów ocena poziomu trwałej konwergencji osiągniętego przez poszczególne państwa członkowskie jest przedstawiana w raportach sporządzanych przez **Komisję Europejską** i **EBC** (zgodnie z art. 121 ust. 1).

Kurs centralny (parytet centralny) – kurs wymiany waluty uczestniczącej w mechanizmie **ERM II** na euro, stanowiący punkt odniesienia do określania **marginesów wahań kursów w mechanizmie ERM II**.

Luka popytowa – różnica pomiędzy rzeczywistym i potencjalnym poziomem produkcji krajowej wyrażona jako procent produkcji potencjalnej. Produkcję potencjalną oblicza się na podstawie trendu wzrostu gospodarczego. Dodatnia luka popytowa oznacza, że rzeczywisty poziom produkcji znajduje się powyżej trendu lub poziomu produkcji potencjalnej. Sytuacja taka wskazuje na możliwość pojawienia się presji inflacyjnej. Ujemna luka popytowa oznacza, że rzeczywisty poziom produkcji znajduje się poniżej trendu lub produkcji potencjalnej, co wskazuje na prawdopodobny brak presji inflacyjnej.

Łączne saldo inwestycji bezpośrednich i portfelowych – suma sald inwestycji bezpośrednich i inwestycji portfelowych na rachunku finansowym bilansu płatniczego. Inwestycje bezpośrednio to inwestycje transgraniczne, których celem jest nabycie trwałego udziału w przedsiębiorstwie mającym siedzibę w innym kraju (w praktyce przyjmuje się, że jest to własność odpowiadająca posiadaniu przynajmniej 10% akcji zwykłych lub praw głosu). Obejmują kapitał własny, reinwestowane zyski oraz „pozostały kapitał” związany z operacjami pomiędzy podmiotami powiązаныmi kapitałowo. Inwestycje portfelowe obejmują udziałowe papiery wartościowe (niebędące inwestycjami bezpośrednimi), dłużne papiery wartościowe (obligacje i skrypty dłużne) oraz instrumenty rynku pieniężnego.

Marginesy wahań kursów w mechanizmie ERM II – górne i dolne limity pasma, wewnątrz którego mogą nastąpić wahania kursów walut uczestniczących w mechanizmie **ERM II** względem euro.

Międzynarodowa pozycja inwestycyjna – wartość i struktura należności finansowych (lub zobowiązań finansowych) netto danej gospodarki wobec zagranicy. Międzynarodowa pozycja inwestycyjna netto jest również określana mianem aktywów zagranicznych netto.

Nakłady inwestycyjne netto – łączne nakłady inwestycyjne sektora publicznego (czyli nakłady brutto na środki trwałe powiększone o zakupy netto gruntów i wartości niematerialnych i prawnych oraz o zmiany stanu zapasów) oraz transfery kapitałowe netto zapłacone (czyli dotacje inwestycyjne powiększone o jednokierunkowe transfery zrealizowane przez sektor **instytucji rządowych i samorządowych** na sfinansowanie określonych pozycji nakładów brutto na środki trwałe innych sektorów oraz pomniejszone o podatki od kapitału i inne transfery kapitałowe otrzymane przez sektor instytucji rządowych i samorządowych).

Okres referencyjny – określony w art. 121 **Traktatu** oraz w protokole w sprawie kryteriów konwergencji przedział czasowy służący do oceny stopnia konwergencji.

Pakt Stabilności i Wzrostu – celem Paktu jest zapewnienie dobrego stanu finansów publicznych na trzecim etapie **Unii Gospodarczej i Walutowej** w celu poprawy warunków dla stabilności cen oraz wysokiego i trwałego wzrostu prowadzącego do zwiększenia zatrudnienia. W tym celu Pakt nakazuje państwom członkowskim określenie średniookresowych celów budżetowych. Zawiera również konkretne postanowienia w sprawie **procedury dotyczącej nadmiernego deficytu**. Pakt obejmuje Uchwałę Rady Europejskiej w sprawie Paktu Stabilności i Wzrostu podjętą na szczycie w Amsterdamie w dniu 17 czerwca 1997 r. oraz dwa rozporządzenia Rady: (a) rozporządzenie (WE) nr 1466/97 z dnia 7 lipca 1997 r. znowelizowane przez rozporządzenie (WE) nr 1055/2005 z dnia 27 czerwca 2005 r. w sprawie wzmocnienia nadzoru pozycji budżetowych oraz nadzoru i koordynacji polityk gospodarczych, oraz (b) rozporządzenie (WE) nr 1467/97 z dnia 7 lipca 1997 r. znowelizowane przez rozporządzenie (WE) nr 1056/2005 z dnia 27 czerwca 2005 r. w sprawie przyspieszenia i wyjaśnienia procedury nadmiernego deficytu.

Parlament Europejski – jedna z instytucji Unii Europejskiej. W jego skład wchodzi 732 posłów reprezentujących obywateli państw członkowskich (stan na lipiec 2004 r.). Parlament bierze udział w procesie legislacyjnym Unii Europejskiej, chociaż jego prerogatywy różnią się w zależności od procedury, w ramach której dany akt prawny ma zostać przyjęty. W kwestiach związanych z polityką pieniężną i **ESBC** Parlament pełni głównie rolę konsultacyjną. W **Traktacie** przewidziano jednak określone procedury związane z demokratyczną odpowiedzialnością **Europejskiego Banku Centralnego** przed Parlamentem (prezentacja raportu rocznego EBC połączona z ogólną debatą na temat polityki pieniężnej oraz wystąpienia przed właściwymi komisjami parlamentarnymi).

Procedura dotycząca nadmiernego deficytu – postanowienie zawarte w art. 104 Traktatu i szczegółowo opisane w Protokole w sprawie procedury dotyczącej nadmiernego deficytu wymaga od państw członkowskich UE utrzymywania dyscypliny budżetowej, definiuje kryteria, zgodnie z którymi można stwierdzić występowanie nadmiernego deficytu budżetowego oraz określa zasady postępowania w przypadku stwierdzenia, że wymogi dotyczące równowagi budżetowej lub długu publicznego nie zostały spełnione. Uzupełnieniem postanowień art. 104 jest rozporządzenie Rady (WE) nr 1467/97 z dnia 7 lipca 1997 r. znowelizowane przez rozporządzenie Rady (WE) nr 1056/2005 z dnia 27 czerwca 2005 r. w sprawie przyspieszenia i wyjaśnienia procedury nadmiernego deficytu. Rozporządzenie to stanowi element **Paktu Stabilności i Wzrostu**.

Program konwergencji – program zawierający średniookresowe plany i założenia rządu dotyczące zmian najważniejszych wskaźników ekonomicznych w kierunku **wartości referencyjnych** określonych w **Traktacie**. Wymienione są w nim również działania ukierunkowane na uzyskanie równowagi budżetowej oraz związane z tym scenariusze gospodarcze. Programy konwergencji zazwyczaj obejmują okres od trzech do czterech lat, ale w tym czasie są regularnie aktualizowane. Programy badane są przez **Komisję Europejską** oraz Komitet Ekonomiczno-Finansowy, których sprawozdania są podstawą oceny dokonywanej przez **Radę ECOFIN**. Po rozpoczęciu trzeciego etapu **Unii Gospodarczej i Walutowej** państwa członkowskie UE objęte derogacją nadal przedkładają programy konwergencji, natomiast kraje **strefy euro** przedstawiają roczne programy stabilizacyjne zgodnie z **Paktem Stabilności i Wzrostu**.

Rada ECOFIN – patrz **Rada Unii Europejskiej**.

Rada Europejska – inicjuje rozwój Unii i wyznacza w tej mierze ogólne kierunki polityczne. W skład Rady Europejskiej wchodzi szefowie państw lub rządów państw członkowskich oraz przewodniczący **Komisji Europejskiej** (patrz również **Rada Unii Europejskiej**). Rada nie działa w charakterze prawodawcy.

Rada Ogólna – jeden z organów decyzyjnych **Europejskiego Banku Centralnego**. Oprócz Prezesa i Wiceprezesa EBC w jej skład wchodzi prezesi wszystkich krajowych banków centralnych należących do **Europejskiego Systemu Banków Centralnych**.

Rada Prezesów – najwyższy organ decyzyjny **Europejskiego Banku Centralnego**. W jej skład wchodzi wszyscy członkowie **Zarządu** EBC oraz prezesi banków centralnych państw członkowskich UE, które wprowadziły euro.

Rada Unii Europejskiej – jedna z instytucji Unii Europejskiej złożona z przedstawicieli rządów państw członkowskich, zazwyczaj ministrów odpowiedzialnych za zagadnienia będące przedmiotem dyskusji. Posiedzenie Rady UE w składzie ministrów gospodarki i finansów jest często określane mianem **Rady ECOFIN**. W przypadku wyjątkowo ważnych decyzji Rada UE zbiera się w składzie szefów państw lub rządów. Rady Unii Europejskiej nie należy mylić z **Radą Europejską**.

Różnica między stopą wzrostu a stopą procentową – różnica pomiędzy roczną zmianą nominalnego PKB a średnią nominalną stopą procentową długu publicznego (efektywną stopą procentową). Jest jednym z czynników wpływających na zmiany **wskaźnika długu publicznego**.

Saldo pierwotne – kredyty i pożyczki netto zaciągnięte lub udzielone przez **instytucje rządowe i samorządowe** z wyłączeniem płatności z tytułu odsetek od skonsolidowanych zobowiązań tego sektora.

Składnik cykliczny salda budżetowego – oszacowany przez **Komisję Europejską** wpływ luki popytowej na saldo budżetowe.

Statut – Protokół w sprawie Statutu **Europejskiego Systemu Banków Centralnych** i **Europejskiego Banku Centralnego** załączony do **Traktatu** ustanawiającego Wspólnotę Europejską ze zmianami wprowadzonymi na mocy Traktatu Amsterdamskiego, Traktatu z Nicei, decyzji Rady 2003/223/WE oraz Aktu dotyczącego warunków przystąpienia do Unii Europejskiej Republiki Czeskiej, Republiki Estońskiej, Republiki Cypryjskiej, Republiki Łotewskiej, Republiki Litewskiej, Republiki Węgierskiej, Republiki Malty, Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Słowenii i Republiki Słowackiej oraz dostosowań w traktatach stanowiących podstawę Unii Europejskiej.

Strefa euro – obszar obejmujący państwa członkowskie UE, które zgodnie z **Traktatem** przyjęły euro jako wspólną walutę i prowadzą wspólną politykę pieniężną formułowaną przez **Radę Prezesów Europejskiego Banku Centralnego**. Strefa euro obejmuje obecnie Belgię, Niemcy, Grecję, Hiszpanię, Francję, Irlandię, Włochy, Luksemburg, Holandię, Austrię, Portugalię i Finlandię.

Traktat – Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (Traktat Rzymski). Był on kilkakrotnie nowelizowany, w szczególności przez Traktat o Unii Europejskiej (Traktat z Maastricht), który dał podstawy **Unii Gospodarczej i Walutowej**. Do Traktatu załączony jest **Statut Europejskiego Systemu Banków Centralnych**.

Transfery bieżące – transfery środków z instytucji rządowych do przedsiębiorstw, gospodarstw domowych i zagranicy pomniejszone o transfery otrzymane z zagranicy i niezwiązane z nakładami inwestycyjnymi; obejmują subsydia do produkcji i importu, świadczenia socjalne oraz transfery do instytucji UE.

Unia Gospodarcza i Walutowa (UGW) – zgodnie z postanowieniami **Traktatu** proces wprowadzenia UGW w ramach UE przebiegał w trzech etapach. Pierwszy – rozpoczęty w lipcu 1990 r. i zakończony 31 grudnia 1993 r. – obejmował głównie likwidację wszystkich wewnętrznych barier dla swobodnego przepływu kapitału w ramach UE. Drugi – rozpoczęty 1 stycznia 1994 r. – obejmował m.in. ustanowienie **Europejskiego Instytutu Walutowego (EIW)**, wprowadzenie zakazu finansowania sektora publicznego przez banki centralne, wprowadzenie zakazu uprzywilejowanego dostępu sektora publicznego do instytucji finansowych oraz przeciwdziałanie powstawaniu nadmiernego deficytu budżetowego. Trzeci etap rozpoczął się 1 stycznia 1999 r. wraz z przekazaniem kompetencji w dziedzinie polityki pieniężnej **Europejskiemu Bankowi Centralnemu** oraz wprowadzeniem euro. Wymiana pieniędzy 1 stycznia 2002 r. zakończyła proces tworzenia UGW.

Wartość referencyjna – protokół w sprawie procedury dotyczącej nadmiernego deficytu ustanawia wartość referencyjną dla **wskaźnika deficytu** (3% PKB) oraz **wskaźnika zadłużenia** (60% PKB), natomiast protokół w sprawie kryteriów konwergencji, o którym mowa w art. 121 **Traktatu** określa metodykę obliczania wartości referencyjnych na potrzeby analizy stopnia zbieżności cen i długoterminowych stóp procentowych.

Wskaźnik deficytu budżetowego – deficyt instytucji rządowych i samorządowych definiuje się jako zadłużenie netto stanowiące różnicę pomiędzy dochodami i wydatkami instytucji rządowych i samorządowych. Wskaźnik deficytu jest zdefiniowany jako stosunek deficytu sektora instytucji rządowych i samorządowych do PKB według bieżących cen rynkowych. Stanowi jedno z kryteriów

fiskalnych będących podstawą do określenia, czy w danym kraju występuje nadmierny deficyt, zgodnie z zapisem art. 104 ust. 2 **Traktatu**. Określa się go również jako saldo budżetowe lub fiskalne (wykazujące nadwyżkę lub deficyt).

Wskaźnik długu publicznego – zadłużenie **instytucji rządowych i samorządowych** obliczane jest jako łączne nominalne zadłużenie brutto na koniec roku skonsolidowane na poziomie sektorów instytucji rządowych i samorządowych oraz w ramach poszczególnych sektorów. Wskaźnik długu publicznego jest zdefiniowany jako stosunek zadłużenia sektora instytucji rządowych i samorządowych do PKB według bieżących cen rynkowych. Jest on przedmiotem jednego z kryteriów fiskalnych, na podstawie których stwierdza się występowanie nadmiernego deficytu zgodnie z zapisem art. 104 ust. 2 **Traktatu**.

Współczynnik zależności demograficznej – stosunek ludności danego kraju w wieku powyżej 65 lat do ludności w wieku od 15 do 64 lat.

Zarząd – jeden z organów decyzyjnych **Europejskiego Banku Centralnego**. W skład Zarządu wchodzi Prezes i Wiceprezes EBC oraz czterech innych członków mianowanych za wspólnym porozumieniem szefów państw lub rządów krajów strefy euro.

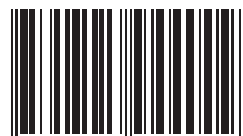
Zharmonizowane długoterminowe stopy procentowe – zgodnie z postanowieniami art. 4 protokołu w sprawie kryteriów konwergencji, o którym mowa w art. 121 **Traktatu**, stopień zbieżności stóp procentowych powinien być mierzony na podstawie oprocentowania długoterminowych obligacji skarbowych lub porównywalnych papierów wartościowych, z uwzględnieniem różnic w definicjach krajowych. W celu spełnienia wymagań przewidzianych w Traktacie, **EBC** – działając w imieniu **Komisji Europejskiej (Eurostatu)** oraz we współpracy z nią – opracował koncepcję harmonizacji statystyk długoterminowych stóp procentowych oraz regularnie gromadzi dane z krajowych banków centralnych. Badania konwergencji przedstawione w niniejszym raporcie opierają się na danych w pełni zharmonizowanych.

Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych (HICP) – indeks cen konsumpcyjnych obliczany przez Eurostat i ujednolicony dla wszystkich państw członkowskich UE.

Zmienność kursu walutowego – miara zmienności kursów walutowych obliczana zazwyczaj na podstawie standardowych odchyień dziennych zmian procentowych w ujęciu rocznym.

Zobowiązania warunkowe – zobowiązania instytucji rządowych powstające w wypadku wystąpienia określonego zdarzenia, np. gwarancje państwowe.

ISSN 1725944-4

9 771725 944009